

www.iqra.ahlamontada.com

منندی اقرأ الثقافى

که شتیکی عیرفانی بهیرو مه دینهی مونه وه

ئه بو له سه نهی ئه نندویى

نامه ده کردن و وه رگێرانی:

زانا ناجی غولامی

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النِّقَافِي)

پردي داتلود کتابهای مختلف مراجعه: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النِّقَافِي)

بۆدابهزاندنێ جۆرهها کتیب: سهردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النِّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردی , عربي , فارسي)

گه شتیکی غیر فانی به ره و مه دینه ی مونه و ه ره

ئه بولحه سه ن ئه ننه د ویی

ئاماده کردن و وه ر گیرانی: زانا ناجی غولامی

ناسنامه‌ی پەرتووک

- ✦ ناوی پەرتووک: گەشتیگی عیرقانی بەرەو مەدینە‌ی مۆنەوەرە
- ✦ نووسەر: ئەبولحەسەن ئەننەدویی
- ✦ بابەت: وێژە
- ✦ نامادەکردن و وەرگیران: زانا ناجی غولامی
- ✦ پێداچوونەوه‌ی: هیوامەحمود، خەلات موحسین
- ✦ هەڵچنی: زانا ناجی غولامی
- ✦ روونمای بەرگ: هیواتا و گۆزیی
- ✦ روونمای ناو و ه: م. ئاراس حەمە ئەمین
- ✦ نۆرە‌ی چاپ: یەگەم
- ✦ چاپخانە‌ی: هیتقی
- ✦ سالی چاپ: ۲۰۱۴
- ✦ تیراژ: ۵۰۰

پيشكه شه

❖ به ((ماموستا مه لا نه حمه دى سيروان)) ناسراو به مه لا نه حمه دى
دوجه يله، نه و پياوه ي؛ غير فانياننه و به و پهرى خوشه ويستى و
عيشقه وه ماوه ي پتر له ((چل و نو)) سالى ره به قه بيووچان
خزمه تى نه م ئيسلامه ده كات.

❖ به ته فسيره كه ي ((ماموستا مه لا سه عيدى زمانكويى))

((غولامى))

پېشەكى وەرگىر

مەھوى دەفەرموى:

لە پۇژى ھەلدرا ئەم كۆنە خەيمەى تان و پۇشىنە

لە سايەيدا شەرايى بەزمى عوشەرەت گرىە جۇشىنە^۱

^۱ - واتە: لەو رۇژەوہ ئەم دەوارە كۆن و تان و پۇشىنەى ئاسمان ھەندراوہ، جگە لە گرىەو ئازار، ئىدى ھىچ خۇشى و رابواردنىكى تىدا نەبووہ.

تېيىنى: زۇرىنەى ئەو شەرحانەى كە بۇ ھەرىكە لە ھۇنراوہكانى ((مەھوى و نالى)) كراوہ، لەھەردوو ديوانى ئەو دور زاتە وەرگىراوہ؛ كە مامۇستا مەلا عەبدولكەرىمى مودەپپىس و مامۇستا فاتىحى " گيان شاد" و مامۇستا موخەممەدى مەلا كەرىمەوہ لىيان كۆلىوہتەوہو شەرحيان پىنداوہ، بۇيە ئەم تېيىنىيەمان خستە بەر دىدى ئىوہى ھىژا؛ لەبەر ئەوہى لە ھۇنراوہكانى دىكەدا دووبارەى ناكەينەوہ. ھەرچى دەريارەى شەرحى ھۇنراوہكانى ((بىخود))ى سالىكىشەوہىە، ئەوا كۆى ھۇنراوہكانى كە پىم وابى لە شوئىنىكى ئەم پەرتووگەدا ئاماژەم بە سەرچاوہكەى دلوہ، لە "

دەيىنى جىيەك ئەمىرۇ بەزمى عەيش و بادە نۆشىنە

سەبەينى زو، زەمانە ۋەزى گۆپىو، لە نۆ، شىنە^۲

لەكى پرسىم دلى بۇ پەر لە خوئىنى حەسرەتە ياقوت ؟

غەزەپۇشى چىيەو كىيە، جلى پىرۇزە بۇ شىنە^۲

ۋەتم: بۇ پوت و پوتن ئەو كەسانەى عاشقى پوتن ؟

ۋتى: شان و شكۆھى زىندە دل، ھەر ژەندە پۆشىنە^۴

ديوانى بىخود" كە مامۇستا موخەممەدى مەلا كەرىم شەرخى كىردو،
ۋەرگىراۋە. غولامى

^۲ - ۋاتە: ھەر شوئىنىكت بەرچاۋ كەۋوت كە ئەمىرۇ جىنگاى بەزم و پابواردن و
خۆشى بى، پىنى ھەلنە خەلەتتى و ۋابزانى بەردەۋام ھەر ۋادەبى، چونكە ھەر
ئەۋەندەت زانى سەبەينى زەمانە تىكىداۋە ۋە سەرلەنۋى دەيكاتەۋە بە شوئىنى
شىن و شەپۇر.

^۲ - مەھوى گەۋرە دەيەۋى بلى: ديار دەى خەم و خەفەت و مەينەت لەم
جىھانەدا، ۋەنەبى ھەر تايبەت بى بە نادەمىزادەۋە، بەلكو تەنانەت
بىگيانەكانىشى گرتۆتەۋە. ئەۋەتا ياقوت كەبەردىكى سوورە، سوورىەكەى
خوئىنى خەم و خەفەتى ناۋ دلئەتى و پىرۇزەش كەبەردىكى ترى گران بەھايە و
شىنە، شىنئىيەكەى جلى تازىبىبارىيە لەبەرى كىردو... ھەرچەندە پارو
نەينى ئەم تازىبەبارىيەى ياقوت و پىرۇزە بۇ ((مەھوى)) دەرئەكەۋتوۋە و
نازانى كە ھى چىيەۋ لە چىيەۋە سەرچاۋەى گرتوۋە.

كۆپى بى، تا سەر ئەم داھىي زەمانە مەمكى كەس نادا

كە سەبە شىرى شەققەت ((مەھويا)) لەم شىرە دۇشىنە^۱

لەمىزە لىرە نىيە و دەنگو سەداي ھەر نوپىيە و بەردەوام
 بەبى تەقولباب خۇي بەناو ژور بە ژورى دل و ويژدانماندا ئەكات ﷺ.
 ئەو بە خۇي و قافلەيك خوشەويستىيەو ھەمىشە ميوانى مرقە ﷺ.
 ئەو بە خۇي و زەمىلەيك نەورەسەو، قاچ لە ناسمانى باوەرمان گىر
 دەكات. بەودا دەيناسمەرە جانتايەكە بۇ ھەموو سەفەرىك و سەفەرىكە
 بۇ گەشتى دىياكان. چىت پىبلىم ئەي دۇستى من ﷺ ؟ جىگەي
 نوستنەكەت كە خودا لەپەراوہكەيدا تۇمارى كردو، دلى ھەژارانەو
 پىخەفى ژيانى مال بە مالى ئەم دىيايە. ئەمىستاش دەيىنم، بەلى
 ئەو ئەو كە؛ بە ئەوينە تەژىيەكەيەو، بەسۆزى پر تاسەيەو،
 بەھەمان ئەو وەجدەي جارانييەو، دەستە گولنى ناشتى بەسەر تىكرای

۱- پوت: پوچال. زىندە دل: ئەوئى دلى زىندو بى. ژەندە: كۆن و پزىو.
 مەبەستى ئەوئە عاشق لەپىناوى خوشىيەكەيدا دەست لەھەرچى خىرو
 خوشى دىيا ھەيە ھەلدەگرى.

۲- سەب: صعب.

۱۰۰۰ واتە: تەنانتە دايكى زەمانەش تا سەر شىر بەكۆپى خۇيشى نادات، چونكە
 زەمانە شىرىكى دورندەيەو شىردانىش نىشانەي بەزەيى و دل نەرمىيەو،
 زەحمەتە شىرى بەزەيى ھاتنەو لە مەمكى دورندەو دادۇشرى.

شەرەنگىزانى جىھاندا دەبەخشىتەو، دەستى مېھر بەسەر سەرى
يىنەوايان و لانهوازان و دلپەستىواندا دەھىنى، ئاوى سازگارى
سەرچەشمەى چەشنى دىدەى قېزآل كە خۇرى زىوینى بەرەبەيان
دابارىيىتە سەرى، بەقورگى ووشكى كرىكارانى دلماندو و دەستوپى
قلیشاوى دنيا دەكاتو، پىيان دەلەيت: "ئىدى ساتىك لە دەستى چەرخى
چىنگ بەخوینى كەونەرە ئۇقرە بگرن و تاوینك بەھوینەو".
((رېوارىكى ماندو وای ووت))

ئەو دەمەى بىر لە گوڧتارى تۆ دەكەمەو و لەخۇم رادەمىنم،
ئەوا گشت خۇشییەكانى دونيام لەبەرچا و دەكەوئت. من شەپۆلىنك لە
سۆز، لە ئەوین، لە بلیسەى عىشقى دین. **((بولبولىكى تۇشەبار، ئەمەى
ئەو))**

دەووترىت: مرۆڧ دووسالى رەبەقى پىويستە بۇ ئەوہى قسە
فېرىت؛ بەئام پەنجا سالى دەوئت تاوہك فىرى بىدەنگى بىت¹. ئەى
سەرورەم ﷺ بېروا بکە دوورو نزيك ئەم گوتهیه من ناگرتەو، چونكە
نەدەتوانم لەئاستدا قسەبکەم و نە بىدەنگىش بىم؛ من ئەو ساتەى
شاكارەكەى ((مەھوى)) گەورە كەلە [سەدو بىست و چوار] بەيت
پىكھاتبوو، دەخویندەوہو بەدېرى (وصلى الله على ئەو بەحرى نوورى
عيلمو غىرفانە))ش، دەست پىدەكات، بەھىچ شىوہىەك وەك ھاوپرىيانى
دىكەم، سەراسىمەى نەكردم يان جوانتر بلىم تووشىارى شۆكى نەكردم،

¹ - گەورە رۇماننوس: ئەرستىن مەمنگوای.

چونکه نهو زاته زانیویه تی له تهك كیدا ده كه ویته گفـت و گو، ده زانی له گه ل چ زاتیكدا قسه دهكات، نازیزی دلم ﷺ باوهر بکه، له نیوان متبوونی بیده نگی و بلیسهی سۆز مدا.. بهردهوام له چاوه نواریتا نار هزوومه ندیم لیده چۆری، هیوام به بهردا دیته وه، پر به دل تامه زو بووم، گهر بو جاریکیش بایه نووری جه مالی جه نابتم بدیبایه، به لام نه وه هر نابی و بگره مه حالیشه؛ به لکو ده توانم بلیم که نهو قسه یه ده وتریت: "مه حال مه حاله" نه م هاوکی شه یه من له تهك جه نابتدا ﷺ نایگریته وه. نه ری براله؛ چلۆن پروت یه ت به م کۆله گونا ه وه، به م سۆزه لاوازه وه، به م نهسته بی ههسته وه، به م فامه کالفامیه وه، به م شهوکه ته بی هیممه ته وه، به م کۆزانی جودا جودایه وه، به م نادابه بیئه ده به وه.. بیی ته حوزرو ودها قسه یه ک بیژی، نه دی پیاوی حسابی نابی له عاست زاتیکی وه هادا ﷺ قسه ت بیژی و نینجا بیوژی ت، تا دوو چاری بیئه دب ی له حوزرو ی نهو سه ییده ی مه خلوقاته دا نه بیته وه، نه ری نه تر نه وتوو ه که ((بیخوود)) ی گه و ره فهرمو یه تی:

زاتیکی وه های گرتوو ره رۆحم به فیدای نه ره ﷺ

شاهان شهو رۆژ دینه قه ده م بۆسی گه دای نه ره ﷺ

((بیخوود)) مه به ئیتر به ئومیدو به ته مای نه ره ﷺ

نایه ته وه لات، گهر سه ری دانا وه، دلی من

نه میستاش له دووری تۆدا بالنده کانی سۆزو شهوق و ههستم،

گەشتىكى عىرفانى..... غولامى

كۆدەكە مەۋە پۇل پۇل دەيانگرىنم، تەنانت ئەۋشەۋانەم لەياد ناچى،
كە بەدىار لوشكە لوشكى گىرئانى ھەستەمەۋە، شەتاۋى تەژى لەسۆزى
دلمەۋە، لەعېشقى پىر تاسەى پۇجمەۋە، پەروانەكانىش دەستيان
دەكرد بەگىران. گىشت چىراكان بەدىار گىرئانى دورو درىژى دلمەۋە
پىرتە پىرتيان تىكەوت و دەكوژانەۋە، ئىدى من لەتەك ئەۋىنى تۇدا ئەۋ
شەۋە تارىكەى دلم، ئەۋ بىبابانە كاكى بەكاكىيەى رۇجم، ئەۋ
جەنگەنستانە تەژىيەى خەم، تاسەۋ، ھەنىسكو، پلمەۋ،
ھەسكەھەسكە لەگەل فەجرى كازىبىدا دەكردەۋە، پاتەۋ پات و
بىمەرايىش بە دەستنوژى نوژى خەوتنانەۋە، بەدىار ھەنىسكى
گىرئانى دورى تۆۋە رۇحى سادىقانىەى جەنابتەۋە ﷺ، چاۋەنۋارى
فەجرى سادىق و كازىۋەى بەرەبەيانم دەكرد، ئىدى لەپاش
بەرەبەيانەۋە لەتەك جىرۋەى پاسارىيەكانداۋ تىنوك تىنوكى ئاورنگى
سەر گەلكانداۋ لەگەل رەحىق و گولۋى سەر گولەكانداۋ ھەناتنى
خۆرى زىۋىنى بەرەبەياندا؛ بەچاۋى خۆم دەمبىنى چلۇن ئەۋ ھەموو
بوۋنەۋەرە شاھەتى بە شانى پىرۋزى تۇدا دەھىنن و ﷺ، چۈنىش گىشت
جىرۋەى بولبولەكان باسو خواسى تۇ دەبىتە خانى بەيانىيان،
كۆترەكانىش ھەنگۈىنى يادى تۇ دەبىتە ژەنىنى دەنگى زولالى سەر
لقى دارەكانىيان.

بەلى؛ ئەۋان ۋەھان، خۇ چەشنى ئىمە لەھەمبەرت بىۋەفا نىن،
داك و بابم قوربانىت بى ﷺ، گىفت وگۆى عىرفانى ئەۋان لەتەك جەمالى
تۇدا پىرەتى لە ئەۋىن، لە تاسە، لە ژىن. ئىمەيەك كە كۆى ژيانمان بە

گەشتىكى غىرقانى..... غولامى

فەتارتا برد، خۇمان نەمانوئىست تۇ رىئوئىنيكارمان بىت، ئىمە مەسارىكى دىكەمان گرتە بەر، جودا لەو بژاردەيە تۇ، ئىمە پازى بووين بەوھى كە خۇمان بەدەينە دەست نەفسمان و ئەو سەركرەدى ھەمىشەيى ئارەزۇۋەكانمان بىت، وتمان ئەى نەفس دەترسىن گەر تۇ بىرۇيت بشكى سوپامان. بەلى ئىمە ھەر گوپرايەل و گوئوقولاخى ئەو بووين؛ بۇيە پۇژمان گەى بەم پۇژە، كەچەشنى ئاردى بن دىركمان لىنھاتوۋەو پساو و مات و مەلول ماوين، بەلام دوابەدوۋى تىكرای ئەم گەفت وگوۋيەى دەروونم دووبارە دەكەوتتە قسەو پىم دەوت: " ھەى دەروونى بىناگا، چاك بزانە، ئەو دەمەى لەو پەرىسى بى ھومىدى دایت، خوداۋەند بەويستى خۇى دەرگاىەكت بەرودا دەكاتەۋە كەبە ھىچ كىلىك نەكرابىتەۋە".

ئىدى وورده وورده دەرگای دلم بەرووی تۇدا دەكرایەۋەو ھەردەم ئەو قسەيەى ((نورسى)) گەرەم دەھاتە بەرگوۋى كە فەرموۋبوۋى: " ئەم پىغەمبەرە ﷺ بەشەرىعەتتىكى پاك و، ئايىنىكى سىروشتىۋى، بەندايەتتىكى خاۋىن و، نزاو لالانەۋەيەكى بەكول و، بانگەۋازىكى گشتىۋى، باۋەرىكى دامەزۋەۋە پەۋانە كراۋە، كە ھىچ شتىك نىبە ھاۋچەشنى ئەۋانە بىت كە ئەم ھىناۋنى و، ھەرگىز لەۋانە باشتر نەبەۋە ئايىت". ئەى ئەۋكەسەى كە خودا كىروىتى بەگەرەۋى ئەفرىندراۋان ﷺ، پىرا بكة لەۋەتەى دەستم كىردە بە ۋەرگىرانی ئەم پەرتوۋكەى جەنابى "ئەننەدوۋى" لەم پىشەكىيە ترساۋوم، ترساۋوم لەۋەى قسەيەك نەكەم و بىتتە ھۇى دىكرانى تۇ، بەلام ئەو دەمەى دەستم

بە پەسنى عىشقى تۆ كۆرد پىنوسەكەم لە يەكەمىن پىتىدا شكا، دواتر بۆم دەرکەوتتەن كە ئەو مەنم ھەمىشە لاسارەنە، لارو وىرانە، خوارو خىچانە، ھەندەتوتىم ھەندەتروشكىم ۋە دەمەويت ۋىچكەيەك^۷ لەژيانى تۆ بنوسم ۋە پىنوسكەم رىنگەم پىنادات ۋە دەلىت: ووربا بە ئەم مەقامە مەقامى رىزۇ حورمەتە، ناگادار بە تۆ ئەو كەسە نىت بتوانىت ۋە ھا كارىك ئەنجامىدەيت، قورىان باوهر بىكە ئەو ھىشى كىر دوومە زۆر لەخۆكردن بوو ۋە ھىچى تر، ۋەرنا دەبى ئەمەن چى بىم تا پەسنى تۆ بىكەم لەكاتىندا پەرور دەگارى عالم خۆى لەو سىفدا فەرموويەتى ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خَلْقٍ عَظِيمٍ﴾، عانىشە خاتوونى ھەرەمىشت فەرموويەتى: ((كَان خَلْقَهُ الْقُرْآن)) نووسەرى ئەم كىتەبە زۆرىك لەو شاعىرانەى كە "فارسو ھىندو ئوردو" بوون ۋە سىفى پىنغەمبەرى خۇشەويستىان ﷺ كىردو ۋە، ئامازەى پىداو ۋە، ھاتو ۋە بەشان ۋە بالى زۆرىكىندا، بەلام ئەو ھەمان بىرنەچى كە شاعىران ۋە ھۆنراو ھىچىيانى كوردى بەشەرەفەش بەدەر نىن لەو ھاوكىشەيەو، گەلىك پەسنىيان بە خۇداى مەزن ۋە ھاوكات بە بالى پىنغەمبەرى خۇشەويستىا ﷺ گووتو ۋە، ئەو شەمان لەبىر نەچىت كە خۇدا خۆى بۇ خۆى چەقى عىرفانە، كە بەداخو ۋە زۆرىك لە شاعىران ئەو لايەنەيان فەرامۆش كىردو ۋە دەبىت دادپەرورە بىن زۆرىكىش نەك بە ئامازە بەلكو شتانىكى زۆرىان دەر بارە نووسىو ۋە، زۆرىك لەو كەلە شاعىرانە لەناوئاخى پەرتووكە كەدا ئامازەم بە ھۆنراو كانىان داو، بەلام ھەزەكەم ئەوانەشى كە ئامازەم پىنە كىردوون كەم تا زۆر لەم

گهشتیکی عیرفانی..... غولامی

پیشه کییه‌دا بیانخه‌مه بریدده‌ی ئیوه‌ی هیژا، نه‌وه‌تا شاعیری گه‌وره
(تاهیر به‌گی جاف)) ده‌فهرمووینت:

خۆم له‌قوڤ بگرم به‌جاری هر له‌پی تا ته‌وقی سه‌ر

به‌لکو لوته‌لی شاهی له‌ولاک ﷺ بی نه‌جاتمدا له‌شین

ئه‌ی چه‌بیبی خالیقی عالم، ته‌ره‌ححوم تا زروه

ئه‌و سه‌گی ئه‌سحابی كه‌هف و، من سه‌گیکی تایبعین^ا

روو له‌قاپی موسته‌فا كه، بیژه یا خه‌یره‌لبه‌شهر

نیمه‌ تۆشه‌ی پینگه، جوز ئیخلاسی ((تاهیر))ین^ا

^ا - ئه‌م به‌یتیه‌ی له‌ رو‌شنایی به‌یتیکی شاعیری گه‌وره " شیخ ره‌زای
تاله‌بانی" دا ووتوه، كه ده‌لینت:

یا رسول الله چه‌ باشد چون سه‌گ اصحاب كه‌ف

داخل جنت شوم در زمره اصحاب تو

لو رود در جنت و من در جهنم کی رواست

لو سه‌گ اصحاب كه‌ف و من سه‌گ درگاه تو

^ا - له‌ شیعری کلاسیکیدا وا باو بووه، كه شاعیران ناوی خۆیان له‌ زه‌ربی
شیعر یان میسرعه‌ی دووه‌می شیعردا یان میسرعه‌ی یه‌که‌م بینن، لی‌ره‌شدا
"تاهیر به‌گ" شیرینکاری کردوه به‌جیناسوه‌ هه‌م ناوی خۆی هیناوه‌و هه‌م
نالی تاهیرنی هیناوه‌. دیوانی (تاهیر به‌گی جاف) چه‌سه‌ن گۆزان.

گهشتیگی عیرفانی..... غولامی

نالی گهورهش له شا به یتیکیدا پرودهکاته دمرگاهی عاریفانهی خوداو
فهرموویه تی:

ئمه جینی ره مزو ئیشاراتی دهرورنه، له گهروویی

تهنگی پر غه رغه رهی و اعیزی غه پرا نییه باس

حه زه تی هه بیته، نهک غه بیته و ره بیته (نالی)

هَلْلا هَلْلا، چ حوزوریکه که ئه سلنه نییه باس

له بیتهی دوهمدا نالی ده فهرموویت: کۆری زیکر کردن ده بی
حال دروست بکات نهک قیلو قال، چونکه یادو موحبیبه تی مه عشوق
له زوبانی دلوه سه رچاوه ده گری و پۆشنایی ده هاوی، چه شنی خودا
که ده فهرموویت: ﴿وَإِذَا ذَكَرَ اللَّهُ وَجِلْت قُلُوبُهُمْ﴾ واته: هر کات باسی
په روره دگاربان له کن بگری، دلیان ده که ویته له ره. نالی ده لیت: دل که
بوو به عرشى ئه و شه مه نشایه، ئیدی تی کرای خانو شانەکانی
جهسته ده که وونه ژیر سیبیری ئه و عرشه وه^{۱۱}.

((قانع))ی شاعیری هه ژارانیش، به کۆلی هه ست و سۆزی نیشتمانه وه،
به باری قورسی چه ره سه ری هه ژاران و بیده ره تانانه وه، دیته حوزووو

واته: نهی تاهیر رووبکه قاپی و که لوه ری پیغه مبه ری خوشه ویست و بیژه:
نهی سه ره وه ری مه مخلوقات، من جگه له وهی دلسۆزیکى رینبازه که ی تو نه بیته
هیچی ترم له تۆشه به ره که دا نییه. غولامی

^{۱۱} - بزوتن له خولگه ی عیشقدا، نه به ز هه ورامی ۱۶۱.

گهشتیگی عیرفانی..... غولامی

وهسفی گهشتهکە ی ئەو زاتە پیروژه ﷺ لە زهوییهوه بو ئاسمانهکان
دهکاتو، دهلیت:

چاو له قونجانی له زهوی، گهییبه عهرشی بارهگا

دهک فیدای نالی بوراقت بم، که کاری وا دهکا

ههرچی ((نامی^{١١})) یشه: ئەو پیاره ی که هه موو کورد
قهزدارییه تی، له حه جنامه کهیدا بهم چهشنه وهسفی په یامبهری نازیزو
ﷺ مه دینه که ی دهکاتو دهلیت:

ئه سرین برژینه، به بهر دهرگادا

ئاو پرژین بکا، بهر دهرگاکانی

پابگره به دل قویبه " خهزرا" که ی

جیگه ی فریشته ی پاکی رۆحانی

به قوربانان بم ئە ی نووری قودسی

ئە ی جیلوه گاه ی نووری سوبحانی

^{١١} - نازناوی زانای پایه باندو ئەده بدوست: "ماموستا مهلا عبیدولکهریمی
موده پرسی" ی گه ورهیه. غولامی

گەشتىكى عىرفانى..... غولامى

پاسهوانىكى موخلىسى دل پاك

له بۇ ئاسانەى فەخرى ئىنسانى

بەلكو به فەيزى ئاستانەكەت

(نامى) سابت بى له سەر پەيمانى

دەزانم، چاك دەزانم، كە ئىمە له بى توييدا ئىدى بۇ دواجار كز
كز دەسوتىين و دەبين به قەقنەس، گەرەم حەقمانە ھەرچى نەھامەتیی و
دەردى سەرى دنیا ھەيە دابارى بەسەرماندا؛ چونكە بۇ تاكە پوژنىكىش
لەتەك دلئى سووتاو جەرگى براو نزوولەو فوغانماندا بە ھاورپىيەتى تۆ
كۆنە بووينەو، تا ئەوھى ساتىك چراى دل و مۆمى بېھىمەتى پوچ و
ئەندىشەى تەژى لەھەقىقەت لەگەلدا داگىرسىين و، سەر لەنوى پوچمان
بدەينەو دەستى پاكى چاكي تۆ ﷺ، زۆر بەداخوھ ئىمە كۆلى گرین و
فرمىسكى چاو و سەراسىمەى دلمان، دايە دەست ئەو پىواسە
عاشقانەى كە سەرقالى سەر لەنوى چىكردنەوھى خەراباتى مالى
رەوان و سوتانى رەزى عارىفانەى خويانن، ئىمە تازە بەتازە كون بە
كون و دولل بەدولل و كەلن بەكەلن، كەمانەو ماخولانى دەورپىشتى
ئەو دوژمن و پشتكردوانەين كە بۇ جارېكىش سەربارى بىننى نوورى
جەمالى تۆ، گەر بەچاويش بى دانىيان بە پىغەمبەرايەتى ﷺ تۆدا نەنا،
ئەو ئەبوجەھل و ئەبولەھبەئەو ئەمسالى ئەوانىش، بۇ تەنھا جارېك
لەخويان رانەمان و بەكۆيرە دلئى خويانىيان نەووت: ئەرى پىاوى

حيسابى؛ ناخۇ دەگونجى ئىمە موخە مەد لە مالەكەى، لە شوين و
 مەنزلگەكەى، يان راستر بلىم لەو شوينەى بوو بە مەنزلگەى يەكەمىن
 حىكمەتى جاويدانى و مەبەتى نىگەى، شاربە دەرىكەين و كەچى
 سەربارى ئەو ش ئالتون و زىرو سامانەكەمان لەكن ئەو زاتە ﷺ پاكە
 چاكە سەلارە وەك سپارده دابننن ؟ ناخۇ كەينگى شتى وەها لە
 دىرۇكى مروييدا پرويداو، كەكەسى شاربە دەرتكا، كەچى لەھە مەبەر
 ئەو كرده وەدا ئەتۇ بە چاكە و ناكارى قەشەنگەو لە قەرەى بىيت؟! بەلى
 ئىمە شوينى ئەو دلمردوانە كەوتىن و بەنان و خوانى ئەوان پازى بووين
 پشتمان لەتۇ ﷺ كرد، ئىمە يەك كە بە دىرژاى ژيانت بۇ يەكجارش
 دلخوشمان نەكردىت، ساتىك نەمانهشت لەم سەفەرە پروكىنەى دنيا
 بچە و يىتەو، دەمىك ناوى حىياتمان نەكرد بە گەروىى پروژتدا، بۇ
 چركە يەكيش دواى كۇچى پيشەوا حەمزە دلى بەنازارى تۇمان
 نەدايەو، تەنانەت گەر بە رستە يەكيش بى بەو كپتو و گەردە لوولەى
 كوفرمان نەوت: لەسەر پەرەى گوليك نووسراو هەلى مەوهرىن. بەلام
 چىبەكەين، ئەم كالفامانە خویندە وارىان نەبو، هىچيان نەدە خویندەو،
 نەدە چوون گەر هيندەى ماوہى وەنەوزى مندالىكى هاروھاجى
 ساهيريش بى، پىنى بلىن: ئەدى بۇ نووسراوى سەر ئەو پەرە گولانە
 ناخویننەو؟ بەلى وەك ئەوہى ئىمە نەمانەوى بۇ ھاتاهەتايە بە نارامى
 ووجانىك بەدەيت، تۆيەك كەھەميشە لەخەمى ئاوابوونى ئەستىرەى
 ئىمانى ئىمە بوويت، تۆيەك كە ھەردەم ((امتى امتى)) لە دەمى پروژت
 بۇ ئەم ئوممەتە بئھىممەتەى كە دائىم بە ئەحزانە، دەھاتە دەرەو.
 قوربان ﷺ دەبايە ئىمەش بەو وەجدەو بەھەمان ئەو خەمەى

گەشتىكى غىرفانى..... غولامى

خودەيىبىيەۋە ئو دەردو خەفەتەى عامى حوزنەۋە، بە تىكرای
دوژمانمان گوتبايە: ئەدى نازانن ئو سەيىدى مەخلوقاتە، مەنزلگای
كەرەم وە فايە، قەتماغەى برىنەكانە، مەبەتەى نىگايە، حەبىبى
خاۋەنى عەرشى خودايە، چىكەرەۋەى خەراباتى دلى شەيدايە ؟ بۇ
نەتانزانىۋە كە تىككارى رۇژى مەحشەر ئەۋە ﷺ، كېرئوشبەرى
بەردەمى پەرورەدگار ئەۋە ﷺ، شافىعى موزىبىن ئەۋە ﷺ، خاتەمى
مورسەلەن ئەۋە ﷺ، خۇشەۋىستى دلى بىلالﷺ كە هىلالانە ھەلھات^{۱۲}
ئەۋە ﷺ، خەمرەۋىنى دلى عەممارﷺ ئەۋە ﷺ، ھەر ئەۋە ﷺ لە بەدرا
داك و بابى قوربانى كۆرى ئەبو ۋەققاس دەكات، سەيىدى سادات ئەۋە
ﷺ، دلدەرەۋەى دلى خەباب و خويەب ﷺ ئەۋە ﷺ، بەلى نازدارى
تىكرای دلە شەيداكەن ئەۋە ﷺ.

قوربان ﷺ ئىدى من قسەكانم كە لەھەمبەر تۇدا شەرمىش دەكەم
نەك قسە بەلكو بلىم ۋەسف يان پەسن، وورده وورده خۆرى بەرەو
ئاۋابوون دەچى ۋ دەپسى، من ناتوانم لەم چەن دىرەدا بلىم باسى تۆم
كردوۋە، ئەۋەندە نەبى كە تىنۆكىنم لە دەريايەك، دىرېنكم لە

^{۱۲} - نامازەيە بۇ ئەو ھونراۋە چوارىنەى نالى يە كە دە فرمويت:

ھەرچەندە كە من عەبىدو پرو زەردم و عاسىم

مەئموولە خەلاسىم

قوربانى بىلالم كە هىلالانە ھەلاتووم

غولامى

ھەر عەفۋوۋە خەلاتم

گەشتىكى عىرفانى..... غولامى

كتىوخانىەك، يان خالىكىم له پەرتووكىك باس كردووه، چونكه زۇرن ئەوانەى بەبۇنەى باسى تۆوه گەوره بوونو پىنگەشتن و تىگەشتن، وهك ئەو كەلە پىاوانەى كورد كه پىشتەر باسمان لىوه كردن و به چند دىرىكى كرچو كال نهك به تىرو تەسەلى، هاتم به وىزەياندا چونكه تەنانهت نهك هەر پىغەمبەرى خوشەويست ﷺ بەلكو نه متوانى به تەواوى باسى ئەو شاعىرانەش بكەم كه هۇنراوهو پەخشانىان بۇ ئەو زاتە ﷺ پىرۆزه چىروهو له گولقارى غەزەلى خۇياندا شىعريان بۇ نوسىوه، ئىدى يەك له دواى يەك و هەر كەس به جارى لەم پىاوه گەورانە، هاتوون و پەسنى پىغەمبەرى خوشەويستيان ﷺ كردووه. وهك غەمبارى شاعىر له دەستپىكى كۆره شىعرىكى دەريارهى ئەم كەلە شاعىرانەى خۇمان دەكەويته قسەو منىش لەم كۆتايىهەدا نامازەى پىدەكەم و هەنىدكىشم بۇ زيادكردووه، كه پىش هەموو شتى به هۇنراوهىهكى مەحوى دەست پىدەكات و دەلىت:

هەر گلت وگۆمه، كه چى هەر دەلىم و تىناگەم

هەر جست و جۆمه، كه چى هەر دەرۆم و پىناگەم

چاۋوم پوۋاۋ گۆشەى ئەۋ ئەبروم نەدى

دل بوۋ بە بەحرى علومو لە ئەلف و بى ناگم^{۱۲}

ئازىزانم ئەى عاشقانى ووشەو ھەست و سۆزى عارىفانەى ھەزەرەتى
مەھوى، ئەى شەيدايان و چاۋ لەپىيانى مائە چۆل و غەرىبەكەى ئالى،
ئەى ئەوانەى ھەتا ئىستاش لەگەل سالما، دلتان خەفەتخانەى
ئاۋابونى ئەستىزەى ئەمارەتەكەى بابانە. ئەى ئەوانەى گەر بۇ
ساتىكىش ۋەسفى مەولەۋىيى سەنگىنتان كردييت، واتان زانىۋە
گەرەترىن ستمتان لەۋ زاتە مەزنىە كرده، ئەى گەپىدەكانى كوۋچەو
كۆلانى شىعەرى مۇستەفا بەگى كوردى گەرە، دواجار ئەى سالىكانى
تەرىقەتە نازدارەكەى بىخود، ئەزىزانم بە بارانىك سلاۋەۋەو، باۋەشىك
موۋحىبەتەرە پىتان دەلیم: ئىدى فەرمون، بەرۇختان چەشكە بىبەن بە
خویندەنەۋەى ئەم پەرتوكەى كە تەژىبە لە عىشقو ۋەفاۋ خۇشەۋىستى
بۇ ئەۋ پىغەمبەرە خۇشەۋىستەو ﷺ. بۇ دواجار ھەمان ئەۋ دىر بەپىزەى
ئالى گەرەتان پىشكەش دەكەم كە فەرموۋىتەى:

^{۱۲} - واتە زۆرىك باسى خوداۋ پىغەمبەرانو پىاۋە مەزنىەكانم خویندو
خویندەرەو چاۋۋىش بە دەست مۇتالاكردەنمەرە تروسكايى تىا نەما، بەلام
دواجار ھىندە دەريای غىرقان و زانستى بىبىنى ئەۋان قوۋل بوون ھىچى
لىحالى نەبووم، واتە ۋەك ئەۋەى ھىچم نەخویندەبىتەۋە. غولامى

گه شتيگي غيرفاني..... غولامي

دايم له حمزردا سهليري به، له وه تمندا

غوريه تکه شو عاجز به، نه گهر نه هلي تيري

زانانا جي غولامي

خويندکاري ماستر له " العقيدة والاديان " / زانگوي سليمانى

Zananaje°@Gmail.com

٢٤١٤ /٤ /١٤

❁❁❁

ئەو پەرتووگەى ھەرگیز لەیادی ناگەم^{۱۴}

ئەمرو دەربارەى پەرتووگەى دەویم؛ کە ئەمىنستاش فەزىل و گەرەىى بەسەر مەو ھەيەو، دەمبەدەمىش پەرحەمەت دەنیرم یۆ خاوەنەگەى، کە لەرینگەيەو دەوای ئیمان بەنرخترین دیارى پینشکەش کردم، بەلکو دەتوانم بلیم ئەو پەرتووگە بوو بە بەشیک لەبەشەکانى ئیمانم، ئەویش لە ژيانى پینغەمبەرى نازیزدا (د.خ) خۆى دەبینیتەو، کە "قازى سەلىمان ئەلمەنسور فورییە (پەرحەمتى خودای لیبیت)" دایناو، خۆى بوخۆى ئەم پەرتووگەش بەسەرھاتینكى سەرسوڕھینەرى ھەيە.

^{۱۴} - ئەنقەيەك لەزنجیرە ئەنقەي (ئەو پەرتووگانەي کە تیندا ژىباووم) کە نووسەر بو پۆژنامەي بەعسى ئىسلامى نووسیو، وەرگراو. دانەر

برا گەرەكەم^{۱۰} - كە داۋاى كۆچى باۋىم بەختىۋى كۆردىن و پەرۋەردە كۆردىنى مەنى گەرتە ئەستۇ، لەكاتىكىدا ھېشتا تەمەنم نۆ سالان بوو- زۆر سەرگەۋتوۋ بوو لە ھەلبۇراردىنى ئەۋ پەرتوۋكانەى كە پىۋويست بوو لەۋ تەمەنەدا بىيانخوئىنمەۋە، يەكەم كىتئىبىش پىشكەشى كۆردىم (سىرە خىر البشرى) دانراۋى "ھىندىيى" بوو، ئەۋ بەردەۋام جەختى لەۋە دەكردەۋە كە مەن زىاتر سەرقالى خۇئىندەنەۋەى ژيانى پىنغەمبەرى نازىزىم، چۈنكە زۆر چاك ھەستى بەۋە دەكرد كە ژيانى ئەۋ سەرۋەرە كارىگەرتىن ھۆيە بۇ پىنگەشتىن و پىكەۋتەنى بىرۋاۋەپۇر چاندنى پۋۋەكى باۋەپۇر چىۋى خۇپەۋشت لەمرۇقدا، كە بىنگومان مەنىش ھەردەم لەسەر خۇشەۋىستى پەرتوۋكى مېژوۋ و مۇتالاکۆردىن و كۆكۈرەۋەيان گۆشكراۋم.

جارىكىيان چاۋم بە پەرتوۋكى (رحمة للعالمين) دا خشاندىن و تەماشايى نىۋەرۇك و سەرباسەكانىم دەكرد، لەدەروۋنەدا تاسەيەكى لەرادەبەدەرم لەلا دروست بوو، بۆيە داۋاى ئەۋ كىتئىبەم كۆرد - كە ئەۋ كات دوۋ بەشى لى چاچكراۋو -، تەمەنىش دە پانزە سالان بوو و ئەۋەندەش پارەم پىنەبوو كە بەشى كۆردىنى ئەۋ پەرتوۋكە بكات، بەلام مىندالان - بەتايىبەت ئەۋ سەردەمەى مەن لى دەۋىم - ملكەچى ياساكانى بودجەۋ زانستى نابورى نابىن و ھەرچىيەك پۋوبدا ئەۋان ھەر لەسەر بەزمى خۇيانىن و داۋاى پارەدەكەن، بىنگومان ئەۋەش فىترەتى

^{۱۰} - دكتور عبدولعەلى حوسنىيە، كە بەرئوۋەبەرى كۆرى لەكەنۋويى ھىندە،

كەبەرۋارى ۲۷ زىلقەئىدەى ۱۳۸۰ك كۆچى داۋاى كۆردۋە. دانەر

مندالآنه، دواتر نهو پوستانه چیبیهی که کتیبی بو گونده بچوکه که مان دهیناو دهبرد، هه مان پرتوکی له تهك خویدا هه لگرتبوو که من تاسه ییم دهکرد، به لام هه رکات بیرم له گیرفانی به تالم ده کرده وه ده مزانی که سه رکه شی ده که م و به شی کرینی نهو پرتوکه م پینیه؛ بویه دایکم^{۱۶} - خودا لینی رازی بیت - سه رباری نه وهی گه لیک پینا خوش بوو دلی کوپه بیباوکه که ی بشکینیت و زور پوزشی بو هینامه وه ته نانه ت له بهر نه وهش که له و ده مه دا دایکم گه لیک هه ژار بوو، وتی پوله گیان باوه ر بکه به شی کرینی پرتوکه که تم پی نییه، هه رکاتیکش سه رینکم له ده وروپشتی خوم ده کرد، ده مزانی هیچ تکا کاریک نییه به هانامه بیت، جگه له و تکا کاره ی که مندالآن په نای بو ده بن و تکای خوینای لا ده که ن چونکه زور باش ده زانن که نهو تکایه هه رگیز په رچ نادریته وه، نه ویش ته نها گریان و سومای به خوورپی چاوانه و لالانه وهی به رده وامه، که هه ر سومای چاوانی هاوه لی به ریزی پیغه مبه ر (د.خ) (عومه یری کوپی نه بول وه ققاسه) بوو، تکای له پیغه مبه ری نازیز (د.خ) کرد هه تا له جهنگی به دردا به شداری پی بکات، که دوا جار به هو ی سکا لای فرمیسکه له دیده قه تیسکراوه کانیه وه داوا که ی قه بول کرد، منیش به هه مان تکاو نه سرینه وه له دایکم پارامه وه گه لیک گریام؛ بویه

^{۱۶} - دایکی نازیزم دوا به دوا ی نووسینی نه م نووسراوه له ۶ جه مادی دووه می ۱۳۸۸ که به یه کجاری دونیای به جیه نشت، خودا لینی خوش بی له نافرته که له هه ره چاکه کان بوو هاوکات ته واوی قورنای پیروزی له بهر بوو سه رباری نه وهش زور جار شیعی ده چری و دیوانه شیعی ریکشی هه بوو.

دلی دایکم نهرم بوو و زور هول و کوششی کرد هتا نهو بره پارهی پهدا کردوو کتیبهکهی بؤ کریم، دهستم کرد بهخویندنهوهیی و وردهوورده دلی هینامه کولین و بزواندمی، نک بزوانیکی بیزارکره؛ بهلکو نهرم نهرم لهدهروازهی دلی دهمام و دهم بهدم لهتهک پروداوهکانی نیو پرتووکهکهدا دهیپنام و دهیردم، نهوش نهو جیاوازییه که لهنیوان بزوانی دانانی پرتووکیکدا بهدی دهکری که دهرپارهی ژیانی پیاوه پالوان و نهفسانهکان دانراوه لهنیوان بزوانی نهو پرتووکانهش که دهرپارهی ژیانی پیغهمبهری خوشهویست دانراوه، که یهکه میان لهرزینیکی دلبیزارکره و نهوی دوهمیان لهدهروونهوه هندهقولی و بؤن و بهرامهی خوشی لیوه دهردهچیت.

بار بار دهرروم وهک نهوهی پهیمانی لهگهله بستیی، سهرقالی وهلامدانهوهی وشه به وشهی نهو پرتووکه بوو، هاوکات لهساتی خویندنهوهیدا چیژنیکی لهرادهبهدهرم دهررد، جوودا لهتهک کوی نهو چیژانهی لهدهمی مندالیمدا کردبووم، که نه لهزتهی خواردنی بهتامی لهکاتی برسیتیداو، نه چیژی لهبهر کردنی پؤشاکی نوی لهساتی جهژنیداو، نه تاسهی نهو یاریهش که تهماشای دهکیت و سهرباری سهرکهوتنهکشی گهلیک حزت لییهو، نه تامهزرژی نهو پشوانههی دوابهدوای تهواوبوونی وهرزی خویندنی سهرتایی وهریدهگریتو، نه تامهزرژی دیتنهوهی نهو هاورییهی دهمیکه چاوروانی بینینهوهیت و چاوان ههردم بازرقهی بهستوو بؤ دیداریو، نه سهردان و زیارتهی تیكرای نهو میوانه سهخواهتهدو گوستاخانهش لهتاو خویندنهوی

ئەو پەرتووکەدا، بەهیچ کلۆجیک پیناگات و تەنانەت ناتوانن خۆیان لەقەرەوی ئەو لەرزەتە بەدەن کە من لێم بردبوو؛ چونکە چیژنکی وەها بوو کە دەتوانم باسی تامەکەیت بۆ بکەم بەلام پەسن و وەسفی ھەرگیز ناتوانم بکەم، ئەمبەستاش دواى تێپەربوونی سالیھای سال بەدواى خویندەنەویدا وشەییەکم وەچنگ ناکەوێت تا بتوانم بەھۆیەو تەمەرزویی خۆمی بۆ دەربرم، بەلام گەر کەمترین پەسنیک بیلیم دەربارەى ئەوھە کە بەراستی: " ئەو چیژنکی پۆح ئاسابوو" ئیدی ئایا منالان دارای ئەو پۆحە نین؟ یانەخۆ ھەستی پیناکەن؟ نا بەخوا! باوەر بفرمۆن مندانان دارای ناسکتین و ناوازەترین رۆح و ھەستن، با دەستەوہسانیش بن لە شیوہی دەربرینیدا.

لەو پەرتووکە سەرسورھینەرە بزواوہدا ھەوالی ئەو قورەیشیانەم دەخویندەوہ کە باوەریان ھینابوو و چۆن بەو ھەموو چەشنە نازاریان دەدان و نرکەو نالەیان دەباران بەسەریاندا، بەلام سەرباری ئەو ھەمە نازارانە ئەوان بەردەوام ئارامگربوون و چیژنکی لەرادەبەدەر دەروونی داگرتبوون، ئیدی ئەو دەمە ھەستم کرد لەنیو ناخ و دەروونی مروڤدا لەرزەتیکی دیکە ھەبە کە نەپارەداران و نەزلەیزەکانی دنیا ھەستی پیناکەن، تەنانەت زۆریک لەوانەش کە لەم دونیایەدا لەو پەری خۆشبەختیدا ژین دەگوزەریئن، ھەستی پێ ناکەن، بەلێ؟ ئەوانە کەسانیک بوون کە لەسەر حەق لییان دەدراو سوکایەتیان پێدەکراو، وەک وتمان ئەو خۆشی و لەرزەتەى ئەوان بەھۆی ئیمان و بیروباوەرەرکەیانەوہ دەیان چەشت، بەھیچ کلۆجیک لەرزەت و چیژی

گەشتىكى غىر فانى..... غولامى

ھىزى سەرکەوتن و پلە و پاھى پىناگات، بۇيە لەساتى خويندەنە و ھىدا دەمىنى كە دەروونم بەئاواتە و ھىە لەتەمەنىدا گەر بۇ جارىكىش بىت لەزەتتىكى لەو چەشنەى تامکردبايە.

دوابەدوای كەمىك؛ ھاتمە سەر باس و سەرگوزەشتەى ھاوھلى بەرزو خۆشەويست (موسەبى كوپى عومەين) -خودا لى رازى بىت- ئەو موسەبەى كە بە رىكپۆشتىن و خۆشخۆرتىن و قەشەنگىن و دەولەمەندى بەنىوبانگ بو، ئەو موسەبەى ھەركات لەمەككە و ھەدەردەكەوت، پۆشاكىكى لەبەر دەكرد كەبە سەد دىرھەمى ئەو دەمە مەزەندە دەكرا، تەنانەت كروكال و مندالانى مەككەش شوينى دەكەوتن و دەبوو سەرباس و ناخافتى ئەو كۆمەل و تاقمەيە، دواتر ئەو موسەب بو كە دەستى لەنىو دەستى پىغەمبەرى نازىز (د.خ) داناو خوى لەھەموو خۆشبيە كۆتاكانى دۇنيا كردو پىشتى لىكردن و خوى خزاندە نىو ژيانىكى تەنگ و چەئەمە و ناھەموارەو، ئەو موسەبەى پۆشاكەكانى واى لىھاتبوو كە دىك و دالى مەدىنەى لىنالىسكا بو، ئىدى ئەم دىمەنەى موسەب گەلىك پىغەمبەرى نازىزى (د.خ) نازارداو لەتاودا دەستى كرد بە گرىان و پۇندك لەچاوە پىرۆزەكانى قەتىس مابوو، ئەو سەردەمانەى بەبىر خوى دەھىنايەو كە موسەب لەچ ژيان و گوزەرانىكدا بوو و ئىستاش لە بەر خودا و پىغەمبەرە نازىزەكەى (د.خ) لە چ ژيانىكدايە !! كەچى ئەوا سەرمەشقى لاوانى مەدىنە لەجەنگى (ئوھود) دا شەھىد دەبى و لەدوای خوى جگە لەپارچە قوماشىك نەبى - كە سەريان پىدادەپۆشى قاچى ھەدەردەكەوت و تا قاچيان دادەپۆشى

سەرى دەردەكەوت- ھىچى لەدوای خۆى بەجىنەھىشت، تا پىغەمبەرى ئازىز (د.خ) فەرمووى: "سەرى بەقوماشەكە داپپوشن و قاچەكانىشى بەروەكى (ئىزخىرى) بۇن خوش".

پىشتى خويندەنەھى ئۇو چىرۆكەى موسەب دلم تونند گرت و دەروونم دىل كرد، زور باش ھەستم بەوھ كرد لەپىشت ژيانى خوش و پۇشاكى قەشەنگ و خواردنى جۇراوجۇرو كۆشك و تەلارى بەرزو بلىندەوھ، شتگەلىكى دىكە ھەيە كە سەرمایەداران و پادشايانى دونيا لەھەمبەرىدا دەستەوەسان و بىتەوانن، ھاوكات لەزەتلىكى تىرىش ھەيە كە لەزەتپەرستان و ئارەزوبازان لىى بىناگان، كە پىداچوونەوھەكم بەدل و دەروونى خۇمدا كرد ھەستم كرد كە ئەویش بەھەمان چەشن عەودالى دەستگىر بوونى وھە لەزەتلىكە و زىاتر ھەول و تەقالا بۇ ئۇ لەزەتە عىرفانىيە بىھاوتا راستەقىنەيە دەدات، نەك بەرگ و پۇشاكى دەولەمەندان و پادشايان و سەرمایەدارانى ھىچ لەبارو بنەدا نەبوو.

پاش كەمىكى دىكە دەستم كرد بە خويندەنەوھ و موتالاكردنى چىرۆكى كۆچى پىغەمبەرى ئازىز (د.خ) كە ھىندە لەزەتى عىرفانى و چىژى لەراندەبەدەرم لەو چىرۆكە كرد، باوېر ناكەم بەدرىژايى ژيانم سەرگوزەشتەيەكى كارىگەرترو پر واتاترو ناوازەتر، ھەم لەرووى دارشتن و چۆنىيەتى نووسىنى چىرۆكەكە و ھەمىش دەربارەى كارىگەرى پروداوھ پر لەپەندو مۇچىارىيەكانىيەوھ خويندبىتەوھ، كە نووسەر بەچەشنىكى سادە و ساكارى ناوازە نووسىويەتى و ھۆنىويەتییەوھ.

لەدەمى چۈنە ئورەھى پىغەمبەرى ئازىز (د.خ) لەدەرۈزەى مەدىنەھە، بەيەكجارى دلەكان تامەزۈى دەبن و چاوانىش بەدىتنى گەشەبنەھە و ھەموو ھۆزۇ تىرەكان تاقم تاقم دىنە پىرى خۇى و ھاۋلە بەرىزەكەيەو مىواندارى لىدەكەن، بەچەشنىك كەراستگۆيى و دلسۆزى بەقسە و گەتوگۇكانىانەھە لەسەر تەختى دەم وچاويان نما بوو؛ ئەى پىغەمبەرى ئازىز (د.خ) - دايك و بابمان قوربانت بىت - با لەخزمەتدا بىن، تامەزۈى مىواندارى كردىن لەجەنابتان، پىغەمبەرى ئازىز (د.خ) فەرموى: " وازى لىبىنن خۇى فەرمان پىكراۋە"، دواتر ووشترەكە لەبەردەم دەرگای مزگەوتەكەى ئىستايدا چوارپەلى داژەندو، ھەلنەستاىەھە تا ئەو شەرەفو گەرەبىيەى كە ھىچ شەرەفىك لەسەرىيەھە نىيە بەخشرایە [ئەبو ئەبىووبى ئەنسارى (ر.خ)] و ئەوئىش بەكامەرانى و بەھەمان سۆزۇ ۋەجنى جارائەھە، كۆل و بارەكەى پىغەمبەرى ئازىزى (د.خ) ھەلگرت و بردىيە مالەكەى، ئەو دەمەى سەرقالى خويندەنەھەى ئەو خۇشى لەزەتەى ئەبو ئەبىوب (ر.خ) بووم، ئەو كات ھۇشم ھاتەھە بەرخۆم و زانىم لەتەك ووشترەكەى پىغەمبەرى ئازىزۇ (د.خ) كاروانەكەى بووم بەھاورى و وورە وورە منىش لەدوايانەھە داخلى مەدىنە دەبىم، ئەزىزانم باۋەر بفرموون وامدەزانى تىكرای ئەوانە بەچاوى خۇم دەبىنم، وامدەزانى ھەتا ئەو تەمەنەى ژيانم ھەرشتىكەم دەربارەى گەرپانەھەى دەولەمەندان و گەرە پىاوان و فاتىحەكان خويندۆتەھە، سات بەسات ھەموويانم لەبەرچاۋ دەپسى و نەحىف دەبىتەھە، ھاوكات ئەوھەشى دەربارەى خۇشەويستى و دلسۆزى كەسى بۇ كەسىكى دى زانىوومە، دەم بەدەم دەتوويتەھە و لەبەرچاۋوم

گەشتىكى غىرفانى..... غولامى

وون دەبى، ئىدى ئەم دىمەنە بۇ ھەتا ھەتايە لەسەرتەختى دلم نەخشى
كىشاو، تىكپراي ئەوانەم لەبەر دىدە لەتاو چىرۇكى بەرزى پىنغەمبەرى
نازىز(د.خ) ۋەك سىبەرى لەبەر خۇر كەوتوو بەسەر دەچىت، بەچەشنى
"مەھوى" گەرە شاعىرىش لەشابهىتىكا دىمەنى عىشق و
خۇشەويستى خۇى بۇ دلدارو ئەزىزەكەى دەردەخات و دەكەويته
ۋەسفو پەسن كردنى و دەفەر مويت:

ۋەكو پۇژ ئو مەھە لەر دوورە دەر كەوت

لەمىۋە ئەشك و ئاھى ئىمە سەر كەوت

كە ئو لىو ددانەم دى بەجـارى

لەبەر چاۋوم ھەموو لەعل و گوھەر كەوت^{۱۷}

ۋەنەوزىكم شەۋىدا گەيىبە سەرم و وتى

ھەستە ھەتاوت و لەسەر كەوت

لە كى يارەب خەبەر پرسى بىكەم من؛ كە

ھەر كەس بۇ خەبەر چوو بى خەبەر كەوت

^{۱۷} - لەعل: لىو. گوھەر: گەھەر. غولامى

گەشتىكى غىرقانى..... غولامى

دلم وەك شىرى بېشەى شوعلە گرتو

لەسىنەى پر لەسۆزم دەربەدەر كەوت

بەخۇزايى ئەمەندەم نالە كىشا

لە سىنەدا، پسا، ما، بى ئەسەر كەوت

برۆى ئەو شۇخە ئەمپۇ تىرى كىشا

نەجاتى دا بەرەحمەت ھەرچى بەر كەوت

بەپىر ئەو رۆژەوہ "مەھوى" ئەوئەندە

بەسەر چوو بوو، وەكو شەونم لەسەر كەوت

دواتر چومە سەر چىرۆكى جەنگى (ئوحدو)، چىرۆكىك
ئەمىستاش مېژو بەخۆيەوہ سەرسورھىنترو جوانتر ھەم لەرووى
دلسۆزى وەفادارى و ھەمىش پالەوانىتى و باوھرو يەقین و ئاكارى
جوانەوہ بەخۆوہ نەدىبوو، لەو ساتەدا ئەو ووتەيەى (ئەنەسى كورى
نەزىڤە)) رايته كاندم، لەھەمبەر ئەوانەدا كە دەستەوہ سان بېوون و
لېيدانىشتېبون و ھەرچىيەكىشيان بەدەستەوہ بوو فرەياندا بوو
ئەنجامىدا، ووتيان پىغەمبەرى خودا (د.خ) شەھىد بووہ، ئەنەسىش
فەرمووى: " كەوابوو گەر پىغەمبەرى خودا (د.خ) لەدونيا دەرچووئىت،

ئیوه دواى نه مړو چ کاریکتان به دونیاوه ده مینى،" ده بیټ ئیوهش به چه شنى ئو له پیناوى ئوه دا فهوت بکن که ئو فهوتی کردووه و گیانی بهخت کردووه" دواتر به چه شنى ئوی پینشو، ووتهى ئو هاوه له به ریزهش رایچه کاندم که دهیفرموو:" من له قه دپاله کانی (ئوحد) هوه بوؤ و بهرامه ی به هه شتم بو دى،" هاوکات ووتهى ئو هاوه له ش که له دوا ساته کانی گیانه لادا بوو و به ئاواته وه بوو دواساتى ته مهنى، گه شتن بیټ به دیداری پیغه مبهرى خودا (د.خ) ته زوی به گیانمدا هینا، که هه لیان گرت و هینایانه به رده مى پیغه مبهرى خودا و (د.خ) دوا هه ناسه ی خودا حافیزی له م دنیا دهرکرد، له هه مان کاتدا دیمهنى (ئه بو دوجانم) که وته بهرچاو، که چون چونى خوی کردووه به قه لغان بو پیغه مبهرى نازیز و له و کاتدا خوی دهادته بهر ئو تیره ی که بهر پشتی ده که ویت. ئوهش سه رباری ئو هه موو فه رمایشتانه ی که دهرباره ی خو شه ویستی و گیانفیدایى هاوه لان بو پیغه مبهرى نازیز (د.خ) باسى لیوه ده کات، به لى؛ به م چه شنه به رده و امیم دها به خویندنه وه ی ئو په رتووکه، به نه ندازه یه که له زور شویندا کولى گریانی بو ده هینام و جاری واش هه بوو خو شى هه موو جه سته ی داده گرتم.

بیگومان چاکه ی ئو په رتووکه و خاوه نه که شى که بوه هو ی ئوه ی هه رگیز له یادیان نه که م ئه وه بوو، که ئه وان له ززه ت و چیژیکیان له دلما ساز کرد که ژبان بى ئوه له ززه ته هیه مانا و به هایه کی نییه، وه ک شاعیری فارسى ئه میر خوسره و ده لیت:" خودا ئو روژه له نیو بیات که به بى چه شتنى چیژو له ززه ت تییده په رینم، ده ک موباره ک نه بى

گهشتیکی عیرفانی..... غولامی

ئەو رۆژەى بەبى' هەلکردنى كزە باى خۆشهويستى دەيگوزەرنىم،
پەراگەندەو دورىى بى' لەو ژيانەى كە تىكرای بە باسو و خواسى
ژىربىژىى و مەنتىقەو بەسەر دەبەم".

بىگومان خۆشهويستى دەست ماىە و كرۆكى ژيانە، چەندە
جوانى فەرمووە ئەو كەسەى كە دەلىت: " ئەو دەمەى تەماشای ئەم
جىهانەم دەكرد، وەك خەرمانىكى بەرلراوان دەهات پىشچاومو، دەبىنم
كە تەنھا دانەو تۆو تىيدا (خۆشهويستى) يە و ئەوانى دىكە كار پوشو
پەلاشى دەم بان".

ئەو ئەو خۆشهويستىيە كە لەنۆوەندى هاووينەو هاوكوفەكان
بوو بەئىمتىياز بۇ زۆرىك لە پالەوانان و پىاوە مەزنو پىتۆلەكان،
هاوكات زۆرىك خەلك بەهۆيەو- بەلاوازو مامناوەندىەو- چەندىن
سەدە بەدىار وشەى خۆشهويستىيەو ژىنيان گوزەر كر دوو، هەروەها
چەندان شوينەوارى بەدوى خۆيدا بەجىهئىشت كە بەهيزترىن و
دەولەمەندترىنى كەسان دەستەوەسان بوون لەبەرەمەينانى، بۆيە
هەندى لەوانەى ئەو خۆشهويستىيەيان تام كرد گەلىكىان دەستگىر بوو،
بۆيە ئەو گەلەش توانى جىهان بگرئتە دەست.

ئەو ئەو خۆشهويستىيە كە لەم چەرخانەى دواييدا ئەم
گەلى ماىە پووچ كر دبوو، گەلىك كە داراى سەرمایەو داهاتىكى بۆوينە

بوو، بەلام لە ئىكسىرو^{۱۸} دەستەبەر كردنى ژيان مايە پوچ بوو، بەرادەيكە وای لىھات بوو بۈۋە جەستەيكەكى مردوو و كە ژيان ببۈۋە بارىكى قورسى سەر شانى.

ئەۋەيە ئەو خۇشەۋىستىيەي كە مەزنتىن چىنى مايە پوچ تىيدا، ئەو چىنە ھاۋچەرخە فىرخۈۋەزەي ئەم گەلە بوو، كە خاۋەنى رۇچىكى بۇش و بەرھەلىستكارىكى لاۋزو داراي ۋەزنىكى سووك و ژيانىكى لىل و كىردارىكى خوارو خىچ نەبى ھىچى تىرى لەبارگەدا نەبوو.

دووبارە سوپاسگوزارى ئەو پەرتووكەم كە بەچەشنىكى سەراسىمەكەر بزۋاندىم و ھەستىكى زىندوۋى كىردەۋە بەبەرمدا، ھەستىك كەپرى بوو لە لەۋاتى خۇشەۋىستىيى، ھاۋكات گەلىك سوپاسى دەكەم كە زانى چۇن چۇنى ئەو خۇشەۋىستىيە قەتىسكراۋەي دەروونم ئاراستە بكاو تىكراي و اتا و ماناي جوانى و (بىخود) واتەنى حوسنى تەماشاي تىدا وىنا بكات، كە بىگومان ئەو ئاراستە كراۋەش، ئەو كەسەيە كە خودا لەو جوانترو ناۋازەترو قەشەنگىرى نەفراندوۋە ھەم لەپروۋى ناۋازەي سىرەت و ھەمىش سورەتەۋە.

بىگومان كارەساتى ئەم ئومەتە بىنۇمىدە، ئەۋەيە كەپەيۋەندى لەتەك دالدا پچراندوۋە لە چىژى خۇشەۋىستى خۇي بىبەش و تەۋاس كىردوۋە، ۋەك موخەممەد ئىقبالى گەۋرە شاعىرى ئىسلام دەفەرموئىت: "

^{۱۸} - ئىكسىر: ئەو خۇلەيە كە كىمياگەرەكان ئەيكەنە ناۋ مەسۋەۋە ئەبى بەزىر. غولامى

گه شتيگي عيرفاني..... غولامي

فەتارەتى موسولمانانى ئەم دەمە ئەوھ يە ھەلگري دالانننكن كه مەحبوب
ناناسىو، داراي ماددەى خوشەويستين، بەلام نازانن سەرقالىكەن بە چ
كەسيگەوھو ئاراستەى كىيى بكن".

ئەى (قازى سلیمان ئەلمەنسور فوورىي) سلاوى خودات
ليبيت، بەراستى لەم پەرتووكەتدا، دوو نىعمەتم دۇزىيەوھ كه بەھىچ
نىعمەتتىكى ناگۆرمەوھ، ئەوانىش: نىعمەتى خوشەويستىيەكى پاك و
بىگەردو، نىعمەتتىكىش كه ئامانجەكەى راست و دروستە، ئاى چەندە
نىعمەتانىكى مەزنن.

موحه ممه د ئيقبال له شاري سالاره گهي مه دينه^{۱۹}

دکتور فهيله سووق چرخ و شاعري ئيسلام (موحه ممه د ئيقبال) به دريژايي ماوهي ژياني سهرقالي خوشه ويستي پيغه مبهري نازيز (د.خ) و سوزو شوقي مه دينه گهي وي بووه، هردهم هونراوهي به بالاي هم ذاتي پاكي (د.خ) و، هميش مه دينه كهيدا چريوه، به رادهيك له دوا ساته كاني ته مه نيدا جامي شوقي رڙا، نه وه بوو هر كات باسي مه دينه بكرابيه فرميسك له چاوانيدا قه تيس دهماو ده كه وته گريه و نزوله، به لام به هوي لاوازي لاشه و جهسته ي بيماريه وه كه ده ميك بوو دوو چاري بوو بووه وه نه يده تواني زياره تي پيغه مبهري نازيز (د.خ) بكات، به لام به خيال و نه نديشه به هيزه كه يه وه و به هونراوه به پييت و پاراوه كه يه وه و به دلله پر سوي و سوزو تاسه مه نده كه يه وه،

^{۱۹} - هم قسه يه له ونيستگهي ديمه شق سالي ۱۹۵۶ ز بلاوكرده وه. دانهر

گه شتیکی غیرلانی..... غولامی

سه فەری دەکرد بۆ حیجازو له ناسمانیدا له شەهەقی بآلی دەداو، هیندە ی
دآی ئارەزوی خۆشەویستی و دلسۆزی و وهفاداری بکات، له تهك
پینغه مەبری نازیزدا (د.خ) دهکەوتە ههقهیپین و باسکردنی دەروونی و
چەرخی که ی و نومه ته که ی و کۆمه لکه که ی .

له پراستیدا ئەم گفتم و گۆیه، هونەری شاعیرانە ی لیدە چۆراو، ئەو
واتاو حەقیقە تانە ی که شاعیر زالبوو بە سه ری داو جلەوی گرتبوو
هەندە قولی و، چاوه پوانی هەلی بە ره ناکردنی بوو، ئەم یستا کاتیت ی و
شوینی خۆیە تی تانە وه ی هەر شتیکی هەیه له خزمەت ئەو نازدارە دا
(د.خ) هە لپژئی و کولی گریان و دوروی چەند سالە ی خۆی بۆ به یان بکا،
سه ریاری ئە وه ی که دوروی ئیقبالی له مە دینه وه یه کسان نییه بە دوروی
له پینغه مە ره وه (د.خ)، له گە ل خۆیدا دهکەوتە قسه و ده یفه رموو:

حمامة جرعى حومة الجندل، اسجعي

فأنت بمرأى من سعاد و مسمع^{٢٠}

^{٢٠} - ئەم بە یته شیعییه ناماژە لاواندنه وه ی دهنگی کۆتره که له زمانی
عه ره بیدا پنی دهووتریت (هدیل)، هاوکات ئەو دهنگ و ناواژه خەمباریه
به تایبەت له دەمی به یانیاندا له کۆتره وه هەندەستی و، خەمی دل و دەروون
به ریاد دەدا، ئیقبالی ش وهك ئە وه ی بهو کۆتره ی دەروونی ووتبی: " ئە ی
کۆتری نیو بە ره لانی حە مه تول جهن دەل - ناوی شوینی که - بخوینه، من

گهشتیگی عیرفانی..... غولامی

وهك ووتمان ئیقبال هه‌میشه خۆی به‌نزیکی مه‌دینه‌و
خاوه‌نه‌كه‌ی(د.خ)دهزانی“ چونكه ئه‌و به‌رۆح هه‌میشه له‌خزمه‌ت‌یایه‌تی‌و
ته‌نانه‌ت به‌باسكردنی مه‌سكهن و ئارامگه‌ه‌ی ئه‌و ئازیزه (د.خ)چاوانی
په‌ده‌بیت له‌واتای خۆشه‌ویستی و ئه‌وین، وهك نالی گه‌وره له‌شا به‌یتیکا
په‌سنی روزه‌ردیی خۆیی و گه‌وره‌یی ئه‌و دوو شوینه موفه‌ركییه‌مان بۆ
ده‌كاته‌و ده‌فهرمۆیت:

وه‌ی كه‌ په‌رۆ زه‌ردی مه‌دینه‌و روو سیاه‌ی مه‌كه‌كه‌ خۆم

ده‌ركراو و ده‌ربه‌ده‌ر یاره‌ب ده‌خیلی عه‌فووی تـمۆم

كه‌عبه ئیشراتی وه‌كو خورشیده من چارم زه‌عیف

لیم بووه مه‌علووم كه‌ تۆریی بوعه‌ه، بوعدی تۆربه بۆم

مه‌رده‌م وا هه‌سته‌مه‌كه‌م تۆ هینده له‌ خه‌م و ئازاره‌كانمه‌وه نزیکی وهك ئه‌وه‌ی
سوعاد بیت. " سوعاد ناوی یه‌كێك له‌و كاره‌كته‌رانه‌ی شیعرى جاهیلییه كه‌
به‌نیوبانگ بووه به‌خۆشه‌ویستی و ئه‌وین، وهك ئه‌وه‌ی (كه‌عبی كۆپى
زوهه‌یری كۆپى ئه‌بو سولما) له‌به‌یته شیعرنکیا ده‌لێت:

بانت سعاد فقلبي اليوم متبول

متیم إثرها لم یفد مكبول

وما سعاد غداة البین إذ رحلوا

إلا أغنُ غضیضُ الطرف مكحول (بحر الطویل)

ئۈھتا (نالى) گەرە، دورى لەمەدىنە بەواتاى ئۈھ نىيە كە بە جەستەكەى دورە لىيەۋە؛ بەلكو ئۈ بەواتا رۇحىيەكەى ھەتا دور بىت لىى نىزىكە، بەھەمان چەشن ئىقبالىش كە ھۇنراۋەى بۇ پىنغەمبەرى نازىز(د.خ) نوسىبىت لە جۈانتىرەن و رەۋاننىزتىرەن چەشن شىعەرى بۇ نوسىۋە، بەرادەيەك ھۇنراۋەكانى بوەتە تىرىاقى دەروونى، ھاۋكات تىكرائى ئۈ ئەزمونەى كەبەسەر خۇى و گەل و نىشتامانەكەيدا ھاتوۋە و ھەرۋھا ئۈ ھەموو سۆزۈ عەشقى و ئەوينەى كە ئەزمونى كىردوۋە، لەتەك پىنغەمبەرى نازىزدا لەدووتوىى ھۇنراۋەدا دەرىدەبېرى و وىناى دەكات.

ئىقبال لەساتى و تنى ئەم بەيتانەدا، وا خەيالى دەكرد شەوق و سۆزى بەرە مەككە و مەدىنە بەپىرى كىردەو، لەتەك كاروانىەكەدا بەسەر ئۈ لەمە نەرمەى وەك ئۈەۋى سەۋزەت تىدا چاندىبىت رىدەكات، ھەر بەو خەيالەۋە ھەست و سۆزى وەھا رايىدەچنى كەوا ھەست دەكات بەسەر نەرمتر لە حەررە پىدادەنى و ھاۋكات ھەر زەرپەيەكى - نالى گوتەنى ئۈ خاكە پاكە چاكە، ئۈ نەرزە مەتەرە- دلىكە و لىدەدات، داۋاى لە شۆفىرەكە كىرە كەلەسەر خۇ رىبكات، تۇزقانى نەرم و نىان بى بەو دلى بەزۋاۋانە، شۆفىرىش ھەر لىدەخورى و لەھىچ ناگا، ئىقبالىش خەمەكانى پىتر تر دەبزوۋ جەستەى بەم لاۋلادا دەلەرايەۋە و ھەستى شاعىرىشى ھەردەم دەھاتە كۆل و بەخەيال و بەدەم خۇيەۋە ھۇنراۋەيەكى نەرم و بەلىغى دەچرى.

دوای کهمیک چووہ خزمەتی پیغەمبەری نازیز(د.خ)و، هەلی قۆستەوہ بو ئەوہی زۆرتەر باسی خۆی و شارو ئومەت و ئەو قەیران و گیروگرفتو، ھاورئ لەتەک ئەو ماوہیەش بکات کہ تئیدا ژیانئ گوزەراندووہ و دووچاری چەندین کارەسات بوونەتەوہ، ھاوکات باسی ئەو پووداوانە بکات کہ چەرخئ زەمانە و چەپۆکی پۆژگارو (طارق الحدان) شارستانیہتی پۆژئاواو فەلسەفەئ ماددیگەرا بەسەر ئەو ئەمانەت و پەيامەیدا ھیناویانە، ئیدی ئەبئ ئەو لەکوئئ ئەو پرابردو تاییبەتمەندیانەدا بیئت، ھەرئەوئەندەئ بو دەکرا دەمیک دەستی دەکرد بە لاواندەنەوہ و گریان و دەمیکیش پلاری لەخۆ دەگرت و سکاڵای لەدەستی غەریبی لە نیشتمانەکەئ و تەنھایی لە کۆمەلگەکەئ و لەکیسچوونی پەيامەکەئ لە نیو ئومەتەکەیدا دەکرد، کہ ئەم کۆمەلەئەئەئ ناو ناوہ (خەلاتئ حیجاز) وەک ئەوہئ دیاریەک بیئت لەحیجازوہ بو ھاوپی و قوتابیہکانئ ھەلیگرتبیئت، کہ بینگومان خەلاتئکی پیروژە بو جیھانی ئیسلامئ و شەنەئەکە لە شامائئ حیجازوہ.

ئەو دەمەئ ئیقبال دەستی کرد بەم سەفەرەئ حیجازئ، وورده وورده تەمەنی لەشەست سائئ نزیک بوو بووہ و ھیزی لئبراوو، لەتەمەنیکدا بوو خەلکی وچان و مانەوہیان لەمآندا پی باشتر بوو وەک لەوہئ کہ سئکی پیرو پەککەوتە کہ نەخۆشی و مووی سپی گپی بەردابیئتە سەری سەفەر بکات. کہ نالی گەرہ شاعیر لە بەیتە شیعریکدا ئەو تەمەنی پیریہئ لەم ژیانەدا کورتکردۆتەوہ و فرموویہتی:

شەيى بەھارى جوانى خەويك بوو پېر تەشۋىر

لە فەجرى پايزى پىرى بەيانىدا تەعبىر

واتە: "شەيى بەھارى گەنجى وەك خەويكى ئالۆز بوو، كە ھىچ واتاۋ مانايەكى نەبوو، ھەر ئەۋەندەت زانى، لەبەرەبەيانى پايزو ھەلۋەپىنى تەمەنى پىرىدا خەوى ئەو شەۋە واتاكەى لىكدرايەۋە".

بىگومان سەفەر كىردن بۇ حىجاز زۆر ئەستەم و نارەھەتە و لەو دەمەدا زۆرىك لە پىزىشكان و دۇستانى رىنمايى (ئىقبال)يان كىردىبوو بۇ ئەۋەى وچان بدات و لەمالدا بھەۋىتەۋە و نەچىتە دەرەۋە، بەلام بەگويى نەكىردن و خوى دايە دەستى فەرمان و داخۋازى خۇشەۋىستى، دەيفەرموو: "سەرباي دەردى پىرى و پەككەۋتەيى پومكردە شارەكەى سالار (د.خ)، بەو پەرى خۇشى و سۆزەۋە چەندان ھۇنراۋە و بەيتە شىعەرم بەبالاى مەدىنەدا دەچرى، ھىچ جىگەى سەرسوپمانىش نىيە؛ چونكە بالندە بەدىرئايى پۇژ لەو چۆل و بىبابانەدا لەشەقەى بال دەدات و دەفرى و دەست دەكات بەگەران، ھاوكات ھەركات رۇژ پىشتى ھەلكىردو شەۋ داھات، دەگەرىتەۋە بۇ ھىلانەكەيى و تىيدا شەۋ دەكاتەۋە".

ۋەك ئەۋەى بلىت بۇچى عەلاجەۋىتان لىدىت كە بەۋىت لەدواساتى تەمەندا كە خۇرى ژىن روو لەئاۋابوونە، سەفەر بۇ ئەۋ مەدىنەيە بىكەم كەۋەك ھىلانەى رۇح وايە، ئايا نايىنن بالندە ھەر كە شەۋى بەسەردا ھات دەگەرىتەۋە ھىلانەۋ لانەى خۇى.

ئىقبال' لەو تەمەنە پىرىيەدا دەستى كىرد بەسەفەرەكەى و
 وشترەكەى بەخىراى لەنىوان مەدىنە و مەككەدا دەپھىنا و دەپىرد، پىنى
 فرمىو: " لەسەر خۇت خۇشەويستىم، چونكە سەرنىشىنەكەت
 بىنا دەمىكى لاوازو، نەخۇش و، بەتەمەنە؛ كەچى وشترەكە سەرگەرم و
 كەشكەى رۇشتىن بوو، وەك ئەوەى بەچەشنى ئەو، چەشكەى لەو
 سەفەرە دۇپەزىرە بىرىت و ئەو بىبابانەش حەرىرو ئاورىشمىك بىت
 لەزىر پىنەكانىدا، بۇيە ھەر گويى بەسەر نىشىنەكەى نەدەدا". بەلى
 تەنھا ئەو مەرۇقە دۇپاك و عارىفەكان نىن، كە شەيداي ئەو پىغەمبەرە
 ئازىزە (د.خ) بن و بە شىعر و ھۇنراوەكانىان بىلاوئىننەو، بەلكو دارو
 بەردو تەنانتە گىاندارانىش شەيداي ئەو نازدارەبوون (د.خ).
 لەنىوئەندى ھەموو ئەو غىرىفانەشدا ھەر يەكە لە (ئالى گەورە و مەحوى
 عارىف و مەولاناخالىدى نەقشى و بىخودى سالىك و مەولەوى سەنگىن و
 نارى گەورە شاعىرىش) سۆزو تاسەو ھەستى بەكولىان بۇ مەدىنە و
 خۇلەكەى دەربىرەو، وەك ئالى گەورە دەفرموىت:

تەيبە كە يەئنى تەيبىب و تاهىر بە رەوحى رۇج

فەرقى ئەلەين: گلى لە گول، ئاوى لە كەوسەرە^{۲۱}

^{۲۱} - واتە: شارى تەيبىبە كە ئاوەكەشى وادەگەينى، كە بەھەناسەى پىرۇزى
 جوبەرەئىل، يان لەبەرەكەتى پىغەمبەرەو ﷺ پاك و خاوينە، ئەلەين جىاوازىى
 لە شوئىلنى تر ئەوەيە: خۇلەكەى لە گول ئەچى و، ئاوى لە ئاوى حەوزى
 كەسەرە.

گهشتیگی عیرفانی..... غولامی

یه‌عنی گولای قودسه، گلایوی ر‌فع نه‌کا

نه‌و خاکه چاکه، پاکه‌و، نه‌و ناوه مه‌ته‌ره^{۲۲}

((نالی)) که‌وا سه‌گی سه‌گی نه‌و مه‌رزو بومه‌یه

نه‌ما سه‌گی موع‌الله‌می بی‌ده‌نگ‌و بی‌وه‌ره

بی‌خودی دی‌لی‌زه‌یی سه‌نگینیش به‌بالای نه‌و پی‌غهم‌به‌ره نازیزه‌دا
(د.خ) دوعا بو‌خوی ده‌کاتو ده‌فه‌رموئیت:

یاره‌ببی به‌جاهی جامی ساقیی که‌وسه‌ر

یاره‌ببی به‌توربایی قه‌دو بالایی دول‌به‌ر^{۲۳}

^{۲۲} - واته: ماده‌م گلی مه‌دینه گول‌و، ثاری له‌ ثاری که‌وسه‌ر بی‌، دیاره‌ گل‌و
ثاری ده‌بی به‌ گولای خویوی، گلایوی گیانی گونا‌ه‌بارانی پین‌ده‌ر نه‌کری‌و،
نه‌و خاکه چاک‌و پاکه‌ی مه‌دینه‌و نه‌و ناوه که‌وسه‌ریه‌ی نه‌بن به‌ شوین‌و هوی
پاک‌ر‌دنه‌وی گیانی گونا‌ه‌باران.

^{۲۳} - دول‌به‌ر: یه‌کی‌که له‌ وه‌سف و په‌سنی‌یه‌کانی پی‌غهم‌به‌ری خوشه‌ویست
(د.خ) ر‌وح و گیانمان به‌قوربان‌ی بیت. غولامی

(بىخود)) مادام لەدۆزەخى گوناھايە^{۲۴}

دە بى بەخشە بە چاۋە جوانكەي پىغەمبەر

گەر جگىك چاۋ لەم ھۇنراۋە قەشەنگەي ((بىخود)) ي گەرە بگەين،
دەبىنن چەندە تاسەو خۇشەويستى و ئەوينى بۇ پىغەمبەرى نازىزە
(د.خ) پىۋە ديارەو، چەندە بە خۇشەويستى و ھەست و سۆزەو كولى
سۆزىان بۇ مەشوقەكەي خۇيان دەربىرەو دەپارىنەوە خودا بەھوى
پىغەمبەرى نازىزەوە(د.خ) بيان بەخشى، وەك مەولانا خاليدى نەقشيش
بەچەشنى ئەوان دەفەرموئىت:

ئىدى بولبول لەبۇنى گول ئەتۇرى

ئەگەر، با، بۇي يىنى بۇنى موھەمەد

گەر بىگۇپىيەوە ئەتۇ شىتى خاليد

بەھەردوۋ دۇنيا، تالە، مويەكى موھەمەد

نەك ئەۋەي ئەم شاعىرو ھۇزانقانانەي كورد تەنھا بەۋەو
وہستابن ھەر وەسفو پەسنى پىغەمبەرى نازىزىان (د.خ) كردىت،
بەلكو ھاتوون وەسفىكى لەرادەبەدەرى ھاۋەلانى ئەو سالارەشىان (د.خ)
كردوۋە، ئەۋەتا مەھوى گەرە دەفەرموئىت:

^{۲۴} - بۇ ئەۋەي داپەرەرىم چەند پىتى گۇرانكارىم تىدا كردوۋە. غولامى

به عكسى نوورى پيڻغه مېر (د.خ) ئەرەندە مونعه كيس بوو بوون

غەربىي تازە ھاتور دەھات و دەيووت ئەم پيڻغه مېرستانە^{۲۵}

بۆيە ((بېخود)) لەوھسفى ھاوھلان و مەدينە كەيدا (د.خ) ھاتوھتە سەر

پەسنى ئەولادەكانى پيڻغه مېرى نازيزو (د.خ) فەر موويە تى:

گەر ھود ھودەكەى بادی سەبا بى' لە ((سەبا)) تان

گەر تەختى ((سولەيمان)) يىبە ئەيخاتە ھەراتان

سەد شوكرى خودا چاكەرە بوو خەستەكەى ئىمەيش

ئەى دافىعى تىفۇسى دەروون، تۆزى' دۇعاتان

((بېخود)) كەھە تىوى دەرى ئەولادى رەسوولە

نازدارە، فەرامۇشى مەكەن، تۆبى خوداتان

^{۲۵} - واتە: ھاوھلان ھىندە وىنەى پيڻغه مېر ﷺ رەنگى دابوھە لەسەريان، ئەوا؛ ھەر كەسىكى نامۆو غەربىبە دەھاتە مەدينە، دەيووت: ماشەلأ لەم پيڻغه مېرستانە، وايزانىوھ ھەرچى لەويدايە تىكرایان پيڻغه مېر ﷺ. غولامى

شاعیر له م کاروانه حیجازییهدا دریزه بهسه فهره کی دهاو،
 بهردهوام سه لاواتی دهنارد بو سهر پیغه مبهری نازیزه (د.خ.و) له سهر
 نهو له بهتینه کرنوشینکی سوپاسگوزاری بهجیده هینا که
 شوینه واره کی له سهر تهختی ته ویلی بو هتا هتا یه شوینه مای به
 جیده هیشت، هه مان نهو کرنوشه شی پینشیار ده کرد بو هاوهل و
 ره فیقانی، هه ست و ناره زوو تی کرای جهسته ی داده گرت و، به دم ریگاره
 چهن دین بهیته شیعی له شیعه کانی (عیراقی و جامی)^{۲۶} ده چری و
 خه لکیش ده یانپرسی: نهوه ده بیت چ که سینکی عه جه می بیت به
 زوبانی ک شیعیرو هونراوه ده چری، که نیمه لینی ناگهین؟ به لام نهوه
 ناوازی ک بوو که دلی ده هینایه جوش و خروش و پری ده کرد له باوه پرو
 سوز، به راده یه ک پیوا له و بیابانه دا خواردن و ئاویان له بیر نه مابوو یان
 ده توانین بلین فراموشیان کردبوو، هاوکات هر شتی کیش له و
 ریگایه دا له شه و نخونی و ناره حه تی و کم خواردن و خوارده وه،
 تووشیاری شاعیر ده بوویه وه چه شکه ی لیده بردو نه ریگای به لاره دریز
 بوو نه سستی دهنواند له گه شتنی به مه نزل، به نکو سهرباری نه وه ش
 پینشیاری ریگایه کی دیکه ی دورتری بو هاوه لانی ده کرد تا نه وه ی
 به رده و امی بدات به م شه و ق و سوزه و ههسته جوانه ی، تا بیت سوتانی
 دوری پهره ی ده سهند چونکه سوتای تویشوی عاشقان و گه شتی

^{۲۶} - دوو شاعیری فارسی و چهن دین بهیته شیعیرو قه سیده یان له په سنی

پیغه مبهری نازیزدا ﷺ چریوه. دانه ر

تامەرزۇيانە، بە ھەمان چەشەن ((بىخۇدى)) گەورە لە بەيتىكدا
فەرموويەتى:

بە تىكە تىكە بى دلى كە نەبىي ئىشتىياقى تۇ

حەياتى من ويسالى تۇ، فىراقى من، مەماتى تۇ

بەلى؛ بەم چەشەنە موخەممەد ئىقبال درىژە بەگەشتە پىر سۆزۈ
ئەوينەكەى دەدات، تا دەگات بە شارى مەدینەى مونەورە، كە نالى
لەوسفى پىغەمبەرى نازىزدا (د.خ) بەرامبەر مەدینەكەى خۇى بە
مەدىون دەزانى و سلاوى لىدەكات و دەفەرموئىت:

ئەسسەلام ئەى ساكىنى رىازى مەدینەى منەورە

لوتلى بكو، بفرموو بلى: " مەدینەى منە وەرە "

ئىقبال لە دەمى گەشتىنى بە و شارە پىرۇزە، ساتىك بەھاوئەكەى
دەفەرموئىت: " وەرە ھاورىم، ساتىك دەست بەگىران بکەىن و پىكەوہ قسە
ئالوگۇرکەىنەوہ و ھەناسەمان بەر با دەىن؛ چونكە ئىدى ئىمەش لەتەك
ئەم مەحبوبەماندا كارىكى دىكەمان ھەىو لەخودا بەزىاد بىت
دوابةدوای درىژى ماوہى فىراق و تامەرزۇى و ئىشتىياق، قەدەر ياوەرمان
بوو، گەشتنمان بە مەنزىل كارىكى دلخۇشكەر بوو بۇمان "

ساتىكىش لىل خۇيا دەكەوئىتە گەفت وگۇو سەرى سوردەمىنى
كە بەتەنھا ئەو لەنىوہندى تىكرای ئەو خەلكەدا بەم خۇشبەختىيە
نەبراوہىە شادبووہ و دەلىت: " ھىچ جىگەى سەرسوپرمان و علاجەوى

نىيە؛ چۈنكى خۇشەويستان و ئەوينداران لىرە، گەلىك لە دادوهران و كاربەدەستانى مايه پوچى دونيا ريزيان زياتره، ئەى خۇشەختى مەزن و چارەو بەختى جوانخاس!! ھەموو شتىك كۆتايى ھات؛ چۈنكى ئىدى رىگەدرا بە بىكەسو ھەژارنىكى كۆيلەى وەك من، يىتە خزمەتى پادشاي جوانى و سولتانى ئەوين و سۆز".

ئىقبال - خۇشەختى و سۆز ھەستەكەى لەخزمەت پىغەمبەرى ئازىزدا (د.خ) - ھىندەى نەبردو بەچەشنىكى پەوانبىژى شاعىرانەو راستگويەتى سەركردانە، ھاتە سەر باسو و خواسى، گەلە ھىندىيە موسولمانەكەى و دەستى خستە سەر برىنە بەسويكانى و ئومىدە نەھاتوودەدىيەكانى ئومەتەكەى و فەرمووى: " ئەى پىغەمبەرى خدا (د.خ) و، لەراستىدا ئەم موسولمانە بىھومىدە، كە ئەمىستاش لوتبەرزىى و خودگىرىى لەبارگەدا ھەر ماوہ، ئىدى وورده وورده لەتەك چەرخى رۇژگاردا سۆزى دل و ئىكسىرى خۇشەويستى لەدەستداوہ، باوہرکە ئەو دلەى كەھەر دەم بەخۇشەويستى و نازوہ بەند ببوو، ئىستا خەمبارو خەفەتبارو شكاوہ، بەلام ھەرچەن دەكات نەينى ئەو خەفەتبارىيەشى نازانىت و پەى پىنابات، ئەى پىغەمبەرى خدا (د.خ)! دەبى بەھۆى ئەو ھەموو سۆزۇ خۇشەويستىيەوہ چىت بەسەر ئەو دلە شىوارەمدا ھىنايىت، من دەبايە چىم كەردبا؟. ئەم وىنەيەى (ئىقبال) گەلىك لەو ھۇنراوہى ((مەھوى)) دەچىت كە دەفەرمووت:

لەكوى يارەب خەبەر پرسى بگەم من كە

هر كەس بۇ خەبەر چوو بى خەبەر كەوت

ئايا تەنھا دلم ئەۋەى بەس نىيە لەو لوتكە بەرزەۋە كەبەھۇى ئەو موخەبەتەرە پىنى گەشتبىو، فەرەدرايە خوارەۋە؟ سوئند بەخودا ھەركات بەو شوئىنەى كە لىيەۋە ئەم دلە خەمبارەمى لىفەرەدراۋەتە خوارەۋە بەرز دەبىتەرە، تايىت ئازارەكانى زياتر تەشەنە دەسىنىت و ئوقرەى يەكجارەكى لەبەر دەبىت. پىكدادانەكە گەلىك گەرە بوو، بەلام خوداى مەزن لوتقى بەرامبەر ئەم ئومەتە بىھىمەتە نواندو لە بەرزى و گەرەىى و مەجدەۋە فېرى دان تاۋەكو قەدرى خۇيان بزائو بەخۇيان كەونەۋە. (ئىقبال) سۇزە بەقسەكانى دەدات و دەلىت: ئەى پىغەمبەرى خودا (د.خ) ئەو ئەمىستاش زەمەن لەگەلىدا دوزمنايەتەتى و ئىستاشى لەگەل بىت كاروانەكەى لە بىاباندا وونەو دورە لەمەنزل و نيازەۋە، تەنھا شتىك كە بەس بىت دەربارەى ئەم ئومەتە بىزانى ئەۋەىە كە ئەمىستاش لە نەھامەتى و ئازاۋە و خوت خوتە و بى پىشەرايىدا ژىن دەگوزەرىنى. لەراستىدا كىلانى شەمشىرەكەى بەچەشنى كىسەكەى خالى و چۆلە، ئەو كەنارگىرىكى نەدارو ھەزارە، ئەو پەرتووكەش كە قورئانە و توانى ھەموو جىھان فەتخ بكات، ئىستا لەمالە كاۋلو داپراۋەكەيدا ۋەك بىۋەفايەك لەنىۋ دەلاقەيەكدا كە خۇلى دۇنيا بەسەرىدا كەوتوۋە و جالجالۇكەش دەزوىى لەسەر تەنىۋە جىنى ھىشتوۋە، دواتر دىتە سەر باسى خۇى و دەلىت: ئەو كەسىكە كەبە سۇزىسى ژىانى سەۋداسەرى لەتەك سەركەشى و پالەواناندا ھەبوۋە، لە زۇيانى سەركەشان و ترسو بىمى ئازايان و موجاھىدان ناگاۋ،

بهرانه يهك هؤگرى ئاوازي گؤرانبيژان بووه و لهنيوهندي ههناسه بركى و نركه و ناله ياندا ژياوه، بويه چاوانى نوورو روناكى ليپراوه و دليشى له خوڤى و فهرحانى بيبهش بوو، بهدبهختييهكهشى ئهويه: دهژى بهلام لهزهتى وهسل و نامادهگى و حوزوور نازانى".

دواتر ديتته سهر باسى ئه و رابوردوه گهوره يه يى كه رۇژانينىك جينگه ي پاريزگارى و بايه خپيدان و بهدمه وه چوون بووه و نه ميستاش رۇژانينىكى دلره ق و مۇن و گرژى تيدا به سهر ده بات و چهندهش ناره حهت و نه ستمه كه ناربگرى و تهنه پشت به خوڤى بههستى و زهحمه تبكيشى، ئه و ووتيه ي زور جوانه كه ده فهرمويت: "ئو وهك ئه و بالنده جوانه يه، كه بهدهستى خوڤ خواردن ت پيدا بى و بهميوه بهخيتوت كردبى، بهرانه يهك واى ليها تبيت نه ستم بى و نه توانى خوڤى به شوين قووت و خواردن پيدا كردندا بگري".

موحه ممد ئيقبال - كه يه كيكه له گهوره زانايانى بوارى
فهلسه فه و پاميارى و ئابوورى - ديتته سهر باسى ئه و ئاژاوه بيدينيه ي
كه رووى كردو ته جيھانى ئيسلامى و، به و شيوهش پينا سه ي دهكات كه
هويه كه ي تيروانينىكى ماددى و نه مانى پوڤ و خه م ساردييه، هاوكات
بوونى ئه و ژيانه ئاسووده و لوتبه رزه يه كه خهلكى ئه م سهرده مه
دهيگوزهرينن، پييشى وايه كه هيچ رينگا و ميكانيزميك له ئارادا نييه بو
تيه پاراندىن و بهرهنكار بوونه وه ي ئه م بيدينى و فهلسه فه ئابووريه ماددييه
تهنها له رينگه ي ئه و ژيانه وه نه بيت كه له سهر سيپاي خوڤه ويستى و
خواناسى وه ستاوه، ههروه ها ئه و ژيانه ش كه پييشه وا ئه بو به كرى

گەشتىكى غىرقانى..... غولامى

صديق و خوشەويست و خواناسى تىدا ژياوه، بەرادەيك ناواتى وەھا ژيانىكى نمونەيى كە خوشەويستى و خواناسى بالىكىشايى بەسەر خەلكىدا، بۇ ھەموو موسولماننىك دەخواست“ چونكە گەر وەھا ژياننىك بوونى ھەبىت: خەلكى ناچار دەبىت رىزى بگرى و قەدرى بزانىت، لەبەر ئەوھى ئەو مروقىھى ناواتى وەھا ژياننىك بۇ موسولمانانى براى خوى بخوازى، گومانى تىدا نىيە كە ژيانى ئەم دونيايەى بەلاوہ گرنگ نىيە و ھەردەم چاوى لە ديوى ئەو ديوى ئەو شتانەيە كەلەم جىھانە بە چاوى دل نەبى بەھىچ شتىكى تر نابىنرى و چاوناكرى، وەك ((بىخودى)) گەرە لەشا بەيتىكا فەرموويەتى:

برا، خۇ تۆ لەلای خۇت مەخزەنى عەقل و كەمالاتى!

كەچى تا دەولەمەتر بى فەقىرو سوالكرو لاتى

ئەگەر (مازى)ت لە دەس چوو ھىندە بىحالىشى ئەى غافل

لە (ئىستىقبال)ى خۇت ئاگات نىيە؛ چوون بى موبالاتى

بەقەسرى روى زەمىن تىر نابى، قەت چاوت وەكو فىرەون

خوا دەستت نەدا، دەستت بى پووبۇ سەماواتى

بەجاھى خۇت مەنازە، پۇستەمى قابىز لەپىتايە

ئەگەر سەد شامى (چىن)ىش بى، كشىكت ھاتە بەر ماتى

واتە: وەك ((شا)) لە يارى شەترەنجا (كش) ى لىدە كرى و ئەفەوتى،
بنيادەمىش كە عىزرائىل (كش) ى لىكرد كش و مات دەبى^{۲۷}.

ئىقبال لادانى موسولمانان بەھۆى نەدارى و لاوازيان لە ماددەدا
ناكات بە بيانو، بەلكو كورژانەھۆى ئەو بلىسەيەى كە زەمانىك لە
سنگيانا گېرى گرتبوو دەكاتە بە بيانو و دەلئت: " لەراستىدا كاتىك ئەو
كۆمەلە موسولمانە سەرەتايىيە ھەزارانە زانيان چۆن چۆنى و بە تىكرا
لەبەردەم خوداى خۇياندا لەيەك پىزدا بوەستن، توانيان يەخەى
پادشايان و مەلىكەكان بگرن بەدەستيانەو، بەلام كاتىك ئەو پشكۆيە
لە سنگياندا پەوى لەكورژانەو كەرد خۇيان پىنچايەو و ھەريەكەيان
كون و قوشبىنى گۆشە و تەكبيەكانى كەردە پەناگەى خۆى."

ئىقبال كۆى مېژووى موسولمانانى خستە پوو، كەچى
شتانىكى لەو مېژوودا بەدى كەرد كە ھەموو موسولمانىكى شەرمەزار
دەكرد، بەرادەيەك ھىچ يەك لەو مېژوودا لەتەك پەيامى موخەممەدى و
رئىمايى و وئىنە بالاكانى ئىسلامدا يەكى نەدەگرتەو، ئەمە سەربارى
ئەوھى كە غەنى بوو لە ھاوبەشدانان بۇ خودا و پەرسىشى غەيرى
خودا و ملكەچى و سەرنەويكردن بۇ ستەمكاران و لەپىدەرچووان،

^{۲۷} - بۇ ئاگادارى خوينەرى بەرپىز، كۆى ئەو ھونراوانەى ((بىخود)) كە
ئامازەى پىكرا، لە ديوانى (بىخود) ھو و ھەرگىراو كە لەكۆكردنەو و
رىكخستز و لەسەرنووسىنى مامۇستا موخەممەدى مەلا عەبدولكەرىمى
مودەپرىسە. غولامى

گەشتىكى غىر فانى..... غولامى

بەنەندازەيەك غەرەقى شەرمەزارى لە نىوچەوان تەك تەك دەھىنايە خوارەھە.

ئىقبال لەساتى باسكردن و خويندەھەي ئەم مېژوھەدا سەرى شەرمەندەي دادەنەواندو بەو پەرى دانپىنان و پاشكاوانەو رەوانبىژىيەكى كورتپەرەھە، دەيووت: "كورتەي قسەكە ئەھەيە كە بلىن: ئەي پىغەمبەرى خودا (د.خ) ئىمەمانان بەھىچ كلۇجىك شىاوى تۇنن".
دواتر تەماشايەكى جىھانى ئىسلامى دەكردو گەشتىكى بەنىو بنكەو بارەگاكانى جىھان ئەنجام دەداو، سكالای لەدەستى لاوازی و نەدارى و ھەژارى مەعنەويى خۇي دەكردو دەيووت: "ئەم بنكەو بارەگا رۇحىانە، ئەمىستا و ايان لىھاتوھە كە نە خولردنى دلانىان لەلايە و نە ھەلگىرى پەيامى خۇشەرىستىشن، ھاوكات بنكەو قوتابخانە زانستىيەكان (كۆي قوتابخانەكان بە واتا فراوانەكەي) لاسايى كردنەھە زالبوھە بەسەريانداو، چەشنى گاي ناش لەيەك خولگەدا بەدەورى خۇيدا دەخولیتەھەو وەك توتتى ھەر ئەوانە دەلینەھە كە لەرابوردودا ووتويانە، ئىدى ھىچ داھىنانىكى تىدا بەدى ناكەيت، ھەرچى يانەكانى شىەرو ئەدەبىشە بە خەفەتبارى و خەمۇكىيەھە لىنى دەريازبووم؛ چونكە لە ئاوازو فىكرەكانىدا شتىكى تىدا نەبوو كە دلەت بەھرىنى و ھەستت بېزۆنى، ئەھەندە نەبى بەچەشنى ھۇنراوھەكى ساردو سېر كە لەدلىكى ماسياوھە دەرىچى، ئەدەبىكى مردوو بوو كە لە ئەدەبىكى مردووھە سەرچاھەي گرتبوو".

دریژهی دها به قسهکانی و دهیوت: " تیکرای رۆژهلات و رۆژئاوام تهیی کرد، چهندین شارو وولاتم بیینی که پریبون له موسولمانانهی زهندوکیان له مرگ چوو بوو، کهچی تنها موسولمانیک که مرگ له ترسا بیئت (یفرق الموت منه)، نهچاووم پیی کهروت و نه شوینهواریشم بهدی کرد."

دواتر دیته سهر باسی ئه و نهینییهی که له لاوازی موسولمان و کوژانهوه و پهترهوازیاندا بهدی دهکرت و دهلیت: " پۆژیکیان بارودوخی موسولمانان هینه نارهحت و بیئاقهتی کردم، تا ئهوهی سکلام بره بهردم بارهگامی خودا، پیم ووترا: ئایا نازانی ئه مانه ههنگری دلانیکن که مهحبوب نانا سی؟! واته ئهوان مادهی خوشهویستیان پینیه، بهلام نازانن ئاراستهی کئی بکهو و سهرقالی کهن بهکیوه، دلکهانیان سرگردهانه و عهقلیشیان ههژیو بهلهسهیه و ههولیشیان بیناناو کرداریشیان لاوازو ژیانیشیان نه چیژیی تیدایه و نه خوشی". ئهوه ژیانی کهسیکه که ههنگری دل و له خوشهویستی بیبهشه، یان ژیانی کهسیکه که خوشهویستی دهزانی بهلام نازانی مهحبوبهکهی کینیه، بهبی گومان ئهوهش ژینیکی پر نازارو نارهحتی و سرگردهانی و گومراییه نهزیاتر.

بهلام سهرباری کۆی ئهوانه نه بیهومیڤ له موسولمانان و نه بی هیواشه له لهههحهمتی خودا، بهلکو رهخنه و گله و گاز له و پیاوه ئایینیانهش دهکات که بیهیاو بوون له موسولمانان و دواپراو بوون له سهرلهنوی ههستانهوهیانو، بهستنهوهی ئومیڤیان به غهیری ئهوانهوه،

بويه به پلارو ناهى پر نازاره وه ده لئيت: "بهراستى تىكرائى بارودوخ و گوفتارو گو تاره كانيان نه وه ده گه يه نى كه به ته واوى بيهميدو ره شيبين بوون له تىكرائى نه سبابه كانى خير، بهرانه يه كه به چاويلكه و تيروانينيكي ره شه وه دهره واننه موسولمانان، كه بيگومان كه سى ئيماندارو موسولمان سهربارى نه وه لى له جواميرى و به خششى مولك و سه لته نه تدا ته نيا بيت و خاوه نى هيچيان نه بيت، به لام خو هيچ نه بى ويزدان و بيركردنه وه يان وهك سولتان و مولكداره كانى دونيايه، وه گه پوزيك له پوزان بوى بگونجى بگه رته وه بو مه لبه ندى ناسايى خوى، نهر ساته جوانييه كانى ده بيت به شكومه ندى و ده بيته خاوه نى ده سه لاتيك كه چاوه روان نه كراوه."

ليردها موحه ممد ئيقبال پروده كاته خوى و سرگوزه شته لى خوى ده گيرته وه و سكالآ له ده ستى نهو تنگ و چه له مانه ده كات كه دوچارى كو مه لگه و نه هلى چه رخه كه لى بوونه ته وه ده لئيت: "بهراستى من شايه نى سوژو به زه بيم؛ چونكه هه ميشه له مملانييه كى توندو جه نكيكى به رده و امدام له تهك نه م چه رخه مادديه ادا."

به رده وام ئيقبال زيانى له مملانيدا بووه له گه ل نه م چه رخه لى ئيستادا و هه ميشه له درايه تيدا بووه له هه مبه ر شارستانى پوزئاوا و فه لسه فه لى مادديدا و له پروياندا وهك كيو وه ستاوه و ره خنه لى ليگرتوون، به چه شنكى دلير و جواميرانه كوى بوچوون و قسه كانيانى به دروخستوته وه، ئيقبال په روه رده كارى نه وه لى نوى و، باوه رداريكي بيوينه لى متمانه به خو و، پشت نه ستور به كه سي تى خوى و ئيسلام و،

يېباۋەر بوۋە بەۋ بىنەماۋ بىرە ماددىگەرەنەي كە شارستانىيەتە پۇژئاۋاي لەسەر پاگىراۋە، بۇيە ھەقىيەتە بلىت: " بانگەۋازى ئەۋ ئىحرامەم پاگەيانەد، كە دۈينى (مەۋلانا جەلالەددىنى پۇمى) رايگەيانەد، مەن نەينىيەكانى رۇح ۋە خۇشەۋىستى ۋە ئەۋىنى لى فېرېۋوم؛ بەراستى مەۋلانا شۇپشى بەسەر ئازاۋە ۋە فېتنەي سەردەمى خۇي بەرپاكرەد ۋە مېنىش شۇپشىم بەرامبەر ئازاۋەي ئەم چەرخەدا بەرپاكرەد."

دواتر دىتە سەرباسى ئەۋ ياخىبوۋن ۋە دەربازبوۋنەي كە بەسەر زانستەكانى پۇئاۋادا كىرەۋىيەتە، ھاۋكات بىرە باۋەرە ۋە قەيدە ۋە تايبەتمەندىيەكانى خۇي پاراستوۋە، بەۋپەرى شىۋاۋى ۋە ھەقى خۇيەۋە دەلىت: " مەن چەشنى ئەۋ بالدەيم كە بەسەر تۇرىكدا دەكەۋى، بەدەنۋوكى پەتە تۇرەكە دەپرى، ۋە دانەۋىل ۋە دەنكە گەنمى خۇي دەبات ۋە دەپرى،" ھەرۋاش بوۋ؛ چۈنكە ئەۋ سەركەتوۋ بوۋ لەچۈنە نىۋ كىرۋە ۋە فېرېۋونى كۆي زانستەكانى پۇژئاۋاۋ دواتر فېردانى تۈيكلەكەي، ھەرۋەھا بەساغ ۋە سەلامەتە دەربازى بوۋ لەۋ تۇرە پەتە. لەپاشان بەشانازى ۋە شكۆمەندىيەۋە پۈۋدەكاتە خۇداۋ دەلىت: " خۇدا خۇي دەزانىت! كە مەن بەبى ئەۋەي خەۋشى بگەۋىتە ۋە قەيدە ۋە بىرە باۋەرە ۋە پەۋشت ۋە ئاكارو ھاۋرى لەتەك پچرانى پەيۋەندىيم لەگەل خۇيدا، خۇم خزانەۋتە نىۋ قولايى ئەم زانستانەۋە ۋە بەئاگرىان داخكراۋوم ۋە بەۋپەرى ئازايەتتىيەۋە لەنىۋ كلىپەي ئاگرەكەيدا نىشتەجىبوۋوم، بەچەشنى پزگارېۋونى پىغەمبەر ئىبراھىم (علية السلام) لەئاگرى بەتېنى نەمروود، بەسەلامەتە لىي دەربازىۋوم"

شاعير ليّره دا باس لهو ژيان و روژگارانه دهكات، كه له وولاتانى
 نه وروپا له نيوهندى پهرتووكه وشك و، فهلسهفه وورد و درشت و، زانسته
 فراوان و، جوانييه دلپرفين و، ديمه نه دلپهزيره كهيدا بهسهرى بردووه و
 دهليت: " لهراستيدا سهرمسورده ما لهو ماوهيهى لهوى بهسهرميرد،
 بيناگابووم له كه سايه تى خوم، بهراديهك ههرساتى چاوم به خومدا
 دهخشاندا، خوم نه ده ناسييه ره، لهراستيدا زوريكم له زانستى روژئاوا
 گولچن كردو له شمرابى مه يخانه يان پهرداخم ليوان ليو (دهاق) كرد،
 ئاي لهو سهرنيشهيهى كه به دهستى خوم كهريم! من زور له نيوهندى
 زانايانى و فهيله سوفه كانى و كه شه قه شهنگ و نهرم و نيانه كانيان ژيانم
 گوزهران، ئاي لهو ماوه تاريكهى ژيانم كه له ويدا بهسهرم بردا كه
 بيبهش بووم له هه موو ماناي خوشه ويستى و خوشحالى دل، هاوكات
 وانهى حاكمه كانى سهرى دهيه شاندم و دل و نهروون و ئاوهزى ليّل
 نه كردم، چونكه من له كوشى خوشه ويستى و باوهردا گوره بووم و هيچ
 شتيگيش بوشايى دلّمى پر نه ده كرده وه سوزو نهوين و نهوازش نه ييت."

ليّره دا شاعير رووده كاته نهو چينهى كه له جيگهى زانست و
 ئايين خويان ده نوينن، رهخنه له وشكى و فراوانى و گوره بوونى
 زانسته كه يان له سهر حسابى نهوازش و خوشه ويستى و شهيدايى و
 بهسوئى دل دهگرى و دهليت: " لهراستيدا زاناي ئايينى هه لگري هيچ
 خه ميك نيهه، چاوانى بينايه، به لام وشك و برنگه و فرميسكى ليئايه، تا
 توانيم خوم له هاوپريه تى دور خسته وه؛ چونكه داراي زانستىكى بى
 خه مه و زه وييهكى پيروزى بى زه مزه مه". موحه مه د ئيقبال نمونهى نهو

زانایەى بەزەوى حىجاز چواندوو، كە هەلگى زانستىكى زۆرو
 عەقلىكى گەورەى، بەلام زۆر بەداخو دەارى لىكى وشكو و چىايەكى
 بەردىنە، تەنەت نەك زەمزەم بەلكو تەنوكىك ناوىشى تىدا بەدى
 ناكردت^{٢٨}، گەلىك نەدارو هەژارە ئەو زانا ئايىنىيە كە خاوەنى
 زانستىكى زۆرو، زوبانىكى پەوان و، عەقلىكى پووناك بىت، وەلى نە
 هەلگى تەكىك فرمىسكەو نە شەيدايى و بەسووى لەدل و دەروونىدا
 بەدى دەكرىت، تەنەت لەو زەويە چاك و پاك و پىرۆزەدا هەر زبرى و
 پەقىيەكەى وەرگرتوو و تەپى و شىدارى و نەرمى و ناوونگ و شەونمى
 فرامۆشكردوو.

پاشان دىتە سەر باسى خوى و دەلىت: "من هەرگىز وىژدان و
 دەروونم بەكەس نافرۆشم، بۆ چارەسەركردنى كىشەكانىشم داواى
 يارمەت لەهەيچ كەس ناكەم، لەبەر ئەوەى لەژيانمدا بۆ تەنها جارىك
 پشتم بەغەيرى خودا بەست، خودا پىنى نواندم و دوو سەد جار سزاي
 ئەو ناكەسكارىيەى داووم". دواتر پال بەخۆيەو دەنى و بەخەم و
 نازارەو سكالاً لەدەست كۆمەلگەو چەرخەكەى دەكات و، دەلىت: "من
 بە ناگرى سۆزو خۆشەويستىم سووتاروم، سەرمسۆپدەمىنى كە لە
 زەمەنىكدا ژىن دەگوزەرىنم كە خالىيە لە دلسۆزى، جگە لە ماددەو
 پىويستىيەكانى هەيچى دىكە ناناىت، لە زەمەنىكدا كە خالىيە لە
 شەيدايى دل و چەشتنى چىژى خۆشەويستى، من لە پۆزەلەت و

^{٢٨} - كە باسى مەككە دەكەم مەبەستم ئەو يە كە مەككە بەخانوو و
 زەمزەمەكەيەو نەك تەنها بەلم و چىاو دۆلىەو. غولامى

گەشتىكى غىرفانى..... غولامى

پۇژئاوا خۇم بە نامۇ دەزانم، بە تەنھا دەژىم، بە تەنھاش بۇ خۇم گۇرانى دەچپرم، ھەردەم لەتەك خۇمدا دەدویم و ئازارو خەمەكانى دەروونم كەمدەكە مەوہ". ھاركات دەئیت: " لەراستىدا براكانم ئەوہيان نەكرد كەمن پىم گوتتوون، ئەوان خورمايان لە دارخوماى ھۇنراوہكانم نەچنىيەوہ، ئىدى ئەى گەورە و سەردارى ئومەت (د.خ) سكالام ھەر بۇ لای تۇ دەبەم، سكالالە دەستى كەسانىك كە رەك شاعىرو غەزەلنوو سىك لەمن ناپوانن. دەتوانم ئەو ھەست و سۆزەى ئىقبال بە ھۇنراوہ يەكى (بىخود)ى گەورە دەرپرم كە فەرموو يەتى:

بە دەشتى پىر جنونى ئاخوہ مەجنونى شەيدا خۇم

بە شاخى (بىستون)ى داخوہ فەرھادى پىسوا خۇم

لە (كەنعان)ى فىراق و جان گودازىدا وەكوو (بە عقوب)

لە (مىس)ى ئىشتىاق و عىشقبازىدا (زولەيخا) خۇم

بەدەم دەننوكى چىرخى چىنگ بەخوئىنى دەردەۋە ((بىخود))

لە چۆلى گەرمىيانى بى ئەۋايىدا حوبارا^{۲۹} خۆم

ئەي پىغەمبەرى خودا (د.خ) ئەي نازىزەكەي دلم (د.خ) ئەي ھۆگرى
چاۋانم (د.خ) ئەي سۆماي دىدەكانم(د.خ) ئەي ھىۋوركەرەۋەي رۇج و
گيانم (د.خ) خۆت چەندىن جار فەرمانت پىكردووم كە پەيامى ژيان و
نەمرىان پىيگەيەنم، فووى چالاكى و پاپەرىنيان بەرۇجا بگەمەۋە، بەلام
زۆر بەداخەۋە ئەو دلرەقانە دەيانەۋىت من لەھۇنراۋەۋە قەسىدەكانمدا
سازو ئاۋاز بەسەر مردواندا بخوئىنم، شىعەر بۇ مېژوۋى ۋەفاتيان
دابنىم، ئەدى ئەمە لە كوئى ئەۋەدايە كەجەنابت فەرمانت پىكردووم؟! "
لە نىۋەندى ئازارو خەمىكى قولدا سكالآ لە خوداناسى و زوھدى نەۋەي
چەرخەكەي ھەم لەۋ زانستەدا دەكات كە ھەلى گرتوۋەۋە ھەم لەۋ
پەيامەش كەلە ھۇنراۋەكانىدا باسى لىۋە كردوۋەۋە دەلىت: " دلم
راخست بەۋ ھىۋايەي كەسىك كۆت و دىل بكات، بەلام ھىچ كەس نەھات
بەدەمەۋە، ھەرچى سەرۋەت و سامان و ئەۋەشى لەسنگمدا شك دەبرد
بەخشىم، بەلام كەس قەدىرى نەزانى، كەۋابوۋ توپى خودات با
خۆشەۋىستىت دلم ئاۋادان بكاتەۋەۋە باسو خواسى تۇش بىيئە قسەۋ
گوۋتەي سەرزارم؛ چونكە لەم جىھانەدا ھىچ كەس شك نابەم لەمن
تەنياترو نامۆترو غەرىبتر". بۆيە دواقسەكانى بە چەند بەيتىك

^{۲۹} - حوبارا: تەرىكە پىنى دەلىن كەرەۋانە، واتە گەر بەيانىان لە ھىلانەكەي
دەرچوۋ لەئىۋارەدا ناتوانىت بگەرىتەۋە.

گهشتیکی عیرفانی..... غولامی

ناراسته‌ی سه‌رۆکی نه‌وکاته‌ی سه‌ودییه (عه‌بدوله‌ه‌زیزی کۆپی سه‌عود) ده‌کات - به‌و پێیه‌ی پادشای حیجازبووه له‌سه‌رده‌می خۆیدا- نه‌و گوتاره‌ی به‌شێوه‌یه‌کی ناراسته‌وخۆ ناراسته‌ی تیکرای پادشایان و مه‌لیکه‌کانی عه‌ره‌ب و گه‌وره‌کانیان کردووه، له‌ یارمه‌تی وه‌رگرتن له‌ ولاتانی بێگانه‌و ده‌وله‌ته‌ نه‌ورووپیه‌کان ناگاداریان ده‌کاته‌وه‌و هاوکات داویان لێده‌کات که‌ ته‌نها پشت به‌خودا و به‌خۆیان به‌ست‌و ده‌نیت: " له‌مه‌رکۆبیه‌کی بیاباندا ده‌ته‌وی خه‌یمه‌که‌ت مه‌لبه‌، با ده‌وارو خه‌یمه‌ که‌په‌رکه‌ت له‌سه‌ر پینی خۆی بوه‌ستی، له‌یادت نه‌چی که‌ داوای یارمه‌تی له‌بێگانه‌ حه‌رام و نه‌خوازاوه‌."

کۆتایی نه‌م به‌شه‌ی زانای گه‌وره‌و فه‌یله‌سه‌وفی ئیسلام دکتۆر موحه‌مه‌د ئیقبال به‌و هۆنراوه‌ی (بێخود) شاعیر دینم که‌ ده‌فه‌رمویت:

تو خودا با هینده بگریم تا بزانی ((شاره‌زور))

سه‌یلی فرمیسکی من، ئاوی ((زه‌لم))ی لیخن کردووه

گه‌ر نه‌پرسن چۆنه (بێخود)? دېرک و دالی ده‌شتی عیشق

دور له‌ ئیوه‌ پینی دلێشی ده‌ری ئازن کردووه

نوینه رانی نوممهت له نیوان دهستی پیغه مبهردا ﷺ

خودا له میژوو نووسان و میژوو په روه ران خوشبیت، که بهرده وام ههست و بیری میژووییان له پیروترین شوین و باشترین کاتدا لیجیانابیته وه، نه و وانانهش که له پروداوه کانی میژوودا پرودهدات ههردم خویندنه وه یان بوی هیه و له گه لیاندا دهژین و نیستایان به رابوردوه ده به ستنه وه.

^{۲۱}- له ویستگهی رادیوی سعودییه له جیدده، سالی ۱۹۶۲ ز بلاوکرده وه.

دوئىنى لە رەوزەى پىرۆزى پىغەمبەرى ئازىز (د.خ) بووم،
 كۆمەلىكى زۆر لە نوپۇز خويىنان و پەرسىشكاران لە دەور و پىشتم كۆبوونەو،
 ھەندىك لە كېر نووشداو ھەندىكى تىرىش لە چەمانەو دا بوون، لىرەو
 لەوئىش بەچەشنى دەنگو نووزەى مىشھەنگ خويىندى قورئان دەھاتە
 بەرگويم، تىكرای ئەمانە شىاوى ئەو ھەو بوون كە بىرۇ خەيالىم سەرقالى
 مېژوو و پىاوانى مېژوو بكات، بەلام ھەورى بىرەو ھىيە كۆنەكانى
 مېژوو بالى كىشا بەسەرمداو نە دەمتوانى پالايان پىو ھىيە نە تواناشم
 بەسەرياندا دەشكا. وام ھەست دەكرد كە گەورەكانى ئەم ئومەتە
 سەرلەنوى دەژىنەو، تىكرایان بەچەشنى نوپىنەر پۇل پۇل دىن و
 سەلات و سەلام لەسەر ئەو پىغەمبەرە ئازىزە (د.خ) دەدەن و بەئەركى
 رىزو شكۆمەندى و دانپىنان و مەتكردنى قەشەنگى خويان ھەلدەست و،
 وىزى جىاوازى چىنايەتايان شاھەتى بەشانى ئەو پىغەمبەرە مەزەندا
 (د.خ) دەھىنن، كەبە ئىزنى خودا لە تارىكىيەو ھەو بۇ نوور، لە
 بەدبەختىيەو ھەو بۇ خۆشبەختى، لەپەرسىنى بتەو ھەو بۇ پەرسىشى
 خوداى تاك و تەھاو لەستەمى ئايىنەكانەو ھەو بۇ دادپەرەرى ئىسلام،
 لەتەنگەبەرى دونياو ھەو بۇ بەرفراوانى ئاخىرەت، دەريازىكردن و بۇ
 ھەتاهەتايە رىزگارى كردن، خويان شاھەتى بەشانى خوياندا دەھىنن كە
 ئەوان نەمامى ئىسلام و چاندوى دەستى پىغەمبەرەيەتىن و، -
 خوانەخواستە - گەر خويان لەو رىزو تەقدىرەى كەخودا لەرىگەى ئەم
 پىغەمبەرى ئازىزەو (د.خ) پىيى بەخشيون، دوورە پەرىز بگرن و
 خويانى لىگىل بگەن، ئەوا دەبنە جەستەيەكى بى گيان و، ھىلىكى
 ئالۇز، ھاوكات دەگەرىنەو ھەو بۇ سەردەمى تارىكى و ياساى دارستان و

گەشتیگی عیرفانی..... غولامی

رئسای چهتهکان؛ بویه له دوا ساتدا مهشخهلی ئەم شارستانییه ته دهکوژیته وه و جارێکی دی رۆشنایی بهخۆیه وه نابینیت.

له ساتی لاکردنه وه مدا پۆلیک خه لکم به دی کرد؛ که ئارامی و یقاریان پێوه دیار بوو، له هه مان کاتدا رووناکی زانست و سیمای بیرکردنه وه به سهر سه ریا نه وه نما بوو، له ده رگای ((جیپیرل)) وه ده هاتنه ژورئ - نه وه نزیکترین ده رگا بوو لیمه وه - که نیوانی ده رگای (جیپیرل) له چه په وه وه ده رگای (ره حمه ت) یش له راسته وه ته نی بوو، هینده زۆر بوون نه ده توانرا هه ژمارکرین، ده رباره یان له ده رگا وانه کهم پرسى، وتى: "ئه وانه زانایانی ئومه ت و پیشه وایانی زانست و پیتۆلی مرو قایه تی و که له زانای وجودن، هه ریه ک له وانه پیشه وای گه لیك و دامه زینه رى په رتوو کخانه یه ک و داهینه رى زانستیک و په روه ردکاری (مربى) جیلین، که شوینه واریان بوو به نه مرو به سهر چه رخ و ئاسۆکاندا درێژی بوونه ته وه و، ته نانه ت له سایه ی ئه و شوینه واره ی ئه واندا نه وه له دوا ی نه وه پینگه شتن و تیگه شتن، له م چه ن دیره ی دیکه دا تۆزقالئ خیرا هه ر بۆ موفه رکی و به ره که ت ناوی ئه و زاتانه ده هینین: ((مالیکی کوپى ئه نه س، ئه بو حه نیفه (نوعمان)، موحه ممه دی کوپى ئیدریسی شافیعی، ئه بو عه بدوللا ئه حمه دی کوپى حه نبه ل، له یسی کوپى سه عدی ئه لمیسرى، عه بدولپه رحمانی کوپى عه مرى ئه وزاعی، موحه ممه دی کوپى ئیسماعیلی بوخارى، موسلیمی کوپى حه ججاجی قوشه یرى، موحه ممه دی کوپى موحه ممه دی کوپى موحه ممه دی غه زالی، ته قیددینی کوپى ته یمییه (ناسراو به شه یخولئیسلام)، موه فه قوددینی

كوپى قودامه، نهبو ئيسحاقى شاتى، كه مالى كوپى هوممام، نهحمه دى
 كوپى عهبدولپرپه حيمى ديهله وىيى (..). نهمه سهربارى جياوازيان له پرووى
 كات و زهمانه وه، هاوكات له پرووى ره سه نايه تى زانست و به رزى كارو
 كرده وه يانه وه. ته ماشاى تىكرائى نهم كه له پياوانه م كرد، كه هه ريه ك
 له لاي خوويه وه دوو ره كعات نويزى (ديارى مزگه وتى_ تحية المسجد)
 به ملكه چى و قنوت وه نه جامداو، دواتر زور به نه ده ب و
 خو به كه مزانينه وه له گوپى پرووى نه و پينغه مبه ره نازداره (د.خ)
 نزيكبوونه وه و به چهن و وشه يه كى كوورتى پرماناو، ره گ داكوتا و
 سر له ناسودا، سلوايان له پينغه مبه ره نازداره كه يان (د.خ) كرد، وه ك
 نه وه له چاوانيان فرميسكى قه تيسكراو و له دهن گياندا ملكه چى به دى
 بكم و به گويمدا بچرپيننو و بلين: "نهى پينغه مبه رى نازيز (د.خ) گم تو
 و شريعه ته لي بوورده و به فرراوان و نه مره كه ت نه بايه و، نه و بنه ما يانه ش
 كه هه لوه شينهرى زشتى و ناشيرينيه كاننو، هاوكات نه و ناكارو
 ره و وشته دانا و موعجيزانه ي كه سرچاوه ي بيركرنه وه و زانه ي تىكرائى
 شته كانه و، هاوپى له گه ل نه و پيوستيه ي مرو ل له هه موو زهمان و
 كاتى كدا به شريعه ته كه ت هه يه تى، نه و هه رگيز نهم فيقهه گه روه و
 شريعه دانايه ي؛ كه هيج نومه تيك له نومه تان و كو مه لگه يه ك له كو مه لگا
 مرو لايه تيبه كان، پييان هه لنه ده گيراو، نه ده نوو سرايه وه، هه روه ها نهم
 كتىبخانانه ي كه ته زيبه له په رتووك و كوى كتىبخانه كانى دنيا لاوازه
 له چا و نه ودا، گه شه ي نه ده كرد و په رى نه ده سه ند، هاوكات گم تىكرائى
 نه و هه رل و كو ششانه ي له پيناوى بلاو كردنه وه ي زانست و به كار هينانى
 عمق و بيركرنه وه له نايه ته كانى خودا نه بايه، نه و هه رگيز زانست

ندهگهتیه نهوهی نهبرۆ پنیگهشتوووه و عهقلی مرۆڤ و جیهانیش بهگشتی بهم چهشنه نازاد نهدبوو له ههموو کۆت و بهندیك که نهفامان و کالفامان و ستهمکاران کردویانهته ملی عهقل و ئاوهر^{۲۱}.

من له ناتاجی (کِبَانَتِي) قسهکانم دهربارهی ئەم کۆمهله نهبوو بوومهوه، له ناکاو چاووم کهوته سهر بهشیکى دى؛ که له دهرهگای (رهحمهت) هوه هاتنه ژوروى، سیمای چاکى و پاکى و خوشبهختیان پیوهبوو، له هه مان کاتدا رووخساریان شوینهمای خودناسى و خواناسیان پیوه نما بوو، پیم وترا لهو کۆمهله دا ههریهك له: " شیخ حهسنى ئەلبهسرىو، عومەری کۆپى عهبدولعهزیزو، سوفیانی سهورىو، شیخ جونهدیدی ئەلبهغدادیو، فوزهیلی کۆپى عهبیازو، داوودی تائیو، ئیبنول سهماکو، عهبدولقاری گهیلانیو، نیزامودینی ئەلبه دایۆنیو، عهبدولوههابی ئەلموتتهقی و (خوایان لیپزای بیّت)^{۲۱}". چهندانى تری چهشنى ئەم گهوههرو پیاوه باشانای وهك كه له پیاوانى سهره تاکانى ئیسلام ههژمار دهکړن، له خوگرتوووه.

وهك باسمان کرد تیکرای ئەمانه م بهدی کرد، دواى نوێژ یهك به یهك هاتن و له بهردهم گۆپى پر نوورى پیغه مبهرى خوشهویست (د.خ) وهستان و سلأویان له پیشهواو سهروهه که یان کردو ووتیان: "ئهى پیغه مبهرى خودا (د.خ) گهر کۆزى ئه و داستان و چیرۆکه عه مهلییانهى که

^{۲۱} - ئەم دوانه ئه خهیریان (دووزانای خواناسن، له گهوره پیاوان و خواناسانى وولاتى هیندن؛ که ههر لهوى له دایک بوون و له ویش به خاک سپیروون). دانهر

له ماوهى ژيانتا به سردا هاتوو و تىكرای ئه و به پيداخش نه بایه كه بؤ
 نهوانهى دواى خوئت هه لداوه، هاوكات ئه و ته جوانه شت نه بایه كه
 فرموته ((ژيان تهنا ژيانى پوژى دواى و ره ستاخيزه)) و ئه و
 وه سینه شت نه بایه كه فرموته ((به چه شنى نامو ریبوارىك له
 دونىادا ژين بگوزهرینن)) و ئه و ژيانهى روژانه شت كه دایه عايشه
 حرمهت بؤى په سن كردوین و فرموویه تی ((مانگ هاتوو و چوو نه
 ئاگر له مالى پیغه مبردا (د.خ) كراوه ته وه، نه مه نجه لیش خراوته
 سه)) ئه و هه رگیز نه مان ده توانى فه زلى ناخیره ت بدهین به سه ر
 دونىادا و به ته نها پشكىكى كه مى ئه م ژيانى دونه بایه رازى بین و پشت
 له و هه موو حه زو ئاره زو و بازيیه بكهین و دواچاریش به ره له ستنى هه موو
 ئه و پله و پایه و سه روه ت و سامانه ببینه وه كه له م ژيانه كوورته پره ی
 دونىادا دیته به رده ستمان، سه ربارى ئه وه ش كووى ئه و سه روه ت و
 سامانه ی كه به چه شنىكى حه لال وه ده ست دیت به حه لالى ده زانین،
 چونكه ئیمه ته نها قسه مان له سه ر ئه و شتانه یه كه به چه شنىكى نا
 دروست و حرام مروؤ وه ده ستنى دینیت". هینشتا من له چیرى
 گوویه له خستنه بؤ ئه و گفته و گوویه له نیوان ئه وان و پیغه مبردا (د.خ)
 پرویدا، نه بوومه وه، له پرده كوومه لى ديكه ی ئافره تم له ده رگای ژنانه وه
 (نساء) وه دی كرد كه ئافره تانىكى داپوشراوى خالى له هه موو
 ئه و شتانه ی ئیسلام به دللى نییه، هاوكات ته ژى له تىكرای ئه و شتانه ی
 كه برسینانى جه سته و لاشه ی ئافره ت و غه ره بزه ده كان به دللیان نییه،
 هه ریه ك له و كه نه ژنانه له ولات و مه له كه تی جودا جودا و گه لو
 نه ته وه ی دوور دووره وه سه ربان به مه دینه كه ی پیغه مبه رى نازداره وه

ئابوو، بەو ھومىدەى نالى واتەنى لەو خاكا چاكا لەو تەيبەى كەشۈيۈن و
 مەئواى حەببىبە دەرمانى دلان و برىنى بەسۈيى رۇحيان دەست كەوئت.
 ئەوانە كۆمەلە نافرەتىكى بەشەرم و حىشمەت بوون، ژنچاك^{۳۲} و
 داوئىنچاك، لەعەرەب و عەجەم، لە پۇژھەلات و پۇژئاوا، لە ھەموو كون و
 قوشبىنىكى ئەم زەمىنەو ھاتبوون بۇ شارەكەى سالارى مەدىنە (د.خ)
 ھەرىك بەدەنگىك ھەرىك بەزمانىك دەپچرىكان و گۆرانى بەسەر
 خۇشەويستەكەى خۇيدا ئەچپرى، ناي دەبىت ئەوانە بە چ
 نەزاكەتتەكەو، بە چ سەعادەت و خۇشەختىبەكەو، بە چ سىنە پاكى و
 ئارامىيەكەو، پىنگاى چەند پۇژو مانگو سالىان تەيى كرەبى و بۇ
 خزمەتى سەردارى مروقاىەتى (د.خ) مىلى پىيان گرتبىتە بەرو بەسۆز
 نەعەرەتەو زاىەلەى دەرروون و رۇحەو ھاتبەنە خزمەتى ئەو زاتە پاكە
 (د.خ)، ئەى دايك و باوكمان قوربانى رىگەكەت بى ئەى بادى
 خۇشنىوودى بەيانىان، ئەى ئەو كەسەى كەشافىع و تكاكارى بۇ گشت
 تاوانباران، ھەردەم داواكارم لەخوداى مەزن و دلۇقان، من و دايك و بابم
 تىكرائى ئەوانەش كەبەتايبەت خوينەرى راستەقىنەى ئەم وەسفە ھىچ
 لەبارانەبوو و كەمەن، كەلەم پەرتووكەدا ئاماژەم پىيىكردو و ھەموو
 ئەوانەش بەو پەرى خۇشەويستى و تاسەو دەرواننە ئەو پىنغەمبەرە
 ئازىزە (د.خ) بكات بەقوربانى و، بمانخاتە بەر شەفاعەتى(د.خ) ئەو
 شافىعە، وەك مەحوى گەرە دەفەرموئت:

^{۳۲} - ووشەى ((ژنچاك)) م لە بەرامبەرى ووشەى ((پىيارچاك)) ھو دەناناىت، بەو
 ھىوايەم ھەلە نەبووبىت. غولامى

گه شتیکی عیرفانی..... غولامی

بی حیسابه گهر گونا، باکم چیه!

حزرتی ئه و شافیعه، رۆژی حیساب

بهر شهفاعه ی ئه و شه فیعم خه ی، خودا

خۆشم و ئه حباب و ئه هل و داك و باب

ههروه ها مه حوی گه وره به مه حزوونییه وه، له پروانگه ی ههست و سوژی پیغه مبهروه (د.خ) سکالا له دهستی ئه سیری ئه م ئوممه ته له دهستی شهیتان دهکات و ده فهرمویت:

یهکی پرسى: که پیغه مبهر (د.خ) له گه ل ئه م شه وکته و شانه

چ موجب موته سیل پر لیکرته و دائیم به ئه حزانه

له پاش ((ئەلف و ئەوەندە)) ئه م جوابه جوانه ی دایه وه شهیتان

ئهمه ی دیوه که ئوممهت وا ئه سیری نه فس و شهیتانه

به لئى ئه و کۆمه له ئافرده ته به دهنگیکى هیمز و ئه سپاییه وه هاتنه خزمتی و (د.خ) به ئه ده به و سلأویان لیکردو سه لاوتیان بۆ دیداری بهرزو پیروزی هه ناره کردو وتیان: " ئه ی پیغه مبهری ئازیز (د.خ) سه لات و سه لامت لیبیت! به ئیزنی خودا جه نابت له نهریتی نه زانیی و سته می کۆمه لگه و زولمی پیاوان رزگارت کردین، ته واری خه لکت له ئازاردانی دایکانیان ئاگادار کرده وه و انعت دادان و فهرمووت: " به مه شت له ژیر پیی دایکاندایه"، به وه شه وه نه وه ستایت ئافره تانت

به شیوهیهکی په‌هاو بی جیاوازی له‌نیوان هه‌ژارو ده‌وله‌مه‌ند، به‌نده‌و نازاد، به‌شدارکرد له میراتداو پشکی هه‌ریه‌که‌یان له دایک و خوشک و کچ و ژن، به دادپه‌روه‌ریه‌کی ئاسمانی دیاری کرد، ته‌نانه‌ت له‌دواه‌مه‌ین وتاری رۆژی عه‌ره‌فه‌دا ئیمه‌ت له‌ییرنه‌کردو فرموت: " له‌مه‌مبهر ژنه‌کانتانا له‌خودا بترسن؛ چونکه ئه‌وانتاتان وه‌ک ئه‌مانه‌تیک ته‌سلیم کراوه " ئه‌مو چه‌ندانی تریش له‌و ماف و ده‌ستورانه‌ی له‌ به‌رژه‌وه‌ندی ئافره‌تان نه‌خشه‌ت بو کیشاوه، له‌وانه له‌چه‌ندین شوین و کاتدا پیاوانت هانداره که دادپه‌روه‌رو باشن له‌ مامه‌له‌کردن له‌ته‌ک خیزانه‌کانیان و به‌و په‌ری ریزو شکۆوه ته‌ماشایان بکه‌ن، ده‌سا خودا بو‌خۆی له‌بری په‌گه‌زی ئیمه به‌و هینده‌یه‌ی که پادا‌شتی پیغه‌مبهران و به‌نده‌کانی خۆی داوه‌ته‌وه، پاشتت بداته‌وه".

ئهم ده‌نگه نهرمه له‌ گوێیه‌کانم نه‌چرا، تا هه‌ستی بیستتم چوه‌وه سه‌ر تا‌قم و گروهبه‌یکی دی، که‌له ده‌رگای (سه‌لام) وه‌ ده‌هاتنه ژوروی، لام به‌ لادا کردنه‌وه دیتم ئه‌و ده‌سته‌و تا‌قم و کۆمه‌له‌ن که دا‌هینه‌رو نووسه‌ری زانسته‌و هونه‌رن، که له‌ پیشه‌وایانی زانسته‌ی نه‌حو و زمان و په‌وانبیزێ پیک هاتبوون ئه‌مانه‌ی خواره‌وه سه‌رده‌ستانیان بوون: " ئه‌بو ئه‌سه‌وه‌دی دوئه‌لی، خه‌لیلی کوه‌ری ئه‌حمه‌دی ئه‌لفراهیدی (دا‌هینه‌ری زانسته‌ی کیش و عه‌رووز - له‌شيعردا-)، سيبه‌وه‌یه‌ی (گه‌وره‌ زانای نه‌حو)، کيسائی، ئه‌بو عه‌لی ئه‌لفارسی (خاوه‌نی په‌رتووکی: البغدادیات و حلویات...)، عه‌بدولقاهیری ئه‌لجورجانی، سه‌ککاکي، ئیبنوله‌نزور، مه‌جدوددین ئه‌لفه‌یرووزئابادی، سه‌ید مورته‌زا زوییدی

تیکرای ئەم کەلە زانایانە هاتوون و دەیانەوی پاداشتی ئەو نیویانگەیان کە بەهۆی قورئان و پیغەمبەرە نازیزەکیانەو (د.خ) دەستگیریان بوو بەدەنەو، ھاوکات سەرانی خۆیان پینشکەش بەپیشەواکەیان (د.خ) بکەن، بۆیە بەویەری ئەزاکەتەو گویم لیبوو دەیانووت: " ئەی پیغەمبەری خودا (د.خ) گەر ئەو پەرتووکە ئەبایە کە بۆت نیردراو، ئەو فرمایشتانە ی جەنابت ئەبایە کە فرمووتە، ئەو شەریعەتە پاکە ئەبوايە کە گەلان لەپیناوی فیژیوونی زمانی عەرەبی و تیگەیشتنی پەپەرەوی دەکەن، ئەوا هەرگیز کۆی ئەم زانستانە ی کە بوو بەتاجی شەرف بەسەر ئەم ئومەتە بیھیمەتە ی کە داایم بەئەحزانە گەشە ی نەدەکرد، ھاوکات ئە ئەحو و ئە زانستی پەوانیژی بوونیان نەدەبوو و نەدەتوانرا پۆژیک لەپۆژان بخرنە سەر پەپەرە ی نوێ، بەهەمان چەشن نەدەتوانرا هەموو ئەو فەرھەنگە گەورانە بنووسری و وردەکاری و، وشەسازی لەزمانی عەرەبیدا ئەنجامدەری، ئەشماندەتوانی لەپیناوی ئەم پڕیازەدا ئەو هەموو هەل و کۆشش و پشوو درژییە بگرینە ئەستۆ، سەرباری ئەمانەش هەرگیز عەجەم کە دارای زمانیکی بەرفراون و حەسوودییان بەزمان و شیوەزاری خۆیان دی، ملکەچ نەدەبوون بۆ خویندەنەو و لیکوئینەو ی زمانی عەرەبی، دواجار هەرگیز ئەو کەلە زانا و پیتۆلانە ی کە تیکرای پووناکبیران و پۆشنفکران و بیاریانی عەرەب دان بەزانایی و بلیمەتی و فەزڵ و گەورەبیاندا دەنن دروست نەدەبوون و نەدەهاتنە کایەکەرە، ئەی پیغەمبەری خودا (د.خ) تۆ ئەو پەپەرەندییە بوویت لە نیوان ئیمەو ئەو زانستانە ی کە زانە ی سکی ئیسلام و، لە سەردەمی پەپام و پیشەوايەتیەکی جەنابتانا (د.خ)

گهشتیگی عیرفانی..... غولامی

چه کهری کرد، هاوکات نهوه تۆی که بوویت به پستی په یوهندی نیوان
عهره ب و عجه م و، فرمووته: تاکه جیاوازی له نیوان عهره ب و عجه مدا
"له خواترسانه".

تۆ نهو که سهی که خودا نهو بۆشاییهی پیپرکردیته وهو، دورت
به نزیکو، عجه مت به عهره ب گه یاند، نای ده بی چنده فهزل و
گوره ییت له سهر پیگه شتن و بلیمه تی و پیتۆلی ئیمه ره ه بییت! دوا جار
ده بییت چنده فهزلت له سهر سامانی زانست و به ره می عه قن و داهاتی
پینووسه ره ه بییت!

ده توانین هر نه وهنده بلین که مه حوی گه وه شاعیر له په سندتا
فرموویه تی:

چ مه دحیکت بکم لایق به تۆ ((یاخیر خلق الله)

منی بیخیری نالائیق که جیبریلت سه ناخوانه

نه تۆش نهی نه فسی به د تینه، به بی جی دل مه سوتینه

له بهر که سرو که می دنیا، به سه ئه م شین و گریانه

به زیکرو فیکری شیمه ی موسته فا (د.خ) وه تفتت موسه فا که

که باسی نهو سه فا به خشه، تهره ب خیزه، دوپنه فشانه

نه ی پیغه مبه ری خودا (د.خ) گه تۆ نه بوویتایه، نه وا زمانی عهره بی
وهک هر زمانیکی دی دنیا بایه خی نه ده ماو له نیو ده چوو، گه

قورئانى پىرۇز نەبا ئەوا زوان عەرەبى ۋەك زۇرئىك لە زمانەكان، دوچارى شىۋاندن و تەحرىف دەبوويە ۋەو زمانى عەجەمى و شىۋەزارى نىۋخۇبى قووتىيان دەدا ۋەلەو كەم و كوپى زالدەبوو بەسەرىدا، بەلام ئەو شەرىعەتە نەمرو دىنە جىهانىيەكەى جەنابت و پەرتووكە موعجىزەكەى خودايە؛ كە پىنگر بوو لەبەردەم تىنكراى ئەو خۇل و خاشاكە و شىۋاندنى زمانە راستەقىنەكە^{۲۲}، ھاوكات ھەر ئەو زمانەيە دەسەلات و ھەژمۇنى خۇى سەپاندوۋە بەسەز جىهانى ئىسلامىدا بەگشتى و، خۇشەويستى و شكۇى لەنىو دلى ھەموو موسولمانىكدا چاندوۋە، ئەۋەش بەھۇى جەنابتەۋە بوو كە خوداى گەرە نەمرى و مانەۋەى ھەتا ھەتايى و بلاۋبوونەرە و پارىزگارى كردنى گرتە ئەستۆى خۇى، كەوابو ھەركەس قەسەى پىبىكا يان پىى بنووسى يان بەۋەرە بژى و بەو زمانە بانگى خەلكانى تر بكا؛ ئەرا لەبەرامبەردا ھەموو فەزل و گەرەبىيەكەى ھەر بۇ جەنابت دەگەرتەۋە".

^{۲۲} - خۇم زۇر جار ھەستى ئەۋەم لا درووست دەبىت، كە ئەم قورئانە بەھىچ چەشنى لەزمانى عەرەبى ناچى و چەندىن رىساو ياساى تىدايە كە عەرەبى بەھىچ شىۋەيەك لەخۇى نەگرتوۋە يان بەچەشنىكى سەرسورھىنەر جىازازى لەتەك قورئاندا ھەيە، بەرادەيەك زۇر ياسا لەزمانى عەرەبىدا ھەيە، قورئان تىى پەراندوۋەو لەدوايشدا كە تەماشاش دەكەيت و تىدەفكرىت دەبىنىت گەلىك لە ياساكە جۋانترە، دۋاجار ئەم قەسەيەى من كە دەپلىم ماناى ئەۋە نىيە كە ناگام لە نايەتى ﴿ بلسان عربى مېين ﴾ نىيە، ناگام لىيەتى بەلام ئەم بۇچوونەى من زۇر جىاۋازە لەنىۋەرۋكى نايەتەكە. غولامى

گه شتیکی غیر فانی..... غولامی

چهنده قه شهنگ مه حوی له شا که ره کهیدا که بو جه مالی پیغه مبهری
مه زنی (د.خ) ووتوو، فهرموویه تی:

له بی پوچی ره وان و نیوچه وانی پوژی لیده تکی

زوبانی تا شه که پریزه، ده هانی گه مهر نه فشانه^{۲۴}

مه لاحت مه حوی دیداری، حه لاهت وه قلی گو فتاری

ته راوت نه زری گولزاری، که ره شکی باغی ریزوانه^{۲۵}

کسی جی مه لته و شکانیکی له و بهر قاپیبه ده ست که وت

به عاری دی، بلین: نه م جیگه وه که ته ختی سوله یمانه^{۲۶}

^{۲۴} - واته: قسه ی نه وه نده خو شو به تامه پوچ له لیوی ده تکی و، ناوچاوانی
نه وه نده جوانه پوژی لیده باری و تا قسه بکا زوبانی شه کری لیده وه ری، ده می
هر گه مهر بلاو ده کاته وه، واته ددانه کانی ده رده که ون. مه لا عبه بدولکه ریمی
موده رریس (دیوانی مه حوی). غولامی

^{۲۵} - مه لاحت: کینایه یه له جوانی. حه لاهت: شیرینی. ته راوت: ته ری و
پاراوی. ره شک: خه فته، به خیلی بردن. ریزوان: به هه شته. غولامی

^{۲۶} - واتا که ی زور ناشکرایه. غولامی

ئوه ندهی لی دهمانم بهم نه زانی خۆمهوه ((مه حوی))

به چاوی سهر خودا بیینه، به چاوی دل خودازانه ^{۲۷}

له م دیره ی دواهمی مه حوی دا شاعیری گه وره ی تاوگۆزی ((مه ولهوی))
سه نگین، هه مان دیره ی هه یه ده رباره ی میعراجی پیغه مبهری نازیز (د.خ)
به لام به چه شتیکی دی، که ده فهرموویت:

چوو، بوو، دیی، بیستی، کریا، دریاوه

هاته ره حه لقه هه ر ده لهریاوه

واته: چوو به یتولمه قدیسو (بوو) له ویشه وه رۆشت بۆ ناسمانه کان و
(دی) زۆر شتانی بیینی به چاوو ی سه ری موباره کی، (بیستی) زۆر شتی
بیست، (کریا) هه موو شتیکی له ده رگای ناسمانه کان و له نهینی و نهو
کاروبارانه ی که بۆ براکانی دیکه ی نه گونجا ^{۲۸} به دی بکه ن و بیبینن نه م

^{۲۷} - واته: هه ر ئوه نده م پینه کری له بابه تی میعراجه وه بلیم: له و سه فه ره دا

به چاوی سهر خودای دی و به چاوو ی دلێش ناسی. غولامی

^{۲۸} - مه حوی گه وره ده قی نه م قسه یه ی له شابه یتیکدا کورت کردۆته وه که
ده فهرموویت:

که کلیم الله ﴿اٰیٰتِی﴾ فه رموو، هه ر جوابی ﴿لَنْ تَرٰنِی﴾ ی بوو - موشه پره ف
بوو موحه ممه د بی ته له ب به و مه رته به و شانه. واته: حه زه تی مووسا که
دوای له خودا کرد خۆی پیشان بدا. وای وه لام دایه وه که وا نایبینی. که چی
حه زه تی موحه ممه د بیئه وه ی داوای چاوپیکه وتنی خودای کرد بی، خوا
خۆی پیشاندا. غولامی

زاته تیكرای نهو شتانهی بهدی کردو بیستیو، هاتهوه نهلقهی قاپییهکهی هر دهلهرایهوه، که ههندی لهزانیان دهفهرمون: "جینگهکشی سارد نهبووبویهوه. بهئی نه مه بو خودا شتیکی گهلیک ناسانه؛ چونکه لهو کاتی شهو رویه دا کات نامینیت".

لهم گفتم وگوویهی نهواندا هوشم پروا بوو، نهوهندهم زانی هر لهخومهوه هوشو وهستم چووهر سهه، کومهلیکی تر که له دههراگی (عبدولعزیزه) وه دههاتنه ژووری، تیکه نهیهک له مروژو پینکه نهی چهن گهلیک بوون، له گه ورهترین پادشاو مهلیک که میژوو بهخویهوه بینیبوونی پینکها تبوون، لهوانهش: "وهلیدی کوپی عبدهولمهلیک، هارونه رهشید، مهحمود نهلهخنهوی، مهلیک شای کوپی نهلهب نهسهلانی سهلجوقی، سهلاحه ددین نهلهنیوی، زاهیر بهیبهرس، سولهیمانی کوپی سهلیمی نهلقانونی نهلعوسمانی، ناوړنک زبب عالمکیر تهیمووری هیندی". خزمه تکارهکانو پیاوانی حهیته (الشرطة) لییان دوورکه وتنهوه وه لهپشتی دههراکه وه بهجیان هیشتن، نهوانیش ههم به سامو خویه که مزانینو، ههم به چاوداخستنو بیدهنگیی وویقارهوه دههاتنه پیشی، هاوکات هرچی شتیکیان له ناوو نازناو و شوهرت و پوژو تیكرای نهو شوینانهش که دهسهلاتیان بهسهریدا هه بووه و حوکمیان کردوون و گهلیک چیژیان لیدیبوو، لهو شوینه پیروزه داو له بهردهم پیغه مبهری خوشه ویستدا (د.خ) نمایش کردو خسته پروو، له نیو نهو مهلیکانه دا هه یان بوو هیندهی مولک و زهوی له ژیر دهستا بوو که حوشتریکی زور خیرا نهیده توانی به که متر له

پىنج مانگ بېپى^{۳۹}، ۋە ھەشيان بوو ئەو دەمەي پەلە ھەور دەكەوتە سەر ناسمانى نىشتمانەكەي پىنى دەروت: " لەكۆي دەبارىنى ببارىنە... لەھەر كۆي ببارىنى باجو سەرمانەكەتم بۇ دىفن^{۴۰}". ھەيان بوو ھىندە سنورى قەلەمپەويى بەرفراوان بوو، توانىويەتى فەرمان بكات لە دارايى شارى ئەنتاكييە كە دەكەويتە ئەوپەرى خۇرئاۋاي مەملەكەتەكەي كرىي ھاۋەلانى جەيچوون كە دەكەويتە ئەوپەرى پۇژھەلاتەۋە بدات، ۋە كاتىك نىردراۋي قەيسەر ھاتوۋە بۇ ئەۋەي باجەكەي پىبىرىت، لەدەرگاي كاشغەرۋە نەبىت لىي ۋەرنەگىراۋە^{۴۱}، ھەيان بوو كە ئەورۇپا بەو زەبەلاحييەي خۇيەۋە سامى لىكردوۋە، بەرادەيەك ئەو دەمەي موسولمانەكان پۇشتوونەتە شاراكەيان، بەخاترى پىزىيان كلنساكان زەنگيان لىنەداۋە^{۴۲}، ھەربەم چەشەنە چەندان ۋە چەندانى دىكەي تىرىش...

تىكراي ئەم مەلىك ۋە پادشايانەم بىنى كە ھاتبوون بۇ ئەۋەي لە مزگەۋتى پىغەمبەردا (د.خ) نوپۇز ئەنجامبەدەن، سلاۋ لەھەر دوو ھاۋەلى بەرىزى بكن، وايان دەزانى كە خۇشەبەختىن كارىك يان گەۋرەترىن شەرەفىك كە پىيان رابىنرابى، ئەو دوو ركاتە نوپۇزە بوو كە لەخزمەت جەمالى بەرزى ئەو نازداردا (د.خ) ئەنجاميان داۋە،

^{۳۹} - مەبەست لەو كەسە، ۋەلىدى كۆپى غەبىدولمەلىكە. غولامى

^{۴۰} - مەبەست لە ھارونە رەشىدە. غولامى

^{۴۱} - مەبەست لەو كەسە: مەلىك شاي كۆپى ئەلەب ئەرسەلانى سەلجۇقىيە.

^{۴۲} - ئەو كەسە: سولەيمانى كۆپى سەلىمى ئۇلقانۋونى ئەلەوسمانىيە.

بهناواتوه بوون که خودای گهوره نه و نویژو پرستش و پارانه وه و
 وهستان له بهردهم گلکوی پیروزی پیغه مبهردا (د.خ) قه بولکردبی. به لئی
 هیمن هیمن به ههنگاوی کوررت و هه لئووتانی (تعثر) قاچه کانیا نه وه
 ده مبینین ده هاتنه پیشی، به نه اندازه یک سام و هه بیته دلایانی تژی
 کردبوو تا نه وهی گه شتته لای (سوفه) - که له چینی هاوه لانی هه ژار
 بوون- به ویقارو نهزاکه تی جارانه وه له بهردهم نه و پوله هاوه له دا
 و بیسیان به چه شنیکی گه وهی شکر و شهرمی نه وان و نوکریی و
 بهردهستی (احتشام) خویان ته ماشایان ده کردن، له ته نیشتیانا
 نویژی دیاریی مرگه وتیان به جیهینا و، دواتر به ره و گوری پیغه مبهری
 نازدار (د.خ) به ریکه وتن و سه لامیان لیکردو، هه رچه نده توانایان هه بی
 ریزو ته قدیرو شکویان له هه مبه ر پیغه مبه ر گیانا (د.خ) به نادابی
 شهرعی و پهیره وی یه کتا په رستییه وه نه جامدا، گویم لیبور ده یانوت: "
 نه ی پیغه مبهری خودا (د.خ) ا گه ر تو نه بایه و، نه و جیهاد و بانگه و ازه ت
 نه بایه که هه موو ناسوکانی داگرت و ولاتانی پزگارکرد، هاوکات نه و
 دینه ی تو نه بایه که باوکان و دایکانمان باوهریان پیهینا و له ژیان
 تاریکستان و ملکه چی و که نارگیری له جیهان بو ژیانیکی شهره فمه ندانه و
 هه ول و کوشش و جهر به زهی دهر باز بوون، که چه ندین ده ولت و ولاتی
 به رفراوانیان پزگار کرد و سه رانه و باجیان له و نوممه تانه سه ند که
 خه لکه که ی خویان به دار مرده دا و وه ک نازهل به خویان ده کردن، وه گه
 نه م گواستنه وه یه له نه زانییه وه بو ئیسلام و له خو پیچدانی دهر وون و
 ژیان ی هوزو تیره ی ته نگه بهرو تاریکه وه بو رزگارکردنی جیهان و فه تی
 ولاتان نه بایه، نه و ا هیچ کات نه ده بووین به خاوه نی ئالو و به یداخی

خۇمان و ەك ھەوالىكى بى ئەسەرمان لىدەھات و لەھىچ شوپن ناومان نەدەبوو، لەو بىبابانە وشك و برىنگو، لەو دۆلە تەنگ و تارىكەكانشدا دەماينەوھە ھەردەم لەمەلانى و پىكەھەلپزاندا بووين، بەھىزەكان مافى گەداو لاوازەكانيان پىشىل دەكرىدو گەورە ستمى لە بچووك دەكرىد، خواردنىشمان گەداترىن خواردنو، ژيانىشمان كۆلە مرگى و بژى مەمرە دەبوو، ھەرگىز نە بىرمان لە شوپنىكى فراوانتر لەو گۈندە بچووكەى كە ژيانمان تىدا دەگوزەران دەكرىدەوھە نە بىرمان لە كۆمەلە مرفىكى دى كە ژمارەيان لەم بەشە كەمەى گۈند زۆر ترىت دەكرىدەوھە، تا ئەوھى پەيوەندىمان فراوانتر بى ەك ماسى ئەستىل و بۆى بىرمان لىدەھات، ھەردەم لە جىھانى دەروون و ئەزمونى سنووردارماندا دەژيانىن و گۆرانىمان بەبالاى گەورەى و شكۆمەندى باوبايرانى دەبەنگ و نەزانماندا ھەلدەدا".

بەلام ئەى پىغەمبەرى خودا (د.خ) تۆا لە دىنەكەتمە پووناكىيەكت بۇ پەخش كردين كە چاوانى كردينەوھە ئەندىشەو خەيالى فراوانتر كردين، تا بەوپەرى شانازىيەوھە بتوانىن ھەلگىرى پەيام و پەيكەكەى جەنابت بىن، بچىنە نىو ئەو زەويىيە فراوانەى كە خودا بۆى ھەراھەمەنىاوين، ئەو پووناكىيە بەھرە خەفەكراو دۇگماكانى گېراينو، بەو كىرتى چرايە^{۴۳} توانىمان جەنگ لەدژى ھاوبەشدانان و بتپەرسىتى و

^{۴۳} - ھەمان ئەو دەقە مەھوى لە شا بەيتىكدا نامازەى بۇ كررەو بەچەشنىكى گەلىك جوان وىناى ژيانى دونىاي كررەوھە دەفەرموئىت:

نەزائى و ستەم پەرىپاكەين، بۇيە ئەم دەولەتە مەزنىمان بونىاداناو لەسايەيدا خۇمان و مال و مندال و خەلكىش چەندىن سەدە لەماندوئىتى ئەو سەفەرە ناھەموارە حەسايىنەرە و پىشوو ماندا، دەسا ئەى پىئەمبەرى خودا (د.خ) ئەو ئىمەين و ھاتووین ديارىت پىشكەش بکەين، ئەو ئىمەين باجى رېزو شكوو خوشەويستى و گەرەيىت پىشكەش دەكەين، كە باجىكە بەچەشنىكى گوزرايەلى و ئارەزومەندانەرە و بەو پەرى شەرەفمەندىيەرە پىكەشتى دەكەين، ھاوكات دان بەودا دەئىن كە زور كەمتەرخەم بووین لەبەرامبەر ئەو دىنەى كە كەچەندان سەدە دلخوشى كردين و غىرفانىكى ھەتاهەتايى خستە نىو دل و دەروونمانەرە و سازو كەيف خوشى كردين، بەرەى كە بەلى خودايەك ھەيە ناگاڭادارى ھەموو شتىكى ئەم موزفانەيە كە لەسەر زەمىن ئەنجامى دەدەن و، دواچار دەبىت دادى ئىلاھى پوزىكى نامانە كرديت بۇ ئەوھى ھەموو كەس ماف و حەقى خۇى بۇ بسىنرئتەرە، كەوابوو گەلىك سوپاس ئەى سەرورمان سلاوى خوات لىبىت ئەوھندەى زمان حەزى لىبىت و بتوانى بىتەگۇ".

نەلى مەردم كە دنيا پىشتى لە، ئەو روو لە دنيا بى

كەپووردى زالە، بۇچى پىرە زالى پىرەوا نابى!

لەبەر ھەر دادەرنى جىل، چ پىناوى، چ پىناوى

دەبىتە لوقمە لوقمە پاقلە يا پاقلوا بى

برا، فەكرى چرا، كىبرىتى فرسەت تا لەدەستايە

شەوى يەلدا لەپىشە، رۇزى عومرت وەختە ئاوا بى

من ھەر چاۋوم بېرىپتۇم ۋە پادشاھ مەلىكانە، لە پوخسارىاندا
 ملكەچىم بەدى دەكردو لە گوڧتارىاندا لەسەر خۆى ۋە دەبى كە لەو ۋە
 پىش نە دىبوم و نە بەگوئىمدا ھاتتو، لەم موقومقويەى خۇمدا بووم،
 لەپرىكا گروھىكى ترم بەدى كرد لە رىزى مەلىكەكاندا بى بايەخدان و
 گوپىدان پىياندەكرد ، نە لەھىزو بازويان دەترسان و نە پىزىشىان بۇ
 دادەنان، و تە لەوانەيە شاعىران يان شۇرشگىران بن، ھەر ئەو ۋەندەم زانى
 كۆمەلىك بوون لە دوو تاقم، لەنىوياندا: " جەمالودىنى ئەفغانى و،
 سەئىد ھەلىمى ئەمىرو، سەر كوردە موھەممەد ھەلى ئەلھىندى و، ھەسەن
 ئەلبەنناى گەورە شەھىدو، شاعىرى بەنىويانگى توركى موھەممەد
 ھاكىف و، شاعىرى سەنگىن موھەممەد ئىقبال" م بەدى كرد، كە ئەمەى
 ئەخىريان بووبوو ۋە رىگىرى ئەوان و فرموى: " ئەى پىغەمبەرى نازىز
 (د.خ) سكالام ھەر بۇلاى تۇيە سكالالە دەستى كەسانىك ئەمىستاش لە
 ژىر سايەى تۇدا دەژىن و لە پارچە سافرەكەى تۇ دەخۇن و، لەو شارەى
 كە جەنابت لە دەستى ھۆكۈمەتى ستمكار رىزاركر او خستنتە بەر
 رووناكى خۇر دەخۇن و دەخۇنەو ۋە بەنازادى و بەر پەرى
 شەرەفمەندىيەو دەژىن، ئەوان دەيانەوى ئەو بىنەما و بناغەيەى كە ئەم
 ئوممەت و مەيدانە مەزنى رىگرتوو ھەلوەشىننەو، دەيانەوى ئەو
 ئوممەتە يەكگرتوو بەسەر چەندىن نەتەو ۋە رەگەز پەرسىدا بەش بەش
 بكن، ئەو زىندووبكەنەو كە تۇ لەنىوتېردو ئەو ھشى كە تىك و پىكتدا
 سەرلەنوى چىى بكنەو ۋە پۇھى بەبەردا بكن، ھاوكات ئەم ئوممەتەى
 كە بۇ جاويدان لە كەندەلانى نەزانى و نەفامى دەرتھىنا دىسانەو
 بگەرىنەو بۇ ئەو دەمەو، لاسايى ئەوروپاى و نىبو و سەرگەردان و

مايەپوچ بىكەنەۋە، تىكرى نازو نىعمەتە لەبن نەماتوۋەكانى خوداى گەرە بە بىباۋەرى و دورى لە شىرىعتە پاكەكى تۆ بگۆرەنەۋە.

گولامى تىدا نىيە سەر لەنۆى مەملانى لەنيوان چرا پرىشنگدارەكى تۆ و پرىشك و پزوسكى ئەبولەھەبدا گەراۋەتەۋە، زۆرىك لەوانەى بەنيوى تۆۋە قسە دەكەن چۈنەتە نىو سەربازگەى ئەبولەھەبەۋە. دىنو گۆرانى و بەزمو بالۆرەى ئەو سەردەمە نەزانىيە دەچەن كە جەنابتان لەنيوتان برد، ئەوانە لەچىنى كەمفروشانن (المطفون) كە ئەو كەسانەى شتى لەخەلكى دەسىنن و دەبىت ھەموريان پىشى بەن و، ۋە ئەگەر خۇشيان بۇيان پىوان يان بەكىشانەيان پىيدان، لىى كەمدەكەنەۋە^{۴۴}، تىكرى ئەو شتانەى بەھۆى تۆۋە دەستيان كەوت لە چاكەو شكۆمەندىى و گەرەىى و ناكار، ھەموريان بە زاىەدا، پاش ئەم ھەمو بەدكارىيە دەيانەۋى پىشى سەرى كۆى ئەو خەلكەى بەدرىزايى چەندان سال حوكمىان كىدون بگىر و بىخەنە نىو كۆشى ئەورۇپاۋ ھەلسەھەى بەنيو قەومىيەت و نىشتراكىيەت و شىوعىيەتەۋە، ئەو بتانەشى كە جەنابت لەنيو جەرگەى كەعەبەدا ھەرتەيىناۋ تىكۋىپىكتدا ئەمىستا بۇ كۆشى گەل و نەتەۋە موسولمانە سەلامەت و بىتاۋانەكە سەر لەنۆى و بە پۇشاكىكى تازەۋە گەرەنەتەۋە يان گەرەنراۋەنەتەۋە، بەلى قوربان من تىكرى ئەمانە بەچاۋى سەر لە بەشىكى جىھانى ۋلاتانى ەمرەبىدا بەدىكرد كە دەبوايە

^{۴۴} - ئەم چەن دىرە ۋەرىگرانى ئەو سى نايەتەى سۈرەتى (المطفون) .

سەربازگەى شۆپشېك بونايە نە فارووق و نە ئەبوبەكرى پىيوست نەبوايە. دەسا خۆشەويستەم (د.خ) لەمنەو و لە تىكرای ئەو ھارەلانەى كە شەرەفمەندەم بەوہى لەويژدانايانەو بومەتە نوينەرى وان و بەنيويانەو قەسەدەكەم، باشتري و جواترين و قەشەنگتري سەلات و سەلامت ليبي، دلنيا بەو خوداش بە شايت بيت لەوہى كە دەلييم؛ ئيمە بەرين لە تىكرای ئەو پادشاو مەليكانەى پويان وەرگىزارە لەدينەكەت و پويان كەردۆتە رۆژئاواو، ئەوانەى كە نەپەيوەنديان بەتۆو ھەيو نە كاريان بەدينەكەشت ماو، ئيمە ھەردەم دان بەوھادارى و خۆشويستيمان لەھەمبەر تۆدا (د.خ) دەنيين و بەردەوام تا ئەو پۆژەى بۆ لای خودای مەزن دەگەرپيئەو دەستمان بە پەتى ئيسلامەو ەرتووەو خودا يار بى ھەر دەبيت وەك وەھاداريك بۆ ئايينە جوانەكەى جەنابت (د.خ) بەيئەنەو.

ھەر ئەوئەندەى لەم چەند ووتە رەوانبيئژو جوانانەى ئيقبال بومەو، ئەوئەندەم زانى گويم چوو ھەر دەنگى بانگى مزگەوتى پيغەمبەر (د.خ)، اللہ اکبر، اللہ اکبر، اللہ اکبر، اللہ اکبر... ئيدى لەوخەوہى كە لەجيانى خەيال و ميژوودا مەلەى دەكرد بيداربوومەو، زانيم كە من لە بەردەم داكەوتەيەكى (الواقع) راستەقینەدام، كە سات لە دواى سات پياوانم لەنويزدا بەدى دەكرد و ھەندىكى دى خەريك و سەرقال بەخويندنى قورئانەو، كۆمەليكى تريس لەموسولمان و چەندين نوينەريشم لە جيانەو بەديكرد كە ھاتبوون و سلاويان لە پيغەمبەرى

گهشتیگی غیرفانی..... غولامی

نازدار (د.خ) دهکرد، ئیدی لهویدا چهندان دهنگو پهنگو شیوه و نهوازش بوونیان ههبوو. ماوهتوه کوژیایی ئەم چهند دیره به هونراوهیهکی مهحوی گهوره بینم لهپهسنی پیغهمیبهری نازداردا لهو شاکاره جوانهیی که له سه دو بیست و چوار بهیت خوی دهبینیتهوه و بسۆ وهسفی پیغهمیبهری ئازیزی (د.خ) نووسیوه،
فهرموویهتی:

که وهقتی ئال و یارانی له خدمهتیا دهین وهك رۆح

حهیاته، نووری چاوه، ئونسی جانه، مهحزی ئیحسانه

گهمی دانیشتنی کیویکی ته مکینت له بهر چاوه

له وهقتی پۆینیدا، هه دهلیی سهروه خهرامانه^{٤٥}

ئهوی ساتی له بهر پینیا سهری ته سلیمی دانا بی

ئه بهد مالیک ریقابی گهردنی ته سلیمی شاهانه^{٤٦}

^{٤٥} - گهه: کات. ته مکین: حورمهت و خۆبه قورس گرتن. خهرامان: ئهوهی

به نازه وه به پیدایا پروا. غولامی

^{٤٦} - واته: پیغهمیبهر (د.خ) زاتیکی ئه وهنده پایه بلنډو به بهر که ته هه رکه سی

بو ته نهنا سهعاتی سهری ته سلیم بوون و خۆبه دهسته وه دانی له بهر پینیدا

له غارى حيرادا^{۲۷}

رؤيشتمه سەر كئوى نوورو له سەر غارى حيرا وه ستام و به خۆم وت: هەر ليره خوداي مەزن ريزى له پيغه مبه ره كهى (د.خ) ناو، بۇ يه كه م جار وه حى بۇ دابه زاندا، ليره وه ئەو خۆرهى كه رۇحىكى نوى و ژيانىكى تازهى كرد به بهرى جيهاندا وه دەر كه وت، به راستى جيهان له دواى ئەو پۆژه وه هه موو پۆژى پيشوازى له به ره به يانىكى نوى ده كات، زۆرن ئەو پۆژو به يان يانهى كه جيهان پيشوازى ليكر دوه و نه

دانابى، گهر دنى شاهان هه موو، بۇ هه ميشه و تا دونيا دونيا به ده كه ويته ده ستى ئەو و ده بن به كۆيلهى. غولامى

^{۲۷} - سالى ۱۹۵۰ ز، له ويستگهى سعوديه به مەككه بلاوكر دوه. دانەر

جیددیعت و نه خوشبهختی و نه خیری تیدا به دینه کراوه، زورن نه و
پوژانهی که جیهان پینشوزیان له بهره بیان کردوه و تیایدا مروۋه
بیدار بوویه وه به لام مروقیایه تی نا، جهسته بیدار بوویه وه به لام دل نا،
وهک مه حوی گه وره شاعیر ده فهرمویت:

وهنه وزیکم شهی ئدا گه ییه سهرمو ووتی:

هسته هتاوت و له سهر که ووت

پوژگاری تاریک و بهره بیانی درو له میژویی جیهاندا گه لیک زورن، به لام
لیره دا بهره بیانیکی راستگو هه لهات که نووو پروناکییه که ی هه موو
شتیکی گرته وه و گه ردون تیدا وه خه بهر هاته وه و دوا جاریش پینچکه ی
میژویی له تهک خویدا گوپی.

ژیان تیکرا چه ند قوفلیکی ئالوزو چه ندان دهرگای داخراو بوو،
عهقل داخراو بوو به کردنه وهی دانایان و فه یله سووفانی و شیار کرده وه،
ویژدان قوفلدرابوو به الوابوونی واعیزه کان و پابه رهکانی بیدار کرده وه،
دله کان داخراو بوون به کردنه وه یان پووداو گه واهییهکانی پوژگار
هوشیار کرده وه، به هره کان نه لقه پریزیوون به که و تنه سهریشت
په روه رده و فیرکردن و کومه لگه و ژینگه ی هوشیار کرده وه، قوتا بخانه
داخراوو به کردنه وهی زانایان و ماموستایانی بیدار کرده وه، دادگا
داخراوو به کردنه وهی سته مدیده یان و دادگایکراوانی هوشیار کرده وه،
خیزان قوفلدرابوو به کردنه وهی بیراران و چاکسازیارانی بیدار کرده وه،
کوشکی میران قوفلدرابوو به کردنه وهی گه لی سته مدیده و جوتیاری

گەشتىكى عىرفانى..... غولامى

پىر كۆشش و كرىكارى ماندووى بىدار كرده، گەنجىنەى سەرمەيداران و پادشايان قوفلدار بوون بە كىردنە وەيان برسىي ھەژاران و پروتى ئافرەتان و رەجائى لاوازانى وشيار كرده، زۆرىك لە پياوھ مەزەنەكان و ياسادانەرە گەرەكان ھەولياندا قوفلىك لەو قوفلانە والاكەن، ھەم دەستەوسان بوون و ھەمىش خەسارەتمەند؛ چونكە ئەو قوفلە كىلىلى خۆى نەبى بەھىچ كىلىلىكى دى ناكىرتەو، ئەوان چەندىن سەدەيە ئەو كىلەيان بىز كىردبوو، سەربارى ئەو دى زۆرىك كىلىيان لە كارگەو كانگاكانيان بۇ كىردنەو دى ئەو دەرگاiane تاقى كردهو بەلام سوودى نەبوو، ئەو كىلانە بەو قوفلانەى نەدەكرد، ھەندىكى دىكەيان ھەولى شكاندى قوفلەكەياندا بەلام بى نامانچ بوو، دواچار ھەم دەستيان برىندار بوو ھەمىش نامىرەكانى دەستيان شكا!

ئا لەم شوینە خۆبەكەمزان و دېراوھ لەجىھانى شارستانى و ژيارىداو، لەسەر كىويك نە بەپىتەو نە بىندىشە، شتىك تەواوبوو و بە كۆتاهات كە لەھىچ پايتەختىكى ئەم جىھانە گەرەيەو لە ھىچ قوتابخانەو كىتەبخانەيەكى مەزن و گەرەدا تەواو نابىت، لىرەدا خودا بەناردنى پەيام بۇ پىغەمبەرى مەزن (د.خ) مەنتى كرد بەسەر تىكرای جىھاندا، ھەر لەو پەيامەدا ئەو كىلە وونبووھ گەرەيەو دەستى مروقاىەتى، ئەو كىلەش باوھربوونە بەخوداو بە پىغەمبەرەكەيى و (د.خ) بە رۆژى دوايى، يەكەبەيەكى ئەو قوفلە ئالوزانەو ھاوكات يەك بەيەكى دەرگا داخراوھكانى پىكردهو، ئەو كىلە پىغەمبەرىتییە لەسەر عەقلە چەماوھكان دانراو كىردنەوھو و چالاكبوون و توانىشيان بەھۆى

نايه ته كانه وه سوود به ناسؤو دهر و نه كان بگه يه ننو، بگه نه نه و بنى
 دونياو، له فره خوايي وه بو يه ك خودايى و، ههست كردن به ناشيرينى
 هاوبه شدانان و بتپه رستى و شتگه ل پرپوچ و گومانايى، نه و عه قلانه ي
 پيش هاتنى ئيسلام پاريزه ريك بوون كه له سهر هه موو دوزيك ئيدى چ
 چاك يان ناقولاو زشت پاداشتر اونه ته وه. نه و كليله خرايه سهر
 ويژدانى مرقايه تى و بيدابوييه وه، خرايه سهر مردوان بوژاندينه وه
 جاريكى دى ژينى به بهردا كرده وه، نه و كليله دهر و نى فرمانكار
 به خرايه ي (الامارة بالسوء) بو دهر و نى لومه كار گوپرى و (لؤامة) دواتر
 كردى به و دهر و نه دلنياو جيگيره ي (المطمئنة) كه ريگه به باتل ناداو
 گوناھو تاوان ناخاته سهر نه ستوى كه س تا تاوانبار به پيى خوى ديت و
 له لاي پيغه مبهردا (د.خ) دان به تاوانه كهيدا دهنيت و، له پيناوى
 ليخوشبوونى خودا گه وره ترين سزا قه بولده كات، نه وه ههر نه و نافرته
 تاوانبار شه كه بى هيچ چاوديريك ده گه رپته وه بو بيابان و باديه ي
 خوى و، دوابه دواى نه وه ههر به خوى ديت وه بو مه دينه و خوى ده خاته
 بهر به نازار ترين سزا كه گه ليك له سزاي كوشتن به نيشتره، له ولاشه وه
 سه ر يازيكي هه ژار تاجى كيسرا هه لده گرى و له ژير پوشاك و جلو
 بهر گه كهيدا ده يشاريته وه؛ بو نه وه ي چاكو و نه مانه تپاريزيه كه ي
 نه كه ويته بهر چاوى خه لكى و نه بيته روپامايى، تاجه كه ش ده سليمي
 ده ستى نه ميره كه ي ده كات؛ له بهر نه وه ي مالى خودا به هيچ كلوجيك
 دروست نيبه ناپاكي پيوه بكات، نه و دمه دل كان قوفلدرابوون نه
 په نديان و مرده گرت و نه ريگريشيان له هيچ تاوان و ناقولايي كه ده كردو
 نه نه رميش ده بوون، به لام نه و دلانه به هوى نوورى پيغه مبهروه (د.خ)

گهشتیکی عیرفانی..... غولامی

بوون به دلانیکي ملکهچ و وشيار؛ که هم پهنديان له پروداوه کان وهردهگرت و هميش سووديان له نايهت و گهواهييهکانو، دلشيان به ستهمدیدهکان و چهساوه و لانهوازان دهسوتاو بهزهبيان به لاواز نه دارهکاندا دههاتهوه.

ئو کليله له سهر هيزه خنکاوهکان و بههره له کيسچووهکان دانراو، بهچهشني ناگر بليسهی تيبهردان و هورژمی لافاوهکەشی ناراستهيهکی دروستی گرتهبر، بويه شواني ووشتر بوو به شواني چهندان نوممهت و بوو به خهليفهيهک که حوکمی جيهانی دهکرد، سوارچاکی تهنا قهبيله و هوزو شاریک بوو بهوهی چهندن دهولهت بينيته زهلهزهله و فتهی چهندن گهله و نيشتمان و شارستانی بههيزو گهوره بکات.

ئو کليله له نيو ئو قوتابخانه قوفلکراوانه دا دانرا که ده ميک بوو ماموستاکان وازيان ليهينابوو قوتاييهکانيش خهلهوتيان تيدا دهکرد، بهراديهک نه زانست و نه ماموستاش هيچ بايهخيکیان نه مابوو، بهلام ئو هات و باسی شهرهفو فهزل و گهورهی زانست و ماموستای بو کردن، بهراوردی نايینی لهتهک زانستدا کرد تا وایان ليهاهت بوون بهدهولهت و نهفهق و دهروزه، ههموو مزگهوت و تيکرای مالی موسولمانانیش بوون به قوتابخانه، هاوکات ههموو موسولمانیک خوی فيردهکردو خهلکانی تريشی پيندهگاياند، نهوش بووه بههوی گهورهترین پالنهر بو گهران به شوين زانست و ناييندا يان عهقل و ناييندا، چونکه تا عهقل نهبيت نيمه ناتوانين نايين بهدی بکين و

گەشتىكى عىرفانى..... غولامى

بىدۆزىنە، ئەو كارى عەقلە كە جستوجۇ گەران دەكات بەشۇيىن ئايىنى راستەقىنەدا نەك دىين، وە ھەركات دىنمان بەدى كرد وەك بەرەبەيانى لىدى، ئىدى بەھىچ جۇرى پىنويستىمان بە چراى شەو نايىت و بەگوئەرى ئەو خۇرە پىرشنگدارە دەرۇين و رىدەكەين.

لەنيو دادگا داخراوہ كاندا دانراو بەھۆيەوہ ھەموو زانايەك بوو بە دادوھرىكى دادپەرور، موسولمانانىش بوون بە چەشنى ئەوانەى كە لەسەر زەويدا حوكمى خودا بە دادپەرورەرانەترىن شىوہ بەرپۆوہ دەبەن، بۆيە باوہر بەخودا و پۆژى دوايى دۆزايەوہ، دادپەرورەرى زۇر بوو گەنگەشەو چەناكەدان كەمبووہوہ و ھاوكات شايەتى خراپەو حوكمى ستەمكارىش وونبوو و شوئىنەواری نەما.

ئەو كليلە لە نيۆ ئەو خىزانە داخراوانەدا دانرا، كە وای لىھاتبوو دايك و باوك لەبەرامبەر مندالەكانى و، برا لەتەك براكانى و، پياو لەگەل ژنەكەيدا بەسووك تەماشای يەكترى بكن، ئەو پەروشتە ناھەموارە ھەر بەخىزانەوہ نەوہستا بەلكو تەجاوہزى كرد بۇ ناو كۆمەلگە، كۆمەلگەو خەلكىش پىنيەوہ گىرۇدە بوون و، ئالوودەبوون بەقسەى ناشىرىن و سووك تەماشكردنى ئەوانى دىكە، بەپرا دەيەك ئەو ئىتتىك و خووہ لە نيوان گەورەو خزمەتگوزارەكەى، سەرۇك و ژىردەستەكانى، گەورەو بچوكدا، بوونى ھەبوو؛ چونكە تىكرايان نامادە بوون ھەموو شتىك و ھربىگرن بەلام لەبەرامبەردا مافى زەوتكراوى ئەوانى دىكە نەدەن، بۆيە بوون بەكەسانى موتەففىف و كەمفرووش، ئەوانەى كە بەكىشانەو پىوانەو بىزيادو كەم شتەكانايان بە مەردوم دەفرووشن، بەلام

ههركات هاته سه ره ی خوځان مافی خوځی به بهرام به ره که یان ناده نو شته کانی خوځان به سوک بو ده کیشن و خیانت له مامه له کانیاندا ده کن، بویه له نیو خیزاندا باوه پری چاندو له سزای به نیشی خودای مه زن ناگاداری کردنه وه و نهم چند نایه ته ی به سهردا خویندن ﴿ یا ایها الناس اتقوا ربکم الذی خلقکم من نفس واحدۃ ... ﴾ (النساء: ۱) واته: " نه ی خه لکینه! له په روره نده که ی خوځان ترستان هه بی؛ که هر نه وه نیوه ی له یه ک که س خستوته وه و جوته که شی هر له و که سه خستوته وه - ئادم - له و دوانه شه وه پیایوی زږو ژنی زوری وه دی هینا وه. له و خودایه بترسن، که به ناوی نه و نیوه یه کتری سویند دهن؛ ناگاو له خزمانیش هه بی چونکه خوا هه میسه چاودیره به سهرتانه وه^{۱۴۸}.

هه ره وه ها به گشتی به پرسیاریتی به سر خیزان و کومه لگه دا دابه شکردو فرموی: " تیکراتان سه پره شتیارن و، هه موشتان به پرسیاران له هه مبه ر نه وانه ی که چاودیریان ده کن^{۱۴۹}.

ئا به م چه شنه خیزانیکی داد په روه رو خو شه ویست و راست و ره وان و، کومه لگه یه کی عادیلی هینایه بوون، هه روه ها له نیو نه ندامه کانیدا هه ستیکی قول به نه مانته و ترسیکی بیهاوتا له دواروژی فه راهه مهینا، تا گه روه و کار به ده سته کان بوون به که سانی

^{۱۴۸} - تیکرای وه رگیږدراوی نایه ته کان له قورنانه وه رگیږدراوه که ی ماموستا

هه ژاره وه وه رگیراوه. غولامی

^{۱۴۹} - سه حیحه.

گهشتیکی عیرفانی..... غولامی

لهخواترسو واریعو زۆرئیکیان موسعهب ناسا خوڤان لهخواردنو و خواردنهوهش دهگرتوه -مهگهر ئهوهنده نهبی که پیی بزین-، بهرادهیهک وایان لیهاات گهورهی هۆزو قهومهکان بوون به خزمهتکارو، والی ئومهتیش بهچهشنی وهلی ههتیوی لیهاات، گهر پیویستی پیی نهبوایه دهیبهخشی و، گهر نهداریش بووایه ئهوا بهگویرهی بهرهی خوئی پیی رادهکیشا.

بهههمان شیوه ئهو کللیله دهولههمندانو سهرمایهدارانو بازرگانهکانی کرده زاهیدو خواناسو خودناس، بهرادهیهک وای لیکردن که ناخیرهتیان بهلاوه خوشر بی تا دنیا، تیکرای ئهو سهروهتو سامانهشی که ههیانه ههمووی بهمولکی خودا بزانتو ههر بۆ لای ئهوی بگهرینهوه، ئهم نایهتهی خویند بهسهریاندا ﴿وانفقوا مما جعلکم مستخلفین فیه﴾ (الحديد: ۷) واته: "لهو مالهی بۆی هیشتونتهوه لهرای خودا بهختی بکن " ههروهها ﴿وءاتوهم من مال الله الذی ءاتاکم﴾ (النور: ۲۳) واته: " بهخشن لهو مالهی خودا بهنیوهی بهخشیوه".

ههروهها ناگاداری کردوون له ههنگرتنو (اگتناز) شاردهوهی سهروهتو سامانهکانیان و نهبهخشینی لهپیناوی خواداو، ئهم نایهتهشی بهسهردا خویندنهوه: ﴿والذین یکنزون الذهبَ والفضةَ ولا یُنقونها فی سبیل الله ...﴾ (التوبة: ۳۴-۳۵) واته: " ئهو کهسانهی زپرو زیو کۆدهکهنهوهو لهرای خودا بهختی ناکن، ئهی موحهمهده (د.خ) تو لهو نازاره به ژانهی تووشی دین ناگاداریان که. روژی ئهم زپرو زیوه

بەناگرى جەمەندەم سوور دەكرىنەو، تەوئۆلۈ كەلەكەو پەشتىيانى پى
داغەكرى: دە دەردى ئەو شتە بچىژن كە بوخۇتان ھەلتانەگرت و
كۇتان دەكرەو.

پىنغەمبەرى خودا (د.خ) بە پەيام و بەنگەوازەكەى ئەو تاك و
فەردە چاكسازەى لەبەر چا و گرت؛ كە برواى بەخودا ھەيەو، لە سزاي
دەترسى، ملكەچ و ئەمىنەو، دونيا دەكات بەقوربانى ناخىرەت و، بە
باوەرە بەرزو رۇحە بەھىزەكەى ماددە دەبىت بەشتىكى بىبەھا لاي و،
باوەرى وايە كە دونيا بو ئەو درووستكراو و ئەوئىش بو دواروژ،
كەوابو ھەركات و سات و زەمانى ئەم تاكە بوو بەبازرگان، ئەوا
بازرگانىكى راستگو و ئەمىن دەبى و، ھەركات كەسىكى ھەژار بوو، ئەوا
پىاويكى شەرىفى زەحمەتكىشى لىدەردەچى و، گەر بوو بە كرىكارىش،
ئەوا كرىكارىكى پركۇشش و مۇچيارىكەر دەبى و، گەر دەولەمەندىش
بوو، ئەوا كەسىكى سەخاوەتمەندو دەستگىرو خەمپەروئىن دەبى و،
ھەركات بوو بە بە قازى و دادوەر، قازىبەكى دادپەروەرى تىگەشتو و
دەبىت، ھاوكات گەر بووبە والى، ئەوا والىبەكى دلسۆزو دەستپاك
دەبى و، ھەركات بوو بە گەورەو سەركردە، ئەوا سەركردەبەكى
خۇبەكەمزان و بەسۆز دەبى و، ھەرسات بوو بە خزمەتگوزارو كرىنشىن،
ئەوا پىاويكى بەھىزو ئەمىندار دەبى و، دواچار گەر بووبە ئەمىندار
بەسەر مولكى گشتىبەو، ئەوا يوسف ئاسا پاسەوانىكى پارىزەرو
زانا و دانای لىدەردەچىت.

گهشتيگى عيرفانى..... غولامى

لهسەر ئەم خشتانە كۆمەلگەى ئىسلام كەوتەسەر پىر و
حكومەتى ئىسلامى بونىادنراو رۆلى خۆى بينى، بەدئىيايىه وه
كۆمەلگە و حكومەتیش تەنھا بالانوارىكى (المرأة) مەزنى ئەخلاق و
دەروونى تاكەكانن، گەر بەم چەشنە ئەم حكومەتە كەوتە سەر رىچكەى
راستەقىنەى خۆى ئەوا كۆمەلگەىكى چاكسازو ئەمىندارىكى وەها
دیتە بوون كە فەزلى ناخیرەت دەدا بەسەر دونیاداو، بەهیچ كلۆجى
بەها بۆ ماددەى پوچ و بىمایە دانانى، بەئەندازەىكە كۆمەلگە وای
لیدیت؛ كە كۆى راستگۆىى بازركان و دەستپاكییهكەى و، داوینپاكى و
زەحمەتى هەژارو، هەول و تەقلای كرىكارى مۆچيارىكارو، سەخاوت و
دلدانەهەى دەولەمەندو، دادپەرورەى و حوكمى قازى و، دلسۆزى و
ئەمانەتى والى و، خۆبەكەمرانین و بەسۆزى سەركردهو، هیزى
خزمەتگوزارو چاودىرى پاسەوانى بەئەمەك لەسەر مولك و مالى
دەولەتى، بۆ دەگوازریتەوه.

ئەو حكومەتەش حكومەتىكى هەستیارو خەبەردار دەبى و،
بنەماكانى دەخاتە پيش قازانجەكانى و، رینوماىی لەپيش
باجكۆكردنهوه (جباية) دادەنیت، دواجار بەكارىگەرى وەها كۆمەلگە و
دەسلاتى حكومەتیک ژيانىكى گشتى دیتە ئاراوه، كە تىكپراى لە
باوهرو، كارى چاك و، راستگۆىى و دلسۆزى و، هەول و كۆشش و، دادى
(عدل) لە وەرگرتن و بەخشینداو هاوكات دادپەرورەى لەتەك خودى
مروڤو ئەوانى دىكەدا خۆى دەبىنیتەوه.

له راستیدا سهرم له گفتم وگۆکردن له گه ل دهر ووندا سوپرده ما،
ئهو ژيان و ژياره ئيسلامم به تیکرای جوانی و ناوازه یییه وه هاته بهرچاو
و له کهش وهه واکهیدا هه ناسه یه کی قوولم هه لکیشتاو، په یوه ندیم له تهک
خوم و ئه م جیهان و سهرده مه دا پچراندو: تاسه ی ئهو دهمم ده کرد که
خه لکی به چ زه وق و شه وقیکه وه ژینیان گوزهر کردوه.

کاتی ئه وه هات لایه ک به لای ئه م چه ر خه دا بکه مه وه، که پاته و
پات و بیمه رایسی تیکرا ژینی تیدا ده گوزهرینین، و وتم: " ئه میستا
چه ندین قوفلی نوی به دهر گای ژیانی مرو فلایه تیبیه وه به دی ده که م،
له کاتیکدا ژیان مه ودای چه ندین قوناغی دریزیی بریوه و، چه ندان
هه نگای دورو دریزیی ناوه، که چی تا بیتم ژیان ئالوتتر ده بی و
ده چه میته وه، مه سه له کان پینشده که ون و جور به جور ده بن، کوی ئه و
مه سه له جورا و جورانه ده که ونه پرسیارو ده لین: ئایا ده کری و هه
کلیلکی کون و دیرین (العتیق) ئه م دهر گای نوی یانه بکاته وه؟؟ شه وم
خسته سهر رۆژ بو ئه وه ی یه ک به یه کی ئه و قوفلانه تاقیکه مه وه، تا
ئه وه ی بتوانم بریاریک بدهم.

به سه ری په نجه ده ستم دا له و قوفلانه، که چی تیگه شتم که
ئه وانه چه ند قوفلینکی دیرینن به لام ره نگیکی نوی یان به به ردا کراوه و،
کیشه و گیر گرفت و کوزانه کان (المعاناة) هه مان ئه و کیشه نه ی جاراند،
زانیم که گرفته گه وره که و بنه مای قهیرانه که ته نها ئه و تاکه یه که
ئه میستا ش خشتی کۆمه لگا و بناغهی حکومه ته.

بینیم نهو تا که نه مرؤ وای لیها تووه تهنا بپوای به ماددهو هیژ
 هیهو، بپوای به بایه خدان به خوئی و نارمزوه کانی نه بی بپوای به هیچ
 نییه، سهرباری نهوش زور زیاده پوهی له ریزگرتنی له رانه به نهری نهو
 ژیانهو، پهرستنی خودو رازیکردنی ههواو نارمزوه کانیدا دهکات،
 به رانه هیک که په یوهندی له نیوان خوداو په یامی پیغه مبه ران و باوه پری به
 دواپوژ پچراندوه". ئیدی بیری نه له لای مردنه نه له لای قیامت،
 چهنده جوانی فرمووه مه حوی:

سبهی، خاکت به سهر، وهک من ده بی ((تحت الثری)) بی جیت

بلا نه مرؤ که خهوتی مه سنهدت تهختی سوره ییا بی^{۰۰}

دواچار نهو تا که ده بیته سهرچاوهی نه هاهمه تی پیشکه وتزو
 مه ده نییه، ههرکات بوو به بازرگان نهوا بازرگانیکی قورخکارو
 مؤنوپول و تیرنه خواردووی (النهم) لیدر ده چیت و قورخکارییه که ی
 ده بیته هوی نانه وهی برسیتی و قهیران، وه ههرکات بوو به که سیکی
 هه ژار نهوا نه داریکی هه لپه کارو هه لچووی لیدر ده چیت، که ده یه وی
 به بی ماندووبوون کوشش و هه ولی نهوانی تر بو خوئی قه تیسبکات،
 هه رساتی کریکار بوو نهوا کریکاریکی که مبه زیاد فروش و (المطفف)
 له سهر حسابی نهوانی دیکه ده بی و، وه ههرکات دهوله مند بوو، نهوا
 دهوله مندو سهرمایه داریکی چروک و دلره قو هیچ له بارا نه بووی

^{۰۰} - واته: هه چهنده نه وهنده که ساغیت پایت نه وهندهش بهرز بی و پال به
 نه ستیره ی سوره ییا وه بدهی، سبهینی ده بی وهک من بمری و بجیته ژیر گل.

لېدەردەچىت كە نە تروسكايىك بەزەيى و نە سۆزى تىدا بەرامبەر ئەوانى دىكە^۱ بەدى ناكرىت، ھاوكات كاتى بوو بە واليش، ئەوا واليىيەكى غەشبازو دزو فزىكەرى سامانى خەلكى دەبى، وە ھەركات گەرەو سەرورە بوو، ئەوا پياوئىكى چەوسىنەر و بىبەزەيى و ھەلچو دەبىت، كە چاوى بە سوودى قازانچ و خۇشگوزەرانى خۇيدا نەبىت بەھىچ شتىكى تردا ھەلنايە، وەگەر خزمەتگوزارىش بوو ئەوا كەسىكى لاوازو خىانەتكار دەبىت، وەگەر بوو بە پاسەوان، ئەوا پاسەوانىكى دزى لېدەردەچىت، وە ھەركات بوو بە وەزىرى دەولەتتەك يان سەرۆك وەزىرىك يان سەرۆك كۆمارى، ئەوا كەسىكى وەھا ماددى دەبىت كە خزمەتى خۇى و تاقمەكەى نەبىت ھىچ كەسى دىكە ناناسىت، وەگەر بوو بە زەعيم و سەركرە، ئەوا دەبىت بە كەسىكى نىشتمانپەرورە نەتەوپەرست كە نىشتمانەكەى تەقدىس دەكاو رەگەزەكەى دەپەرستى و كەرامەتى وولات و گەلانى دىكە دەنئىتە ژىر پىيەو، وە ھەركات بوو بە ياسادانەر ئەوا دەبىتە موشرعى ياسا و ستەمكارو باجە كارەساتبارەكان، وەگەر بوو بەكەسىكى داھىنەر، ئەوا ئەو ئامىزانە درووست دەكات كە تىك وپىكدەر و تۇقىنەر و تەقىنەرەو و بەبى بنەما مروقى بىتاوان و خەلكى لەنىودەبەن، وە ھەركات بوو بە دۆزەرەو (مكتشف)، ئەوا ئەو گازە ژەھراوويىانە دەدۆزىتەو و ئىكتىشاف دەكات؛ كە ويرانكەر و تىكدەرى گەل و نىشتمان و وەتەنى مۇقايەتییە، وەك

^۱ - فەلسەفەى (ئەوانى تر، يان ئەوانى دىكە) كە بەرامبەر ووشە
 ەرەبىيەكەيەتى (الآخر) لە ئىسلامدا زۆر بايەخى پىدەدرى، تەنانەت
 چەندىن پەرتووك و كىتیبى لە ژمارە نەھاتووى دەربارە نووسراو. غولامى

گەشتىكى غىرفانى..... غولامى

بۆمبى ناووكى (النووى)، كە ووشك و تېر لەنيو دەباو تاروماريان دەكات، وەھەرسات و وەختى داراي ھىزى جىبەجىكردن و دەسەلات بوو، ئەوا گەر تىكرى ئەو بۆمب و چەكە كۆكۆرئانە بەرداتەو بەسەر ھەر گەل و نىشتەمانىكدا بەھىچ كلۇجى باكى نىبەو ھەر بەھاي چوونە خەيالىشى نىبە لەلەي، چوونكە وا گۆشكراو و جۆشدرارەو.

دوچار بەم تاكانە كۆمەنگە بونىاد دەنرى و حكومەت دروست دەبىت و، دەبىتە كۆمەنگەيەكى ماددىي واھا؛ كە تىايدا قۇرخكارى بازركان و، ھەلچوونى ھەژارو، كەمبەزۇرفرشتنى (التطفيف) كرىكارو، چرووكى دەولەمەندو، غەل و غەشى والو، چەوساندنەوھى گەرەو، خىانەتى خزمەتگوزارو، دزى پاسەوانو، قازانجى وەزىرەكانو، وەتەنىبەتى زەئىمەكانو، بىدادى (إجفاف) ياسادانەرو، زىادەرەوى داھىنەرو دۆزەرەو، دلرەقى جىبەجىكەر، كۆدەبىتەو.

ئەم قەيرانە نوئى و گىرقتە ئالۇزانە، زادەي ئەو دەروونە ماددىيانەن؛ كە مرقۇقاھەتى گلەو گازندەو دلئەندىيان لەدەست دەكات، ئەو قەرانانەش خۇي لە بازارى رەشو، بلاو بوونەوھى بەرتىل و گرانى ناقۇلاو، شارندنەوھى چەندان شتومەكو، ھەلاووسانى دراو پارە دبىننەتەو.

بەرادەيەك بىرىاران و ياسادانەران وايان لىھاتوۋە ناتوانن بەناسانى چارەسەرىك بۇ كۆي ئەم گىرو گىرقت و كۆزانانە بدۆزنەو، ھەركاتىكىش لە قەيرانىك دەربازدەبن دوچارو تووشىياري قەيرانىكى

دى دەبنه وه، به لكو نه وه نه و چاره سهره كاتى و كوررتخايه نهى نه وانه بووه ته هوى دروست بوون و كه له كه بوونى چه ندين قهيرانى نوى، له حكومه تىكى كه سىيه وه ده چنه نيو حكومه تىكى ديموكراتى، له ديموكراتيشه وه بۇ ديكتاتورى و ميكيافيللى، هاركات له سيسته مى سهرمايه دارىيه وه ده يگواز نه وه بۇ سيسته مه ئىشتيراكى و له و يشه وه بۇ شيوعى، كه چى بارودوخه كه هيچ گورانىكى به سهردا نايه؛ چونكه تاك نه و بنا ماو سهرچاويه يه كه نه گوراوه و پيوستى به گورانكارى هيه، به لام له تىكرائى هه موو نه مانه دا نازانن يان له ييرى خويانى ده بنه وه و خويانى لى گيلده كن، كه هوكاره كهى تاكه گنده ل و لارو و يره كه يه، وه گهر بيانزانيايه كه نه وه (تاك) هه م بنه مايه وه هميش گنده ل و لارو خيچه، نه وا ههر نه يانده توانى چاكى كه نه وه و گورانكارى تيدا نه نجامبدهن؛ له بهر نه وهى - سهربارى هه بوونى زوريك دامه زراوهى زانستى و رولى پهرومده و فيركردن - به لام نه و ميكانيزم يان نيبه كه له پرييه وه بتوانن ئيسلاح له تاكدا بكه ن و خوارو خيچيه كهى ريك بكه نه وه، ناراسته كهى له شهروه بو خيرو له رووخانه وه بۇ بونباد بگوين، چونكه نه وان له رووى روچه وه مايه پوچن و دووريشيان له باوه ر گرتوه، هاركات تىكرائى نه و ناله تانه يان وون كردوه؛ كه دل ده بوژنيته وه، باوه ر ده چيني و، پهيوه ندى نيوان به نده و خواداو، نه م ژيانه به ناخيره ته وه، ماده ده به روچه وه، زانست به نه خلاقه وه، سهر له نوى ده گهر نيته وه.

له كۆتاييدا مايه پوچى رۆح و مادده كويړانه كهيان و
خوبه گه وره زانينيان ده بيته هوى به كار هينانى نه وپه پرى نه و ناميره
ويرانكهرانه ي، كه به يه ك جار گه ليكت بو ويران ده كاو، نيشتمان يكت بو
پيك ومه كانده داو، ژيارو شارستان ييه كت بو هه پروون هه پروون ده كا،
نهمه گه ر بيته و هموو نه و ده ولته ته جهنگاوهرانه ي كه نه م چهك و
ناميرانه به كاردينن بكه ونه ويزه ي يه كتر، كه وهك باسما ن كرد دوا جار
كۆتاييه كى پر نازارى ليده كه ويته وه.

له دايبووني ساليگي نوي²¹

بپرسين نه وه كام روزه له ميژووي مروقايتيدا
شايسته نهويه له لايه ن مروقه كانه وه نه وپهري ريزو شكوي لينبري و،
شياوي نهويه كه هرگيز له ياد نه كړي و بهرژيكي نه مرو هينليكي
يه كلاكروه وي خولگه ي ميژووي مروقايتي هه ژماربكري؟

گم بپرسين كام روزه يه كه تيكراي مروقايتي سهبراي
جياوازي چينايه تي و گه ل و نه ته وه و ره گه زو فلسه فه يان به دهر بپريني

²¹ - ويستگه ي (دهله ي) له هيند به بونه ي مانگي به هاري يه كه موه (ربيع
الاول) بلاو كرده وه. دانهر

گه شتيكى عيرفانى..... غولامى

خوشى و شادى و ناههنگيران، به شداربوون له پريزلينايدا، له بهر نه وهى
تيكراى مرؤقه كان هه له و پوژده دا بوو دواى نارحه تى و شه كه تيه كى
تاقت پرووكين؛ پشويانداو خوشى خويان دهربرى و، پاش نه و
هه لنوتانهى كه چهندين سه دهى برد جاريكى دى راپه رينه وه؟.

گه بپرسين كام روژهيه كه به له داىكبوونى جيهانينكى نوى و،
سه ره تاي سه ره ميني كامه ران و، ره مزي سه ركه وتنى چا كه به سه ر
خراپه داو، هي زي خير به سه ر هي زي شه رداو، دادپه روه ريبى و
يه كسانى و، سوزو به زيبى و دلدا نه وه، به سه ر خراپه و
دلره قى و درنده ييدا، داده نريت، نه مه سه ربارى سه ركه وتنى ژيانينكى
ريكخراو و شه ريعه تيكى ته واو به سه ر ياساى دارستان و خووى
چه ته كاندا، به كوورتى سه ركه وتينكى نه مريى زانست و باوه ر به سه ر
نه زانيدا به هه موو و اتاكانيبه وه؟.

گه بپرسين نه وه كام روژهيه كه تيدا هي زي نوى و چلاك بو
قه لاچو كردنى شه ر پيگرتن له ته وژمى گنده لى بو پينكه ينانى
كومه لگه يه كى نوى كه له سه ر پينى باوه ر كارى چا كه و له خواترسان و
خرمه تى مرؤقايه تى وه ستابى، له داىك بوو، كومه لگه يه ك كه له
باشترين پياوانى پينكه اتين، به چه شنى عه بدوللاى كورى مه سعود
له په سنى هاوه لانداهه ره موويت: "كه مترین تيچووى ژيانى پوژانه يان
هه بووه و، داراى باشترين دل و، زانستى له راده به دهر بوون". نه وانه
كومه نه كه سانى بوون سه ربای نه وهى به هيچ كلوجى ژيانى دونيايان
به خوشى نه بردوته سه رو كامه رانى دونيايان وه چنگ نه كه وتووه، به لام

گەشتىكى غىرقانى..... غولامى

لەپىناۋى خۇشبەختى كۆمەلگەي مەۋقايەتى، دەربازکردنى لەتارىكايى چەرخە كۆنەكان بۇ پووناكى سەدەي نۇي، لەپەرسىتى خەلگىيەۋە بۇ پەرسىتىشى خۇداي تاكو تەنھاۋ، لەنارەحەتى ۋە تەنگەبەرى دۇنياۋە بۇ ژيانى ھەتاھەتايى بەرفراۋانى دواروژ، گىيانىان بەخت كىردو ژيانىان كىردە قوربانى كۆمەلگەۋ تىكپىراي ناھەموارى ۋە دۇپزان ۋە كودەتايەكىان لەئەستۇ گىرت، ئەمە بەبى ئەۋەي ناكۇكى ۋە دوزمىنكارى بىكەۋىتە نىۋانىانەۋە، بەلكو دروست بەپىچەۋانەۋە خۇشەۋىستى ۋە راستگۇيىان بۇ يەكتىرى پىتر دەبوۋ، ۋەك خۇدا دەفەرموۋىت: ﴿اذلة على المؤمنین اعزة على الكافرين...﴾ (المائدة: ۵۴) واتە: " لەحاسى باۋەرداران نەرمو نىان دەبزوۋنەۋە، لەھەمبەر دىن دوزمىنان سەربىلندن، لەپىنگەي خۇدا دەجەنگىۋ لەتەشمىرى سەركۇنەكەران ناترسن". ؟

گەر پىرسىن ئەۋە كام پۇژە كە گەلانى سەرزەمىن ھاتنە دۇنيای مىندالىكى تازەيان بەخۇۋە بىنى، بەلكو مىندالىك كە بۇ يەكەمىن جار لەسەر شانۇي مىژوو ۋە دەركەوت، سەربارى ئەۋەي لەپىش ئەۋدا چەندان ھۇزو قەبىلەي پەرتەۋازەۋ، چەتەي دېۋ، كەسانى كە لەسەر سىيادە دەجەنگىن، ژىاۋون، ھاۋكات لەپىشدا گەلىك لەسەر بەپىرى نۇممەتانى دىكەۋ، كەنارگىر لە جىھان ژىاۋەۋ، ھىچ باكى بە چارەنۇۋسى نۇممەتانو، سىياسەتى دەۋلەتانو پىرۇگرامى ژىانو، ئەخلاقى كۆمەلگەۋ، ئاراستەۋ مەيلى مەۋقايەتى نەداۋە، جگە لەۋ شىعەرئانە نەبىت كە لەمەر رووداۋە نىۋوخۇيىەكان ۋە غەرەزە بىبەھاكان

نوسیویه‌تی، که پیتۆلی زمانه‌وانی خۆی، نازادی تاكو، هیژی دهرپرین و فراوانی زمانه‌وانی خۆی تیدا دهرخستوه، که گشت ئەمانه هیچ پشکیکی له‌په‌رتوو‌کخانه‌ی جیهاندا نه‌بووه، هاوکات گه‌لێ که تیکرای ئەو شیعرا‌نه‌ی به‌ دیواری که‌عبه‌دا هه‌لده‌واسرا ده‌خوینده‌وه و ته‌ناش له‌ بیاباندا بلاوده‌بوویه‌وه، هه‌ر له‌ناو ئەو بادیه‌شدا نه‌وپه‌ری ریزو شکۆی لیده‌نرا، ئیدی به‌بێ ئەوه‌ی پوناکیرو پۆشنبیرانی دهره‌وه‌ی نیمچه‌دوورگه‌ی عه‌ره‌بی ناگاداری بن یان بیخوینه‌وه، یاخود بو‌چه‌ندین زمانی جیهانی پیشکه‌وتوو بگوازیته‌وه، ئیدی ئەم گه‌له‌ به‌ راستگۆیی زمانی و هیژی پوو‌خساریی و باشی ئەندیشه‌ی و چه‌زکردن له‌ نازادی و یه‌کسانی و ساده‌یی و که‌نارگیری له‌ژیان و، جوامیری و خۆراگری له‌چه‌نگداو، پاریزگاریی له‌ نه‌ژاد و په‌چه‌له‌ک ناسراو بوو، راستر وایه‌ بلێن باشترین ناکارو ئەخلاق و به‌هره‌یه‌ک که‌ گه‌لیکی بیابان له‌وانی تری جیا بکردایه‌ته‌وه ئەم گه‌له‌ بوون، ئیدی ئەم شه‌عبه‌ی سه‌ری کردبوو به‌نیو کۆشیاو خۆی چه‌ماندبووه‌وه و له‌ بن به‌ردی ئەو نیمچه‌ دوورگه‌ی عه‌ره‌بیه‌دا خۆی مه‌لاس دابوو، پاش له‌دایکبوونی ئەو مندا‌له‌ ده‌بیته‌ به‌ ئوممه‌تیک که‌ مافی چاره‌ی گه‌لانی دیکه‌ دیاری ده‌کاو، پروگه‌ و ئاراسته‌ی جیهان به‌یه‌ک جاریی ده‌گۆرێ، ئەو مه‌ده‌نییه‌ته‌ی له‌نایینی تازه‌وه و هه‌ریگرتوه که‌ دارای رۆحی له‌خواترسان و ئەمانه‌ته‌، بیسه‌پینێ به‌سه‌ر کۆمه‌لگه‌ی مرو‌قايه‌تیداو، ئەو زمانه‌ی که‌له‌ نیمچه‌دوورگه‌ عه‌ره‌بیه‌که‌دا قه‌تیسکرا بوو بیکات به‌زمانیکی جیهانی پیروژ؛ که‌ هه‌رچی گه‌وره‌ زانایان و زمانه‌وانانی جیهان هه‌یه‌ هه‌ولێ دیراسه‌کردن و فی‌ربوونی بده‌ن و، له‌ژێر رۆشنایی زانسته‌ و ئادابه‌که‌ی

گەشتىكى عىرفانى..... غولامى

چەشكە بىبەن و ھونەرسازى تىدا ئەنجام بەن، تەنەت زانين و فېرېوونىشى ئەركىك بىت لەئەركەكانى دىن و دروشمىك بى لە دروشمەكانى ئايىنداران، بەرادەيك بەبى ئەو دروشمە ھىچ كەس نەگات بە چلەپۆپەي و بەھىچ كلۇجىكىش پۈست و پلەي قەزاوت و فەتواو فېرکردنى پىنەدرىت.

گەر بېرسىن ئەو كەي پۇژەيە كە جارىكى دى ھومىد كراو بەبەرى مرقايەتى و داھاتوويدا، گەشېنى زال بوو بەسەر ئەو رەشېنىيەي كە لەسەر نەھامەتى و گالتەجارى بونىادنرابوو، كە مرقۇ لەھەموو پارچەيەكى ئەم زەوييە و لەنيو ئوممەتېك لەئوممەتەكانىدا پىادەي دەكرد، ئەو رەشېنىيەي كە بەند بوو لەسەر ھەرزەگۇ (سخافە) كوردنى مرقۇ لە عەقل و باوەرۇ كرددارداو، ھەولدانى بۇ پروخاندنى مەدەنىيەت و پەرسەتنى مرقايەتى، تا ئەو پادەيەي مرقۇ لە داھاتووى بېھومىد بىي و مافى مانەوہ و شايستەيى ژيان بەخۇي پانەبىنى و خۇي بەشياوى سزايەكى كوتوپرو لەنيوچوونى جىلى مرقايەتى بداتە لەقەلەم؟.

بەلام بە دەرکەوتنى گزنگى ئەم پۇژە، شياوى ئەوہيە كە بوارى زياتر بېخشى بە ئەجەلى و، ژيانى درىژە پىيداو، پشت بە بونىادنانى كۆمەنگەيەكى نوي و، زىندوكردەنەوہى وانەكانى فزىلەت و واتا بەرزەكانى بېسەتت، ئەوہش بە گىرەنەوہى پىزى مرقۇ بۇ مرقۇ بە گرتنى دەستى ستەمكارو سەرخستنى ستەملىكراو و، بەو ژيانە نوييەي كە شياوى شەرەفيەتى و لەگەل بونىادى دروستبوونى و

گه شتیکی عیرفانی..... غولامی

نامانجی ئەم گەردوونەدا یەکانگیر دەبێت، ئەو پۆژە بووبە درێژەپێدەری ژیا نی مڕۆڤو هەلیکی نوێ لەمانەو و گەشەکردنی لەسەر ئەم ئەستێرە، کە تیکرای ئەوانە ی دوا ی ئەم پۆژە لەدایکبوون و دوابەدوا ی ئەو چەرخە ی کە لەپاش ئەو وە دەیت، ژیاوون، دان بەم منەتە گەورە یەدا دەنێن و بەشانازییەکی مەزنی لەپەرتووکی ژیا نیاندا لەقە لەم دەدەن.

بەبی هیچ گری و گۆلە و گیروگرفت و خوتخوتە و پارایی و دودلییەک وەلامی ئەو پرسیارە، ئەو پۆژە یە کە تێیدا گەورەترین و بەرێزترین و بەشکۆترینی دروستکراوی خودای هاتە دنیاو کە " موحمەدی کوپی عەبدوللای کوپی عەبدولموتەللیبی کوپی هاشم (د.خ) بوو".

ئەو پۆژە یە کە مڕۆقایەتی ئەو نیمانە ی دەستکەوتەو کە موودەتیکی دووردریژ بوو گمی کردبوو و مایەپوچ بوو. نیمان بە خولقینەری تاک و تەنهای ئەم گەردوونە، نیمان بەچارەنووسی خۆی و بە زیندبووونەو ی دوا ی مەرگ؛ کە دوا ی ئەو ی بەهۆی دواکەوتنی ئارەزواتی دنیا لی ناهومێد بیوو، نیمان بەزنجیرە ی پە یامبەران و پێنیشاندەران، ئەو پێگایە ی کە دەمیکە دەججالە پیشەگەرەکان (المحترفون) دەستیان بەسەردا گرتوو، ئەوانە ی بەناهەق ماڵ و مولکی خەنکی دەخۆن و پێگە ی خودا لەموسولمانان یاساغ دەکەن، نیمان بەو بەها و کەرامەتە ی مڕۆڤە کە زەمانیک بوو لەبەردەم دارو بەردو، گیاندارو بیگیان و پووبارو، پادشایان و مەلیکان، ئەمیرو بەهیزو سەرمایە داراندا، خۆی نەوی دەکردو بەهای مڕۆقی خۆی لەدەستدەداو سووکایەتیەکی

گەشتىكى عىرقانى..... غولامى

بىئەنازەى بەخۇى دەکرد، بەرادەيەك ئەو ئىمانە وەھای لىکرد كە دونيا بۇ ئەو فەراھەمەھىنراوہ و ئەویش بۇ پەرسىتىشى خودا دروست بوہ، ھاوكات ھىچ جوداوازىى و فەزلى عەرەبىك بەسەر غەيرە عەرەبىكداو بەپىچەوانەشەوہ نىيە، تەنھا بە تەقواو لەخواترسان نەبىت، تىكرای بەنى نادەمىش ھەر لە نادەمن و نادەمىش لە خۇلە.

بەلى ئەو مرقۇقە لەدواى ئەو رۆژوہ باوہرى بە مافو ئەركەكانى ھىنا، ھەموو كەسى مافى ھەيو ئەویش ئەركى لەسەرە، با ئىدى لە بەدەستەھىنانى مافى ئەوى دىكەدا خۇى بكا بەھاوہل و چەشكە لە لىسەندنەوى مافىدا بباتو، ئازاو دلپرو بەجەرگ بىت لە رايكردنى ئەركەكەيدا كە لە ((كلكم راع و كلكم مسؤول عن رعيتە)) بىدا خۇى دەبىنىتەوہ، ھاوكات ئافرەتانىش خوشكى پىاواننو بەچەشنى ئەوان مافىان بەسەر پىاوەنەوہ ھەيە، ئەم بەھايانەو چەندانى ترىش لەو بەھاو ئاكارو رىنمايىە ھەكىم و ئەخلاقىانەى كە پىغەمبەرى خۇشەويست (د.خ) ھىناويەتى و ھەروہا كارى مرقۇقايەتى ھاوسونگ دەكاتو پىيدەگەيەنى و تىدەگەيەنى... كە ھەر لەژىر سايەو فەزل و گەورەيى ئەودا بوو كە كۆمەلگەيەك ھاتە بوون وىنەى لە مېژوويى مرقۇقايەتىدا لەھەموو ئانو زەمانىكدا نىيەو ناشىتەوہ.

ھاتنى پىغەمبەر (د.خ) ھاوكات بوو لەتەك ھاتنى ئوممەتىكى نوى، ئوممەتىك كە تەنھا بۇ ئەم بانگەوازە پىرۆزو كۇششە بەرزە ژياوہ كە خودا لەبارەيانەوہ دەفەرموويت ﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ ... ﴾ (آل عمران: ۱۱۰) واتە: "ئىوہ لەناو مەردوومى دونىادا چاكتىن كۆمەلن

که سمرتان هه‌لدا؛ فرمان به‌چاکه دهنه‌ن و پئی له ناره‌وا ده‌به‌ستن، باوه‌پیشان به‌خوا هه‌یه "ئوممه‌تیک که خزی به‌و بانگه‌وازه به‌خشیوه و ژیانی به‌ستوته‌وه به‌ژیانی نه‌وه‌ه.

نه‌وه‌ی سه‌رۆکاری ئەم ئوممه‌ته‌ نوێ و نه‌مه‌ری - که ئەم بانگه‌وازه‌ی پیوه‌ به‌نده- ده‌کات، ئەو کۆمه‌له‌ن که به‌راسته‌گویی و دلسۆزییه‌وه باوه‌ریان به‌خواه‌نی ئەم په‌یامه‌ به‌رزه‌ هی‌ناو، ده‌ستیان خسته‌ نیو ده‌ستی پیغه‌مبەر (د.خ) و کردیان به‌خواه‌نی مولک و مال و سه‌روه‌ت و سامانیان و، تیک‌رای ویست و ئاره‌زواتیان ملکه‌چی فه‌رمانی ئەو کرد، هه‌ر ئەوانه‌ بوون به‌ سه‌ربازو هاوه‌له‌ سه‌ره‌تاییه‌کانی و، هاوکات بوون به‌هه‌لگری به‌یداخ و بانگه‌وازه‌که‌یی و، له‌ پروی زانست و تیگه‌شتن له‌ ده‌قه‌کانی قورئانی پی‌رۆزیشه‌وه، ئەوان پشکی شیریان به‌رکه‌وت و، له‌پیناوی گه‌یاندنی ئەم په‌یامه‌ به‌ته‌واوی مرو‌قاییه‌تی چه‌ندین قوربانی و نشیوی سه‌خت و نه‌هامه‌تی و کویره‌وه‌ری و برسیتی شیوی ئەبو تالیبیان بینی، به‌را‌ده‌یه‌ک هی‌نده‌ پیغه‌مبەری نازیز (د.خ) دلێ پینان ده‌کرایه‌وه‌و دلخۆش و کامه‌ران بوو به‌و کۆمه‌له‌ هاوه‌له‌ دلیرانه، که‌ خه‌می بوو له‌ مه‌یدانی (جه‌نگی به‌در) تیک‌رایان شه‌هید بن و فه‌رمووی (د.خ) "خودایه‌ گه‌ر دوای ئەم‌رۆ ئەم دلیرانه‌ له‌نیو بچن؛ ئەوا جارێکی دی له‌سه‌ر زه‌ویدا که‌سی نامینی که‌ تۆ به‌تاک و ته‌نها، به‌پرستی"^{۵۳}.

^{۵۳} - بوزانیاری پتر ته‌ماشای (سیره‌ ابن هشام: غزوة بدر)، بکه‌ن. دانەر

گهشتیکی غیرفانی..... غولامی

خودای گه وره ئەم کۆمه له عه ره به ی له سه ر زه وی جیگیر کردو، دوا ی زه لیلی سه ره برزی کردن، دوا ی نه داری ده وله مه ندو بی ئیحتیاجی کردن، پاش لاوازی به هیزی کردن، دوا ی په رته واژه یی یه کی خستو و کردنی به برا، هاوکات پیروزییه کی دینیشی به و زمانه قه تیه سی نیمچه دورگی عه ره بی به خشی و، له سه ری نووسی که ده بیته له تیکرای جیهاندا بلاوبیته وه، خوشه ویستیشی له دلدا به پرا ده یه ک چاند که زۆریک زمان له به رده میدا به یه کجاری سپرایه وه و بوو به ته نها زمانی پۆژشه لاتنی ناوه راست، دواتریش له جیهانی ئیسلامی نویدا بوو به زمانی نایین و زانست و نووسین، چه قیکی (مرکز) به عه ره ب به خشی که بو هه تاهه تایه له گه لیاندا به نه مری ده مینیتته وه، ماده م ئەوان باوه پریان به نایینی ئیسلام و پینماییه کانی هینابی و، کار به فه رزو واجبه کانی بکه نو، به فه زل و منه تی پینغه مبه ری خوشه ویستی (دخ) بزانون، باوه پریان وابیته که هه ر ئەوه که رامه ت و پیزو ته قدیری به مروژه به خشیوه و عه ره بیش پینی گه وره و شه ره فه مند بووه، ئەمه سه رباری بوونی بزاقی نه ته وه په رستی و نه ته وه تووند پوکان له جیهانی ئیسلامیدا.

ئوه ئەو جیهانه نوییه یه که خه لکی ژیا نی تییدا گوو زه ر ده که نو چه شکه له یه کتر ده به نو، که لک له ئازادی و یه کسانی و زۆریک له و مافانه ی که ده میکه له جیهانی کۆندا سپراوه و هه رسکراوه وه رده گرن، هه ره ها مه ده نییه ت و گه شه کردن تییدا به ره و پینشه وه ده پروات، ئەوه ئەو جیهانه یه که ئەمیستا عه ره ب که لکی لیه رده گری و تییدا به بوونی

له نیو لانکهی ئیسلامدا^{DD}

بیان و تم: جه نابت تازه له حیجاز هاتوویته وه؛ تۆزی باسی ئه و ئیمان بۆ بکه، و تم: به لی، قسه کردن دهر باره ی خوشه ویسته که ت گه لیک خوشه.

ئه و رۆژه م بیرنییه که باسو و خواسی مه که وه مه دینه له گویمدا تازه بووبی، یه که مین رۆژی که دهر باره ی له دایکی بوونی پیغه مبه ر (د.خ) و لانکه ی ئیسلام و مه دینه که ی خۆی (د.خ) و هاوه له موهاجیره که ی (ر.خ) بیستی، له و ژینگه دا بوو که منیش ههروه ک مندالی موسولمانان

^{DD} - له ویستگه ی (ده له ی) سا لی ۱۹۵۱ ز بلا و کرا وه ته وه. دانهر

هردم باسی حیجازو دوو شاره پیروزه که ی بوو بووه و ویردی سهر زوبانمان، به لئی بۆ یه که مین جار له هیندستان بوو له هیندستان؛ نه ولاته ی که همیشه له قسه کانیا ندا حهرفی عه تفی نیوان (مکه و مدینه) ده پهریننو ده لئین: " مه ککه مه دینه ". من له ده می مندالیمدا هموو کات ئهو دوو شاره سهر خه یالمده کهوت، ده موت ههردووکیان یه ک شارن، که مجار نه بی؛ نه گینا هه رسات باسی مه ککه کرا بی ده بایه باسی مه دینه ش بکرایه، یان به پیچه وانه وه، واته له لای خه لکی هیند وه ک لازم مه لزومی یه کترین لیها تیوو، تا ئهو کاته ی که گه وه نه بووم و هینشتا له هه ره تی مندالیدا بووم و عه قلم پینه گه شتیوو لیکم جودا نه ده کردنه وه، له دوا ی گه وه بووم زانیم که مه ککه مه دینه دوو شاری جودان و مه ودای نیوانیان هینده دووره که گالته ی پیناکری.

همیشه له تاوی مندالیمدا گوئیستی باسی به هه شت و نیعمه ته کانی به هه شت ده بووم، به هه مان سۆزو شکۆو ریزه وه که ده رباره ی حیجازو ههردوو شاره که ی ده مییست، به راده یه که به سۆزی به هه شت و حیجازو مه ککه مه دینه وه پینگه ی شتم و گه شه م کرد، نه وه ده مه ی گه وه بووم زانیم که به هه شت له م ژیا نه دا وه ده ست نایه؛ بۆیه ئارام گرت و پر سه م بۆ خۆم ساز کرد و دئی خۆم ده دایه وه.

به لام وتیان ده توانی به ئاسانی بگه یته شاری حیجاز، له م لاو له ولا ده مییست که کاروانی حاجیان دین و ده روڤن، ئیدی هیچ بیانوو یه کم به خۆم نه هیشته وه بۆ نه وه ی له ته کیاندا نه پۆم و پینان پا نه گه م، دواتر ته مه نم گه وه تر بوو تا بیته زیاترو زۆر تر ده رباره ی

ژيانى پيغهمبهرى نازيزو (د.خ) ميژوى نيسلام، دهخويته دهوه و موتلام دهكرد، نيدى هه مان سوزو شوق و نهزاکه تى جارام بو دروست بو، هه ردهم به دهه چهرخى چنگ بهخويى خومه وه ده موت: " ناخو كه نكي ده بى رويى من له تهك قافلەى حاجياندا، له تهك خوړى زيويى دهه به ياندا، له تهك نهو كوتره به نه ده يانهى كه ريقنه ر پيسى ناكه ن به سهر مرقه دى پيغهمبهرى خو شهويستدا، له تهك جريوهى چوله كه ي بى هيلانهو، ناسكى بى لانهو، گزيانى مندالانى به رينى بى لانكه دا، بتوانم بچمه خزمه تى، به لى توانيم خودا بوى حاصل كردمو، شادبووم به هه چو زياره تى پيغهمبهر (د.خ)".

چومه نهو شارهى به چهندين كيوى رهش و وشك و برينگ كه مارو درابوو، كه نه گزوكياو نه سهوزايى نه پروباريكت تيدا به دى دهكرد، خالى له تيكرى نهو شتانهى كه مروقه له دهه روونيدا بايه خى پيده دات و سنگى شهرح دهكات و دهروونى له ناشووبى ديمه نى، له جوانى سروشتى، له ههواى فينكى، له پاراويى ناوه كه ي دلخوش دهكات، وتم: ناي نهه شاره چهنده بيديمه ن و وينه گايه و چهندهش فهزلى به سهر مروقايه تى و جيهانى پيشكهوتوه وه هه يه ا گهر نهه شارهى ديمه نيكي جوانى ديدا بهرچاو ناكه ويئت كه دلى مروقه پيى ناو بخواته وه، نه بايه؛ نهوا جيهان وهك قهفه سيكى نالتوونى ليده هات كه مروقه تيدا چه شنى بالنده يه كى به نديكراو ده بوو، نه وه نهو شاره يه كه مروقى له تنگه به رى دونيا دهه يئاو: جاريكى دى نازاديبى و كهرامه تى

بۇ مرقۇقايەتى گمراندهو، كۆت و بهندو زهنجیری له دست کردهو و بۇ هه تاهه تايه نازادی پیبه خشی و له کویلایه تی رزگاری کرد.

ئوه ندهی وتم گمرا نه شاره نه بایه، یه کسیری به دلمدا هات که کوی هرچی پایتهخت و شاره گوره کانی جیهانه بیانخه مه تای تهرزوویه کی دادپهروهرانهوه، سه یرم کرد تا بزانه چی له مرقۇقايه تی و ژیارو شارستانی مرقۇقايه تی کهم دهکات گمرا نه شارانه نهین، یه که بهیه کی شاره کانه هینایه بهرچاوم، ته ماشا ده کهم هه ریه که له شارانه ده گریت تیگراییان بۇ خوی یان بۇ گرو هیکی که می بنیادهم ژیاوونو، شتیکی وا ناخه نه سه که له که بهردی مرقۇقايه تی، له زوریک له و لات و ژیارانه به هه موو پروه کانیه وه وورد بووموه، گه لیک شارو و لات له پیناوی هینانه کایه ی مرقۇ بوون و مه ده نییه ت نه دارو دهسته وه سان بوون، چه ندین نوممه ت و نه ته وه دوو چاری ناره حه تی بوونه وه له پیناوی خوشبهختی نومه تی کاو نومه تی کیش له پیناوی تاکه کاندا دوو چاری چه ندین تهنگ و چه له مه هاته وه، ئیدی نه دونیا و نه مرقۇقايه تی و نه ژیارو شارستانی نه یانتاوانی مه ده نییه ت و ناوه دانی به هه موو و اتا کانییه وه به خشنه مرقۇ و ئینسان. به لام گمرا مه که نه بویه، نه وا کوی مرقۇقايه تی له جوانترین و اتا و حه قیقه ته کانو، باوه پرو نه خلاقو، زانست و فهزائیل بیبهش ده بوون. لیزه دا جیهان نه و اتانه ی وه ده سته که وه که چه ندین سه ده ی دورودریژه وونی کردوه، هاوکات نه و زانسته ی وه ده سته که وه که له نه شکه وت و چالی نه زانی و کوماندا له کیسی دابوو، نه و کرامه ته ی دۆزییه وه که چه ته و

ستەمكارەكان لىيان زەوت كىردى، بەكورتى جارىكى تر مۇقايەتە
ھاتە كايەو، سەرلەنۇي مېژووى نووسىيەو.

بەلام من چىم تا بلىم گەر مەككە نەبوايە! ئايا ئەو مەككە نىيە؛ كە
بەدرىژايى چەندىن سەدەى دوورودرىژە، بە پىش سەدەى شەشەمى
مىلادى مەسحىشەو، بە كىو و لمو تەنەت خانوو و
زەمزەمەكەشەو، پووبەرووى ھىچ سەرگەردانىيەكى مۇقايەتى
نەبوو، تەو، بۇ تەنە پوژىكىش بەدرىژايى ئەو چەندىن سالا دەستى
يارمەتتىيان بۇ ئەو كەسانە درىژ نەكردو، بەرادەيك خۇيان لەنىوان
ئەو كىو و لەمدا قەتەس كىردو، كەنارىيان لەتىكرى جىھان گرتو،
و، ئەو لەخىزانى مۇقايەتى نەبو، پارچەيك نەبن لەم زەويە
پان و بەرىنە؟ بەلكو شىاوتر بو بلىم: " گەر ئەو نەوانەى مەككە نەبان؛
كە تىكرى پىچكەس پىرەوى مېژووىيان بەجارىك گۇرپى و تەوژمى ژىانيان
سەر و بن كىو سەرلەنۇي جىھان بەرەناسۇيەكى نۇي كەتەرە سەر
خۇي، كەوايو ئەو نەوكانى مەككە بوون، نەك خۇدى مەككە "

لىرەدا چەند دىمەنىك ھاتە پىش چاوم، وا دەبىنم گەرەو
سەبىدى قورەيشىش بەتەنە تەوافى بەيت دەكاو چواردەورەكەشى
ئەو دەمەى بۇ بەجىھىنانى كارەكەى بە چەشنىكى خاكى و ملكەچىيەو
بەرىدەكەوت، گالتەو لاقرتى پىدەكەن و قسەى ھەلىت و پەلىتى
پىدەلىن، دەستى سووكايەتى و نازارو ئەشكەنجەى بۇ درىژ دەكەن،
دواتر تەماشام كىرد دواى ئەو تەوافەكەى بەجىھىناو ھەولیدا بجىتە
نىو بەيتەو، كەچى " ھوسمانى كورپى تەلحە " كە مجبۇرى (سادن)

که عبه بوو نه ییتهشت، پیغهمبهری خودا (د.خ) فرموی: " نهی عوسمان، پوژیک دهیئت کلیلی که عبه دهکورتته دستم و لهو شوینه دا دایده نییم که نارمزو دهکم"، فرموی: " نهو پوژه هه موو قورهیش زهلیل دهبنو به هیلاکا دهچن، به لام تو ته مهنت دهیئت و لهو پوژه دا سه ربهرزیت"، دواتر وهک نهوهی که به چاوی خویم لهو ژوی فستخدا بیبینم، ته وافی به دهوری به ییتدا کردو، له چوارده وریدا کومه لی لهو هاوه لانهی که به پوړو و گیان خوین به قوربانی پیغهمبهری خودا (د.خ) ده کرد کویوو بوو نه وهو: دواوی له مجیوری که عبه کردو فرموی: " نهی عوسمان نهوه کلیله که یه، نه مرؤ پوژوی چاکه و وه فاداریه".

له راستیدا میژوو شاهیدی نهوهی دا، که نهک ته نها کلیلی که عبهی که و ته وه دست؛ به لکو کوی نهو کلیلهی که و ته دست که دهی توانی تیگرای نهو قوفله نالوزانهی مروقیه تی که هه رچی عاقله کانی دونه هیه دهسته و سان بوون له کردنه وه یدا بکاته وه، کلیله که ش نهو قورئانه بوو که دابه زییه سمری، نهو په یامه بوو خودا به هویه وه به ریزی کرد، که نه میستاش یارمه تی پیشکه شی مروقیه تی دهکات و کیشه نوییه کانیاں بهرت و قوفله تازه کانیاں دهکاته وه.

دوا به دواوی به جیهینانی فریزهی چهج و، بهو په ری خوشه ویستی و ههسته وهو، به وه فداروی و دلسوزیه وهو، بهو نهزاکه تهی چارانه وه پوو مکره مه دینه که ی پیغهمبهری نازیزو خوشه ویست (د.خ)، مه دینهی مونه وه ره، وهک نالی گوره له شا به یته که یدا که بو مه دینهی نوسیوه و من به شا به یتی نهو پیاهوی ده زمانم له روه

عیرفانییه کهوه، ئەمه سه‌رباری ئەوهی زۆر جاران وتوومه نالی عاریف نییه به‌لام به هه‌موو واتای وشه شاعیره، یانی هیندهی شاعیریته‌تی تیدا به‌رجه‌سته‌یه، ئەوه‌نده عاریفییه‌تی تید نه‌خه‌ملیووه ؛ وه‌لی گوتوومه مه‌حوی عاریفه به‌لام وه‌ک نالی شاعیر نییه ئەوه بۆچوونی خۆم بووه ده‌رباره‌ی ئەو دووزاته موباره‌که له‌وانه‌شه هه‌له‌ بێ، که ده‌فه‌رموویت:

ئەسسلام ئە‌ی ساکینی ریازی مه‌دینه‌ی مونه‌وره

سو‌تفی بکه و بفرموو مه‌دینه‌ی منه‌وره

به‌لی هه‌رچی ناره‌حه‌تی و بێتاقه‌تی سه‌فه‌ره‌که‌م بوو، دام به‌کۆلمداو وه‌ک ئەو کاروانچییه‌ی که بۆ یه‌که‌مینجاریه‌تی فه‌زا پڕ بکا له‌ نوورو پووناکی و سه‌کینه، که‌وتمه‌ پێ، گه‌شمته مه‌دینه‌ی مونه‌وره‌و، دوو پکات نوێژم له‌مزگه‌ته‌که‌ی ئەو نازداره‌دا (د.خ) به‌جیهیناو سوپاسی خودام کرد که به‌ مه‌دینه‌ی خو‌شه‌روسته‌که‌ی (د.خ) شاد بووم، دواتر له‌به‌رده‌م مه‌رقه‌دی پیرۆزیا وه‌ستام، به‌ تیکرای ئەو منه‌تانه‌ی که هه‌رگیز ناتوانم پاداشتی بده‌مه‌وه قه‌ت ناتوانم مافی خۆی پێبه‌م، سلّواتم له‌سه‌رداو (د.خ) سه‌لامم لیکردو (د.خ) شایه‌تیمدا که به‌پراستی په‌یامه‌که‌ی گه‌یان‌دو پاسپارده‌که‌ی به‌جیهیناو مۆجیاری ئوممه‌ته‌که‌شی به‌هه‌رچی خێرو چاکه هه‌یه کرد، له‌پێناوی خودادا هه‌رچی له‌ده‌ست هات له‌جیهادو هه‌ول و کۆشش به‌جیتی هیناو، په‌رس‌تشی خودای خۆی کرد هه‌تا به‌پرووسوورییه‌وه گه‌رایه‌وه لای ، دواتر سلّووم له‌ هه‌ردوو

هاوه‌لی به‌پرتزو به‌وه‌فاو دلسۆزی کرد، که نه‌میستاش میژووی مروقیاهی‌تی هاوه‌لانیکی له‌وان دلسۆزترو وه‌فادراتر، جینشین و وه‌زیریکی به‌هیزتری به‌خۆوه نه‌دیوه (خودا لییان رازی بیّت)، پاشان پرومکرده گۆرستانی به‌قیع، نه‌و پارچه زه‌وییه چکۆله‌یه‌ی که مه‌زنترین سامانی راستگۆی و پاک‌ی و چاکی و وه‌فاداری له‌ کۆش گرتووه، له‌ویدا پیاوانیکی لیبوون که ژیا‌نی دونیا‌یان کرده قوربانی دواروژو، مانه‌وه‌یان له‌خاک و نیشتمان و جیگه و ریگه‌ی خۆیا‌نا کرده قوربانی کۆچ و تاراوگه‌و غه‌ریبی، نه‌مه‌شیا‌ن له‌پینا‌وی پاریزگاری کردن له‌ باوه‌رو ئی‌مانه‌ راسته‌قیه‌نه‌که‌یا‌ن، هاوکات دراوسییه‌تی پیغه‌مبه‌ری خودایان (د.خ) کرده قوربانی خزمان و خوشه‌روستا‌نیا‌ن، ئیدی به‌هیچ کلۆجی جگه له‌و(د.خ) بو‌که‌سیکی دیکه نه‌گه‌ران و نه‌یا‌نگۆرییه‌وه به‌هیچ شتیکی دی، بۆیه خودا له‌ په‌سنا‌نا ده‌فه‌رموویت: ﴿من المؤمنین رجال صدقوا ما عاهدوا الله علیه﴾ (الأحزاب: ۲۳) واته: "له‌نا‌وخواه‌ن باوه‌رانا پیاوگه‌لیکی وا هه‌ن، نه‌و په‌ی‌مانه‌ی به‌خوا‌یا‌ندا، پیکیان هی‌نا‌و راستگۆ بوون له‌ته‌کیا".

دواتر به‌ره‌و (ئو‌حود) وه‌پرتکه‌ووتم، نه‌و پارچه زه‌وییه‌ی که بوو به‌ جوانترین پۆمان و هاوکات مه‌زنترین کاریگه‌ری له‌سه‌ر میژووی مروقیاهی‌تی به‌جیه‌یشت، پۆمانی باوه‌رو به‌قین، پۆمانی پاله‌وانی و وه‌فاداری و خوشه‌روستی پاک‌و وه‌لانی ده‌گه‌ن، وه‌ک نه‌وه‌ی گویم له‌ نه‌ه‌سی کوپی نه‌زره که ده‌یفه‌رموو: "من بو‌نی به‌مه‌شتم له‌ قه‌دپالی

ئو خوددوه بۇ دى"، ئەو دەمەي ھەوالى شەھىد بۈۈنى پېغەمبەرى خودا (د.خ) لەنىۋ خەلكىدا بلأوبوبوۋە ھەرىكە لە سەھدى كۆپى موھازو ئەنەسى كۆپى نەز دەيانفەرموو: " ئىدى دىۋاى پېغەمبەرى خودا (د.خ) جىمان بەسەر دۇنياۋە ماۋە يان چى لەژيانى دۇنيا بگەين"، لەو لاشەۋە ئەبو دۇجانەم بىنى كە خۇى دەدايە بەر ئەو تىرەى بۇ پېغەمبەرى خودا (د.خ) پەوانە دەكراۋ، تىرەكەش دەچوۋ بەپشتيا، ھەر لەۋىدا تەلھى كۆرى عوبەيدوللا دەستەكانى كىرد بە قەلغان و دايە بەر شمشىرو دۇچارى شەلەل بوۋ، لاۋلاشەۋە ئەۋە لاشەى موفەركى ھەمزەيە كەوتوۋە سووكايەتى پىدەكرىت (مۇئل بە)، ھاوشانى ئەۋانئىش ئەۋە خۇشكوزەرانترىن گەنجانى قورەئىش موسەمبى كۆپى ھومەيرە كە لە ئو خوددا شەھىد دەبى، ئەو كەسەى پارچە قوماشىكىيان دەست نەدەكەوت تا ئەو ھاۋەلە بەرزەى پىداپۇشن، تەنانتە كە سەريان داۋەپۇشى قاچى ۋەدەردەكەوت و بەپىچەۋانەشەۋە، ئاى خۇزگە تەنھا كەسىك لە جىھاندا تۈنباي تۇزقالى لەم ۋەفاۋ خۇشەۋىستىيە بخۋازىت و: شتىك لەو باۋەرۋ يەقىنە بىەخشىتە جىھان، ئىدى ئەو دەمە ئەم زەۋىيە دەگۇرا بەزەۋىيەكى دى و جىھانئىش بەجىھانئىكى جىاۋازتر.

ئەو دەمەى پىيان وئە باسى حىجازمان بۇ بگە، وئە: قسەكرىن دەربارەى حىجاز تام و پەنگىكى تايبەتەى ھەيە، چونكە كۇى قسەكان بەدەۋرى پىاۋىكى مەزندا خولدەخوات و، پەيوەست دەبىت بەپەيام و

گه شتيكى غير فانى..... غولامى

ميژووه كه يه وه؛ كه نهو يش قسه كردنه ده باره ي لانكه ي نيسلام و شاري
پيغه مبهري خوشه ويست (د.خ).

﷞﷞﷞

بیعسه تی موحه مهادی^{۵۶}

به نیو جیهانی سه دهی شه شه می مسیحا بکه و،
هرگیز کوی نه و تهلارو نه پارتمانه بهرزو دامه زوانه و، نه و پوشاک و
جل و بهرگه نایاب و پازاوانه و، کومای زلی^{۵۷} زپرو زیو به فته تاره تدا
نه بات و گزیت لینه کات. چونکه تی کرای نهوانه ی که به دیی ده که ییت
ته نها کومه لی وینه ی دیرین و شوینه واری کونن. به لام سهیر بکه تا

^{۵۶} - له پرتوکی (معقل الإنسانية) ی دانر موه و هرگراوه. غولامی

^{۵۷} - ووشه ی (کوما) مان له بهرام بهر ووشه عمره بییه که ی که (قنطار) ه. داناوه،
پیشی دهوتری: "کینتار" که بری ۴۴،۹۲۸ کیلوگرامه، به لام من ووشه ی
کومام پیجوانتر بوو له کینتارو هه ستم کرد کینتار زور نزیکه له پیته
عمره بییه که وه. غولامی

گەشتىكى عىرفانى..... غولمى

بزانى بەھىچ كلۇجى پياۋەتى و مروفدوستى تىدا بەدى دەكەيت،
ھەناسەت بگرەو گوپراڧىرە، تا بزانى دەمارىك ھەيە لىنداۋ دلىكى
تىدايە بېزويىت.

ژيان ۋەك دەريايەك دىتە بەرچاۋت كە تىيدا نەھەنگە گەرەكان
نەھەنگە چكۆلەكان لووش دەدەن، ھەرچى جىھانىشە ۋەك بىشەو
دارستانىكە كە شىرو گەلەسەگو بەرازو گورگەكان پەلامارى بەرخ و
گىسك وئاسكەكان دەدەن، ئەو دەمە دەزانىت كە چۆن شەر بەسەر
خىرداۋ خراپە بەسەر چاكەداۋ ھەواۋ ئارەزوات بەسەر عەقل و ئاۋەزداۋ
ھاۋكات وورگ بەسەر رۇخدا زال بوۋە، بەرادەيەك زەوى دەستىرىژى
بىنەقلانە دەكاتە سەر ئاسمان و، گورىسەكەي بۇ ئەستىرەي
پىرشنگدارى گەلاۋىژ دەھاۋىژى.

سەردەمانى دۇنيا بوو بوۋە بازىرى بانگەشە، تىكپراي كەل و پەلەكانى لە
مەلىك و ھەزىرو دەۋلەمەندو نەدار پىنكەتېو، كە بەچەشنى كالا،
كېرەن و فرۇشتىيان پىۋەدەكرا، ئايا لەم ئەزمونەدا گەنجىك ھەيە پەيدا
بىيىت و رىگەدا نەدا بفرۇشرى و بەدەنگى بەرز ھاۋار بكاۋ بلىت:
"ئاتوانم لەم ئاسمانە فراۋانەدا بفرم، بەھىچ شىۋەيەك ئەم ژيانە شوپنى
منى تىدا نايىتەرە، چونكە خودا ژيانىكى دىكەي فەراھەمەئناۋە، ئىدى
چۆن پۇخ و گەرەرى مروفايەتى خۇم بە بەپارچە شكاۋىكى ئەم
جىھانە چكۆلەيە بفرۇشم!" ۋەك نوورسى دەفەرموئىت: مروفى باۋەردار
دواپۇژىكى جاۋيدانى و ئەبەدى ناگۇرپىتەرە بە ژيانىكى كاتى، واتە
چلۇن دەبى شووشەيەكى شكاۋ بە گەرەرو زىر بگۇرپىيەۋە! مەگىن

گهشتیکی غیر فانی..... غولامی

که سیک نهو کاره‌ی لیبووه‌شیتته‌وه لهو پهری گیلیدا بیت. هرچی
"مه‌جوی" گهره‌ش هه‌یه، وینای ژیانی هر دوو دنیای لهم چهن دیره
شيعره‌دا بو کردووین و ده‌فرموت:

نهوی نه‌مرۆ به‌دهوری ته‌ختیا به‌مه‌له‌ی مه‌خلووق

سبحه‌ی ده‌بینی له‌دهوری نه‌مشیا وه‌لوه‌ی مه‌خلووق

به‌پهل په‌لکردنی سبحه‌ی نه‌گهر بیوايه باوه‌پران

ده‌بوو قه‌ت به‌م حه‌ده نه‌یوايه بو دنیا په‌له‌ی مه‌خلووق

به‌ناوی تیگه‌یشتین ئیمه دنیا هر سه‌را بی بوو

هه‌موو نه‌مشچن به‌خنکان و له‌روشکیشه مه‌له‌ی مه‌خلووق

له‌سووقی ده‌هردا دوکانی هرکس موده‌تی عومره

گهره‌ر دانه به‌پشقل دانه "مه‌جوی" مامه‌له‌ی مه‌خلووق

به‌ئه‌ندازه‌یه‌ک وایلیه‌تیبوو تیگرای شارو گه‌له‌کان، هوزو تیره‌کان،
خیزان و ماله‌کان، بوو بوون به‌چهند به‌پړیوه‌به‌رایه‌تییه‌کی بچوک و،
ئه‌وانه‌ش که خوویان به‌ته‌ماح و فیزو ده‌ماره‌وه گرتیبوو وه‌ک که‌سانیکی
سپله‌ تیدا نیشته‌جی بوو بوون، نه‌ده‌یانهیلا که سیک له‌شوین ئه‌وان
بیته‌ ناویه‌وه، نه‌پریگه‌ی نیوه‌ بالیکیان بو خه‌لکیش جیه‌یشتیبوو،
به‌هیچ کلوجیک له‌ده‌ره‌وه‌دا ژیان به‌دی ناکه‌ن و، نازان یان نایانه‌وی
بزانن که مرۆقابه‌تی زور له‌ شوینه‌ی ئه‌وان گهره‌ترو جیه‌انیکی پان و

پۇرتىرە، بەرادەيەك ژيان بووبوۋە شوينى كېرىن و فروشتىن و كىپركى له
فيل و تەلەكەدا، ھەرچى مرقايە تيشە بوو بوۋە جەستەيەكى بىكەك كە
تاييدا ھەستت بەگەرمى رۇج يان سۆزى دل يانەخۇ بەرزى نەفس
نەدەكرد.

دەمىك بوو لەسەر تويكىلى مرقايە تى دارستانىكى چىرو،
گژوگىي شەيتان پوا بوون، كە لەنيو قاميشە لانه كانيدا (آجام) دېرندە،
خشۇكى ژەھراوى، زۇنگاۋ ھەبوون كە چەندىن جانەۋەرۈ گەجەپو
گوجەپرى پىئو ئالسكاپوو، لەو دارستانەدا چەندان دېرندەي سامناك و،
بالندەي بىرىندار ھەبوون، لەو زۇنگاۋانەدا چەندىن مېش و مەگەزى
پيس ھەبوون كە خويىنى مرقەكانيان ھەلدەمژى؛ بەلام لەو جىھانەي كە
جمەي دەھات لە بەشەر كەسىكت بەدى نەدەكرد شىاوى ئەۋە بى پىي
بووترى بەشەر يان مرقۇ، ھەرچى پىاۋ ھەيە پەنايان بىرە ئەشكە ووت و
مال و كەنيسەكان و لەويدا پارىزگارىيان لەدىن و ژىنيان دەكرد، يان
بەنەم تەۋژمى ژيانەۋە فەلسەيان لىدەداۋ شىعەريان دەچرى، لەنيو
شاريشدا ھەر بۇ خوا تاقە پىاۋيكت بەدى نەدەكرد كە قەلاچۆي
دوژمان بكاۋ ستەمدىدەكان ھەلسىنىتەۋە دەستى مېھر بەسەرياندا
بىنى.

لەناكاۋ ئەم جەستە كەۋتوۋە كەۋتە جوۋلە، ئەم لاشە مردوانە
لەرزىنىك كە ھىلانەي ئەۋ بالندانەي لەسەر ئەم جەستە بىمارە
ھىلانەيان كىرديو كەۋتنە لەرەۋ، دواتر ھىلكەي كىردو بىچوۋىشى بوو؛
كە خۇي واى ھەست دەكرد مردوۋە ناچولتتەۋە، تىكرای ھىلانەي

كاكله مووشو جالجالو كه كان پهرتو هه پروون بوون و كهوتنه خواروهه، كه زوريك له ميژوونووسان و سيره تنووسان و ريوايه تكاران به زمانه سنوورداره كهى خويان به شه قبوونى تاقى (ايوان) كيسراو كوژانه وهى ناگرى ناگرپه رستانى ليكده ده نه وه، نايانابينيت چلون تيكرائى ته لارو نه پارتمان و بورجه گه چكراو به هيزو دامه زراوه كان، به ته نها جووله يه كهى سكى زهوى ده له رينه وه و پهرته وازه ده بن و وهك گه لاي پايان ليدى و ده بنه كويشكهى خوراو سهروژيرده بن، نه دى چون ده بيت تيكرائى نه و سيسته مهى كيسراو كوشك و ته لارانهى كه فيرعه مه نه كانى نه م چهرخه بونياديان ناوه به هاتن و بيعسه تى پيغه مبه رى مروقايه تى (دخ) و هه لئاتنى به ره به يانى كامرانى و دادپهرومى له جيهاندا؛ نه كه ونه له ره و هه پروون هه پروون نه بن و چه شنى كاي نه م بايان لينه يه ت؟!

موحه ممه دى كورپى هه بدوللا نه لهاشمى (دخ) له نيوجهرگهى جيهانى پيشكه وتوو ناوه دان كه مه كه كه يه هاته دونياوه، هاوارىكى كرد كه دارستان و بيشه و كيوه كان به يهك نهنگ له ته كيا وتيانه وه: " هيج خودايهك له م گهردوونه دا نييه و، موحه ممه ديش پيغه مبه رى خودايه" به يقىكى كورته به لام دنيايهك له واتاو حه قيقه تى گرتوته نه ستو.

ميژوو شاهيديدى نه وه ده دات كه بنه ما دروو ساخته كانى ژيان و، كو له كه كانى سيسته مه دروو ستكراوه سته مكاره كان هيندهى نه و شه كورت و ساده يه [شايه توومان] مروقايه تى نه هينايه له رزه و كارى گه رى نه بوو. هه رچى بى مروقايه تيشه له وه و پيش هه رگيز وه ها چه پوكيكي (طارئة) پر ژانى به رنه كه وتوه و نه يتا ساندوه، به راده كه

بەو لیدانه بیرو زیهنی گیلی مروّقایه‌تی دووچاری نازار بووه‌وه و شینت بوو: و تیان ﴿ اَجْعَلْ الْاِلَهَةَ اِلٰهًا وَّاحِدًا اِنْ هٰذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ ﴾ (ص: ۵)
 واته: " چۆن دەیهوی له جینی ئەمەمور بتانەئە دەتانپەرست، هەر
 خودایەک پەرستن؟ ئەمە زۆر شتیکی سەیره". بۆیه پابەرانی ئەم ژیانە
 پینیان وابوو که ئەمە پیلانیکیە دژی ئەم ژیانە باوه که بتپەرستییه
 نامادەکراوه و سازکراوه: بۆیه پیویستە بەزوترین کات قەلاچۆبکری و
 لەنیوبیری: ﴿وَالطَّلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ اَنْ اَمْسُوا وَاصْبِرُوا عَلٰى الْهَتِّكُم اِنْ هٰذَا
 لَشَيْءٌ يُرَادُ ﴾ (ص: ۵) واته: " کە لە پیاوانیان کەوتنە پێ و [پینیان و تن]
 بەرەوامن لەسەر پەرستنی خوداکانتان، لا مەکەن و خۆراگر بن، بی
 سو ئەمە ویستی مەیه^{۵۸} ". بیهیج خوت خوتەو گومانی؛ بەگشتی ئەم
 وشەیه گورزیکی جەرگەرۆ چه پۆکیکی پسینەرۆو بو نیو دەم و پلی
 بیرو فیکرە هەلیت و پەلێتەکانی ژیان، که بەهۆیه‌وه جی پەنجەئە لەسەر
 پەیکەری ژیارو پامیاری مروّقایه‌تی بە تیکرای پایه‌کانییەوه مۆر کرد.

ئەمییستاش ئەم وشەیه ئەوه‌مان پی یه‌ژی که ئەم ژیانە بەچه‌شنی
 قامیشیکی و شکانی و کێوی نییه که هیج کەس بایه‌خی پینەدات، بەلکو
 ئەو باخچه‌ پازاوه‌یه که خودا بوخۆی پەیمانی چاکسازی و پارێزگاری
 داوه و هەرخۆشی چاندرویه‌تی، بیگومان مروّقیش پەیحانەئە بوخۆشی
 ئەم باخچه‌یه‌یه و پۆح و پەوحی بەهاره، ئیدی چۆن دەبی ئەو پەیحانە‌یه
 بیوکیته‌وه و پیشیل بکری؛ یان بالندە بیرفینی و پەشەباش بیبا
 بەه‌وادا، بیته‌وه‌ی کارو پیشە‌کەئە بەئەنجام گەیاندی و شوینیکی

^{۵۸} - بیسو: بیگومان. مەیه: ئیئەمانانە. غولامی

گهشتيكي غير فاني..... غولامي

شياوي بۆخۇي ودهستخستىي، كهوابوو هر فيترهتەكهيهتى داخوazy
ئەمويه كهخودا بەتاك و تەنھايى پيەستى و، دەرونى بەرزو بلىنديشى
دەخوazy كه جگە لەرمزامەندى خودا بە هيچ شت گەليكي دى
باوەرپنەكا، ھەرچى كەرامەت و شەرەف و ناموسى ئەو مرقەشە -
ئىدى پياو بى يان ژن - وادەخوazy كه لەم پرىگەيەدا گيانى بەخت
بكاو، داراي ھەرچيەكه لە عەقل و بەھرە، لە سەرەت و پيشە بيخاتە
گەر، لەبەرامبەردا مرقيش بەھيچ شيۆەيەك بۆي نيبە خۆي بداتە
دەستى جەستەو پۇج، كيو و پوويار، دارو بەرد، سامان و ناويانگ، يان
ھيچ دەسەلاتى؛ چونكە ئەو زۆر لەدرووستكراوەكانى ديكە بەرزترەو
لەبەردەم پەروەندەكەشيدا بچوك و دەستەوسانە، خودا جيھانىشى
تەنھا بۆ خزمەت و گوپرايەلى خۆي دروست كردووە، بەديارچاوي
بنياەم تىكرای ئەو فریشتانەي كه داراي دەسەلاتى بەھيزی
گەردوون، كپنووشى شكۆەنديى و تاك و تەنھاييان بۆ خوداوەندى
بەرزو بلىندو پىشكو برد؛ بۆ ئەموي تىكرای مرقايەتى ئەوە بزانيەت كه
ئەم گەردوونە بەگشتى ملكەچى فەرمانى ئەو پەروەردەگارەيەو
خۆبەكەمزان و خاكين لەھەمبەر ئەو خاوەن دەسەلات و شكۆەندەدا،
بۆيە فەرمان دەكاو نەھيش دەكا، ھاوكات بەو وتەي خۆي كه " لا إله
الا الله" يە بۆ بەرزووەنديیە پاكەكان بەكاريان دىنى و، بۆ بەجيھىنانى
كارو و بارە دادپەروەريەكەي ھەليان دەسوپىنى.

لەپراستيدا ژيان تاكە تيرى (السهم) مرقە، وە گەر مەبەستەكەي خۆي
پىكا بەدلىنبايەو ئەموي تير ئەندانىكى چاكەو، گەر نيشانى خۆي نە

گه شتیکی غیر فانی..... غولامی

پیکاو سهری لیثیوا؛ نهوه تهنها بهدبهختی بو ده مینیتتهوه و تیره که ی له کیس نه دات، ده بیټ چاک له وه ناگادار بیټ که ژیان دوا ویستگه ی قوستنهوه ی نهو هه لانه یه که هه رگیز نایبټ له ده ست بدری و به چاویکی ساناوه ته ماشا بکریت؛ چونکه دوا جار نهوه تهنها ژیا نه که ده توانیټ غافلگیری بکاو، ته واری ناواته کانی بنیټه چال، به لکو ده بیټ زور دلیرانه و زیره کانه مامه له له ته ک ژیا ندا بکاو، له نه زمون و تاقیر دنه وه، له خو خستنه جیگه و ریگه ی ترسناک و قوماری دونیا دا له ده سستی نه دات، ویرای نه رهش ده بیټ به وریاییه وه و چه شنی پشکوز ژیله مو بو ژیا نی خو ی بپروانی و هه موو کات و ساتیکی وه ک ناگایی کارټر له میله که ی خو ی ناگادار بی و، سواری که شتی کوټر نه بیټ، چونکه وه ک ووتمان نه وه تاکه هه لی ژیا نی نه وه، قومار کردن به ژیا نی مروټ خو ی و سه رمایه یه وه زور زشت و ترسناک و ته ژییبه له قه باحت ا پیویسته کاروانی ژیان دارای ده لال و بزوینه ریکی زیره ک و زرنگو نه زمون دار بیټ؛ له به ره نه وه ی بیابان ترسناک و پرنگرانی ش که منین. که و ابو پیویسته له بهر پو شنایی پیغه مبه ریټی و نیگادا ری بکه ی ن، چونکه جیهانی نه ندازه و پیوانه که لیک تاریکه و چا و تییدا برناکات ﴿ ظلمات بعضها فوق بعض﴾ (النور: ۴۰).

پیغه مبه ریټی ته نیا پو شنکه ره وه ی نه م تاریکییه به سه ر یه کدا که و تو وه یه و، ته نها کانگای زانست و فرمانی خودای گه وره یه، به دلنیا ی شه وه پیغه مبه ر (د.خ) ساز که ری نه و په یوه ندییه و واسیټه ی نیوان حق و درووستکرا وه کانه له پووی ریټه مونی و هیدا یه ته وه ﴿ وما

ينطق عن الهوى ﴿ (النجم: ٣). پیغه مبری خوداش (د.خ) تنها نه و زاتهیه که هیله ره وهی نه م په یوه ندییه به م سرچاوه یه وه، کوتا پیغه مبره (د.خ) که کوی نایینه کانی دیکه به هاتنی شورانه وه، نه و (د.خ) له هموو نانو زه مانیکدا پیشه وای مرؤقایه تی و مه لبه ندی حکمه ت و که مال بووه، هاوکات نه وینم بالانواره بووه که تیکرای نه وانی دی له هموو ولات و کون و قوشبنیکی نه م دونیایه دا، له بهر نه ودا به رده و امیان داوه به کاروانی ژیانیان و کردوویانه ته سرچاوه و سرچه شمه ی وهرگرنتی ناداب و ناکارو په وشت، گومانیشی تیدا نییه په یک و په یامه که ی نهرمانی هموو دهر دیک و، هه توانی گشت برینیکه، نه و که سه شنی به نه نقه ست له و په یامه ی نه و دور بکه ویته وه وه که نه وه وایه قه تماخه ی برینیکی سارپژ نه یووی هه لدابیته وه و نیدی هرده م پرووی له سهر گهردانی و خه ساره تمه ندی ده بییت، که به دلنئیاییه وه زوریکمان به دریزایی میژوو له م چه شنه مان له پرگیه ی خویندنه وه ی میژوو وه به دی کرده؛ که بو هه ندیکیان بوو به په ندو بو نه وانی دیکه ش بوو به نه زمونیک که هرگیز له یاد ناکری، که وابوو به هیچ شیوه یه که باوه ر دانامه زری گهر پروات به تیکرای په یامبه ران به گشتی و په یامبه ری خو مان (د.خ) به تاییه تی نه بییت، خودا ده فهرمویت ﴿ مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللّٰهِ ﴾ (الفتح: ٢٩).

گومانی تیدا نییه که بیرو فیکری مرؤقایه تی له سه ده ی شه شه می میلادیدا هینده دووچاری شه له لی فیکری و ههستی گیلانه بوو بووه وه، به هیچ کلوجی نهیده توانی و به ته واویش دهسته وسان بوو شتگه له

ماددی و هستیگراره کان تیپه رینیت، نه شیده توانی تایبه تمه ندیه که به مرۆه بیه خشی که باوه ری به پیغه مبه ریتی (د.خ) و نیگای ئاسمانی هه بیئت.

ئه وان زۆرینه ی شته کانیان به پیوانه ی باو باپیرانیان پیوانه ده کرد، ئیدی هه رچییه کیان له بیدعه و گهنده لی و شهر یان نمونه یه کی نویی مرۆقاهه تیان وه دی کردبا به پیوانه ی باو باپیرانیان ده یان پیوا، له نیویاندا چهند پیواویکیان هه لیراردبوو که پیدان وابوو له پله ی هه ره به رزو نه و په ری مرۆقاهه تیدان، هه رکات که سیکی پیتۆل و عه بقه ری یان پیغه مبه رکیان تیدا ده رکه وتایه؛ هه ر به و گویره یه پیوانه یان ده کرد، بۆیه هه رچی له تواناندا هه بوو خسته یانه گهرو، هه رچییش له بارگه ی فیکرو بیراندا هه بوو خسته یانه سه رده ست و هینایانه مه یدانه وه، ئیدی به و پیوانه و کیشانه ی بیرو فیکری خۆیان بۆیان ده رکه وت که ئەم -موحه ممه ده (د.خ) - یان سه روه ت و مال و سامانی ده وی یان نافرته ت و گه وره یی و شکۆ و سه رۆک هۆزیی و گه وره ی عه شیرته ت و تیرو تایه فه ی ده وی، یان به شوین هه واو ئاره زواتدا ده گه ری و شه یدایه، ئه وان چونکه به چاوی مرۆقه وه یان به چاوی و دیدی پیغه مبه رتییه وه (د.خ) ته ماشای پیغه مبه ریان نه ده کرد (د.خ) و ایان ده زانی نه ویش چوون خۆیانه، کوردیش ده لی تهیری گول هاشق به داری ژه قنه موته، بۆیه (هوتبه ی کوپی ره بیعه) یان نارده لای (د.خ) و

قسەى لەگەندا كىرد^{۹۰}، تىكپىراى ئەو قىسانەى كە ھوتبە بە پىنغەمبەرى (د.خ) گوت لىكدانەو ەو وىناى بىرو فىكىرىكى راستگۇيانەو ھەست و نەوازش و دەروونى كەسانى ئەو سەردەمە بوون، وتى: " ئەى كورەزاكەم، گەر بەم پەيامەى - ەك خۆت نەلىيت - بۇ ئەرەپە بىيىتە خاۋەنى مال و سەرۋەت و سامان؛ ئەوا ئەرەندەت بۇ كۆدەكەينەرە تا لە ھەموومان مالدار تر بىيت، ەگەر نەتەرى شەرەف و گەرەپى ەدەست بخەى؛ ئەوا نەتكەين بەگەرەو پىنشەراى خۇمان، بۇ ئەرەى بەبى تۇ ھىچ كارو فرمانى يەكلابى نەكرىتەرە، گەر مولك يان پادشاىيت دەوى ئەوا خۆت ھەموو شتىك بە^{۹۱}.

^{۹۰} - بۇيە لەزۇر شويندا ناوى پىنغەمبەر(د.خ) ناھىنم، پىم واىە ھەر سناۋاتەكەى بۇ بىنۇم جوانترەو، بە حسابى گەرەنەو زەمىر بۇ لاي مەرچەو سەرچاۋەى خۇى مامەلەى لەتەكدا بكەم جوانترە، ھەرەك: لە پەرتووكى زانايان و دانايانى پىنشوودا ئەم چەشەنەمان دىتە بەرچاۋ، كۆى ئەمانەش تەنھا ئەدەب كىردنە لەو پىنغەمبەرە نازدارو خۇشەوئىستە(د.خ)؛ سا خۇداپە لەبەر خاترى حورمەتى ئەو پىنغەمبەر گىانە (د.خ) لە ئىمەو داىك و باوكمان خۇش ببەو خۇشەختى دونىاو قىيامەتبان بكەو لەكۆى تاۋانەكانىبان خۇشەببە؛ چۈنكە زۇر نازلربان بەدەستەو ە چەشتووئىن، ئىمەش بىرەحمانە كەلىك تالى ژيانمان پى چىژاۋون. ەك "مەھوى" دەفرموىت:

بەر شەفاعەى ئەر شەفيعەم خەى خودا

خۇشم و ئەھل و خزم و داك و باب غولامى

^{۹۱} - بنۇرە: البداية والنهاية لابن كثر.

ئەو ۋەلامەي پىغەمبەرىش (د.خ) شاھىد حالىكى دروستى پىغەمبەرايەتى بوو، نايشىكى راستگويانەي ھەلويستى ئەم ئوممەتە نەوجەوانە بوو، بۇي سەلماندىن كە ئەو بەھىچ شىۋەيەك بە شويىن پلەو پايەي پوچچو بەتالى دونيايى و سەرۋەت و سامانى كاتيدا ناگەپرى، ۋ، ھەودالى ھىچ كام لەوانەي كە ئەوان خستىبويانە بەردەمى نىيە، چونكە دەروون و نەفسىيەتى ئەو (د.خ) زۆر چاكترو بەرزترە لەو دەروونە گلۋەيان ھىندەي بەرزى ئاسمان و كەشكەلانى گەردوون، ئەو ھەردەم لەخەمى داھاتووي ئەم ئوممەتە بىھىممەتەدا دەگەپرى ۋ ھەودالى دۇزىنەھەي رىنگەچارەي ھەتا ھەتايىيە بۇ دەربازكردنى ئەم گەل و ھۆزۈ تاقمە ھەقل و ئاۋەز قەتيسكراۋەي كە بەھەندى بىنەماي پوچچ و فيكرى ھىچ لەباروبنەدا نەبوو بەستراۋەتەۋە، ئەوان ماخۇلانى بەھەشتىكى بەستراۋ قەتيسكراۋيانەم، ئەمىش (د.خ) بەشويىن بەھەشتىكى نەبىراۋە و پەلكىشكردنى ئەو نەزانانەدايە بۇ ئەو بەھەشتەي كە ھەتاهەتتى و جاويدانىيە، ئەو (د.خ) تەنھا نايەۋى مەۋقە لەژىر پكىفى ھۆزۈ تىرە و ھەشەرەتتىكدا مەلاسبەردى ۋ بەگوپرەي فەرمان و داخۋازى ئەوان بىت و بچولتتەۋە بە يەكجارى بىتتە كۆيلە و بەردەي ئەوان، بەلكو دەيەۋى گەورەيەتى و شكۆمەندى بگەپرتتەۋە بۇ تاك بەتايىبەت-ئىدى ھەركەسىك بى- بۇ كۆمەلگەش بەگشتى؛ چونكە تىنوك تىنوك ئاۋ دەيىت بەدەريا، ئەويش گەپرانەۋەيە بۇ دەستى تاكە شكۆمەندى داپەرۋەر كەخوداي تاك و تەنھايە و داراي زەمىنەكان¹¹ و ئاسمانەكانە.

¹¹ - ئامازەيە بۇ ئايەتى ﴿ ومن الأرض مثلهن ﴾. غولامى

گەشتىكى غىر فانى..... غولامى

بەلى؛ ئەو پىغەمبەرە (د.خ) كاتىك بەم چەشنى لە كۆي ئەو دەست و كۆتەندىيە پزگارى كردن و، كاتىكىش جىگىرى كردن تاوەكو دەولەتلىك لەسەر بنەماي پەپرەوى كردن لە ئايىنەكەي و، بنەماي باوہرەكەيان چى بىكەن، بەدلىنبايىيەوہ ئەوہيان جىبەجى كرد كە بانگەشەيان بۇ دەكردو كەسانى دىكەيان ھەلدەنا بۇ پىادەكردن و جىبەجىكردنى، بۇيە مروۋە لە حوكمى مروۋەكانەوہ چووہ ژىر سايەي چەترى مېھرو دلوقانى خودا، ئىدى حوكم تەنھا نەبووہ مولكى ھۆزىك يان لايەنىك يان عەشیرەتلىك، بەلكو تىكراي فرمان و نەھىيەكان بۇ خوداي پەرورەين خۇي دەگەرەنەوہ.

بۇيە جىنشىنى يەكەم (ر.خ) ئەوكەسەي كە عومەرى فارووق (ر.خ) دەربارەي دەفەرموويت [خۆزگە تالە موويەك بوومايە بەسەر سنگى ئەبوہەكرەوہ (ر.خ)]. لە شوينىكى دىكەدا دەفەرموويت: [لەنتى أن آكون خروفا يذبحن أبو بكر]، واتە: بريا من مہرئك بوومايەو ئەبوہەكر بىكردمايە بە قوربانى]

گەر دەيىنى دەست و پەنجەي حەنايىم

حەنايى چى ھەمووى ھە رخوينە قوربان

دەفەرموويت: " گويزرايەلىم بىكەن تا كاتىك من بەگوينى خودا دەكەم، گەر ھەستتان كرد لە فرمانى ئەو ھەرچووم، ئەرا لىم دورە پەريزى بگرن."

جىنشىنى دووہم كاتىك زانى كە كوپرەكەي ھەمرى كوپرى ھاس، لە كەسىكى ھەژارى رەشىپىستى قىبىتى داوہ، پىيى فەرموو: " ئەوہ كەي

واتان لیهاٲ خه لکی بکهن به کۆیله، له کاتیگدا خۆدا نهوانی به نازارد
سه رهست دروست کردوه."

به نه نندازهیه که ره سولولنلا (د.خ) نه و هاوه لانهی په روه رده کرد
بوو، هه یان بوو له سه رده می پیتشه و عومهردا که ده ینارد بۆ ولاتی
فارس، هه ر وه ک تاکیکی نه و کۆمه لگایه ده ژیاو. گهر غه ریبه و که سیگ له
تاراوگه و دوره وولاته وه سه ردانیی نه و شوینه ی کردبا نه یده زانی کی
حاکم و کار به ده سه ته ؟! تیگه رایان پیغه مبه ر ناسا (د.خ) ده ژیان؛ بۆیه
هه موویان په نگه و بۆی نه و نازیزه یان ده دا (د.خ)، شاعیری کوردیش له
په سنیا فه رموویه تی (غهریبی تازه ها تووه ده یووت: " نه م
پیغه مبه ر ستانه ") به راده یه ک نه و که سانه ی که والی شاره کان بوون له و
ده مه دا خۆیان به کرینشین و ریپواریکی نه داری نه م دونیا یه ده زانی،
بۆیه هه موو که س بۆخۆی باری قورسی خۆی ده برده وه ماله وه و به
کۆلی خۆی کاره کانی به جیدینا، به نه نندازه یه ک ده و له مه نترینیان له
دونیا دا و هه ده ژیا وه ک نه وه ی ریپواریکی نه دیدی نه م دونیا یه یه، بۆیه
حه قی بوو که هه رده م سووکایه تی به له زه ت و چیژه کانی نه م دونیا یه
نه کردو، هه رچی چاکه و باشه ش هه یه له هۆر و بارگه که ی قیامه تیا
دایده نا و بۆ ژیا نیکی نه مری هه و ئی ده دا.

له بهر نه وه بوونی وه ها ئوممه تیگ له گۆشه یه ک له گۆشه کانی جیهاندا
وه ک په رمزیکی راسته قینه و ابووه، که جیاواز بووه له ته ک حه قیقه ته
ماددی و چیژه جهسته ییه کان، هه موو تاکیکی نه م ئوممه ته به مردو
زیندوو یه وه به ده نگه ی به رز ده یاندا به گوی جیهاندا؛ که له پشت هه موو

هيڙيكي مادديه وه هيڙيكي ناسماني و، له پشت ژياني فاني ژيانيكي نه مري ههيه، به نه اندازهيك؛ له ساتي له دا يكيووني مندا له كانماندا هه مان شتي به گويدا نه چرپينين يان هاوار دهكين. وه گرههر به م پروانامهيه وه دوني اي به جي هيشت و، جي هانيش وهك مرگ چه قيهه ستيبو و، مؤرؤقه كانيش تا بني گو ييان له دهري اي بي بني ژيانا پوچو و، هرچي چه قيهه تيش ههيه له پشت چه قيهه ته مادديه كانه وه شارد رابونه وه، نهوا له و كاته داو له ناكاو دهنگيك به گووتني (حي على الصلاة، حي على الفلاح) وه هاوار دهكات و، چي ته ليسمي جي هاني مادديگه رايان ههيه تيكيده شكيئي و، نيدى چه قيهه تي پوحي پرشنگه داته وه و، خه لکيش تيگرا له هه موو شتيكي دونيا دهستي ان ده ته كيئن و دواي نه م دهنگه به سازو ناوازه دلپه زيره دهكون، ههركاتيش شهو داهات و تاريكي په رده ي دا به سر پووخساري رووناكيداو، خه ته پيهه چاوي نه م جي هانه هات و هاواركهرو قيژه قيژكه ره مادديه وه، نيدى ده بيت به گوپرستانيكي فراوان كه هيچ كهس ورته ي ليوه نايه و كه سيش به ده ميانه وه ناروات و بو جاويدان چاواني مادهه ليكده نري و، كاني و چه شمهي ژيانيش ده پرژيته ني و دولي مرگه وه. نيدى له و شه وه زهنگه به ره به يانيكي پرشنگي جوان و رووناك سرده رديئي و جي هان دهگه شيته وه و، مؤرؤقايه تي تيگرا له بانگو يژي به ياني وانه ي ژيان و چالاكي و هولو ته قه لاو سوپسگوزاري و پرستش ده ليته وه، وه ههركهس له م نيوه نده دا كه ورته چه نه دان و خو ي به گوره زاني و به ده سلات و مال و سه روت و هي ز ده ي نازي و، به زماني حال ده يوت: ﴿ انا ربكم الاهلئ ﴾ يان ﴿ ما علمتُ

لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِي﴾، که گومانی تیدا نییه به سهر نهفسی خویا هاواری کردووه و به سهر خویدا قراندوویه تی ، ئەوا له و کاته داو له تی کرای پارچه زهوی مه مه له ته که ی خوادا، پیاویکی خاکی له سهر کورسییه بهرزو بلنده که ی هه لدهستی و پر به ده می خوی هاوار ده کاو ده لی: " الله اکبر الله اکبر"، بانگهواز بو خودای به هیزو به توانا و خاوهن پایه ده کاو لوتی خودای سرۆین و فرت و فیلاوی بی به ناخی زه ویدا ده با و، ده لیت: ﴿ جاء الحق و زهق الباطل إن الباطل كان زهوقاً﴾.

په يوه ندى موسولمانانى عه جهم به پيغه مبره وه ❀

چاوم به گووته يه کى ماموستا (عتيق ئه پرده حمان
ئه لسونبه هلى)؛ که دامزړينه رى گوځارى مانگانه ي (الفرقان) ه که له
(کهنه نوى) هيند دهرده چيت کسوت، له ريدا تيجوونى (التعليق) لسمر
گوټارى کى ماموستا نه حمده حسن نه لزييات داوه، که له گوځارى
(الزهر) دا بلاو کرابووه وه، به نه ندازه يه ک نه و نوسينه له جيهانى
ئيسلاميدا تیکرای کسانى به ويزدان و باوه پدارى ههژان و تووشيارى
توورپه يى کردن، نه وه لامه ي ماموستاش له ناواخندا ژيان و هيزى

تېروانىنى موسولمانانى ھىندو ۋالاتانى عەجەمى لىدەبارى و دەرخستەى خۆشەويستى و عىشقى لەراندە بە دەرى وان بوو دەرھەق بە پىغەمبەرى خۆشەويست (د.خ)، ۋاشم بە باش زانى ئەو وتەيەى ئەلزييات بخەمە بەر دىدەى خوينەران؛ بۇ ئەوەى پتر تر برايانى عەرەب ئەشنای راي ئەو كەسە بن^{۶۱}.

ۋەرەو كارىگەرى گەرە شاعىرىكى ئىرانى^{۶۲} چاۋ لىبكە، كەوا بە بەيتە نەبەويە نەمرەكانى نىوبانگى دەرکردوۋە بەيتىكى بۇ پىغەمبەرى خۆشەويست (د.خ) وتوۋە كە لە چەرخی خۇيداۋ پاش خۆشى بوو بە ناسنامەى، پرو دەكاتە پىغەمبەرى خۆشەويست (د.خ) دەئىت: " بۇ تەنھا جارىك خۇم داىە پال سەگەكەت، كەچى لەشەرماندا عارەقى خەجالەتى لە نىو چارم دەتكا، لە بەرئەوەى خۇدانە پال تۇ لەلاى سەگىك لە سەگەكانى كۇلانى شارەكەتدا ئەو پەرى بىئەدەبىيى و شەرم و غەردايى نەفسە^{۶۳}.

دەمەوى بلىم: "ئەمە بۇچوونى ئەو شاعىرەيەو، دانەر بەھىچ چەشنى قسە لە گوتەى ئەو شاعىرەدا ناكات كە وئىناى ھەست و سۆزى بۇ پىغەمبەرى خۆشەويست (د.خ) دەربرىبىت، گومانى تىدا نىيە كە مروۋە زۇر بەرپىزترە لە سەگو بەلكو ئەوان بۇ خزمەتى مروقاھەتى دانراون، خوداش بۇخۇى دەفەرموئىت ﴿ولقد كرمنا بنى آدم...﴾ دانەر. خۇم

^{۶۱} - گەرە شاعىرىكى ئىرانىيە، بەو نىوبانگى دەرکردوۋە كە لەسەر پىچكە و نەرىتى شاعىرانى فورس شىعەرى ووتوۋە. سانى ۰۵۶ از كۆچى كردوۋە. لە ھىندوستان لە سەردەمى شاھجان كە ئىمپىراتورى مەغۇلى بوۋە، زىاۋە. دانەر

(غولامى) پىم وايە نەو شاعىرەو كۆى شاعىرەكانى دىكە وشەى سەگىان
 ەك رەمزىكى ەفادارى خويان بەرامبەر خۆشەويستەكەيان دانابىو،
 لە وتنى نەو وشەيەشدا ەيچ مەبەست و واتايەكى بېرىزى خويان
 مەبەست نەبوويت، نەو تا نالى گەورە لەو شاكارەيدا كە بۇ پىغەمبەرى
 خۆشەويستى (د.خ) نووسىو، زۆر بەزەقى ناوى سەگ دەھىنى ەك
 دەئيت (نالى كە سەگى سەگى نەو دەرو بوومەيە - ئەمما سەگىكى
 موعللەمى بى دەنگ و بىوەرە) لىرەدا نالى خوى بەسەگى سەگەكەى
 داوہ لە قەلەم نەك تەنھا خودى سەگ، ەەرچى باسى رەمزەكانى
 دىكەشە ەك مەستورەو ەببىو ەروەھا باسى كەسىتى (رەقىب) و..
 زۆر شتانى دىكە، من پىم وابى كە زۆرىك لەوانە تەنھا رەمزىك بىو
 بەس، ئەگىنا گەر بەھوى رەمزەو نەبىت؛ نەو شاعىر ناتوانىت ەست و
 سۆزى پر لەكەف و كولى شاعىرانەى خوى ەدەرخت، بۇ نمونە: گەر
 مندالىك پرسىارت لە بوونى خودا لىبكات، تۆ دەبىت بلىت: گىانەكەم
 بوونى خودا ەك بوونى ئەم مەساسەيەيە كە تۆدەيخويت، نەك بىت و
 بلىت ئەزىزم بچكۆلەكەم ئەو خودايەكى بەدەسەلاتەو، ئەو واجىبو
 لوجوبەو، بىنەو ەيچ ناكرىو، دواتر بىت باسى دەلىلى بورھان و
 باس و خواسى ئىمكانى وجود و بورھانى وجودو، موقدىمەى سوغراو
 كوبراو نەتىجەى زانستى مەنتىق و موعارەزەى حەقىقى و مەجازى و
 مەعنەوى تا دەگاتە قىياسى ئىستىسائى و ... زۆرىك شت كە پەيوەندى
 بەزانستى ئاداب و موزازەرەو ەيە، بۆيە دەبىت بەچەشنىك لەكۆى نەو
 شىعرانەدا شتىك بەكەيت بەرەمز كەبتوانىت تەعبىرو لىكدانەوہى

شیعری لەسەر پیاوێ بەکەیت، من ئەمە بۆچوونمە لەوانەشە هەلە یم^{٦٢}.
والله اعلم

شاعیریکی دی لەشاعیرەکانی عەجەم دەفەر مویت: " موحەممەدی
عەرەبی (د.خ) ئەو کەسە یە کە گشت کەسی لە دونیا و قیامەتدا هەر بەو
شکۆمەندو موشەررەف دەبی و، هەریەکێ رازی نەبی ببیته خۆلی
بەردەم کەوشکەنەکە (هتیه) دەسا لووتی بەخۆلاچی". بەم چەشنە
شاعیریان و ئەدیبان و هونراوە نووسان و پەخشان هونەرائی عەجەم
هەست و سۆزی عاریفانە ی خۆیان بۆ پیغەمبەری خۆشەویست (د.خ)
دەبرپووه، بەچەشنیکی گەلی خاکی و بەکەمزانیئەوه لەهەمبەر ئەو
مەقامەدا پێزو شکۆیان داناوه، سەرباری ئەوهی ئەوان لەنووری
پیغەمبەرایەتی (د.خ) دووریون و بەهیچ کلۆجی لە لانکە ی ئیسلام و
شوینی دابەزینی نیگا نزیك نەبوون، بەلام بەو زمانە سەیر و نامۆیە ی
(الطائفة) ی عەجەمییهشەوه هەست و کۆلی دایان لەهەمبەریدا (د.خ)
رشتووه.

ئیدی خۆت بەراوردی ئەم هەست و سۆزە عەجەمییه بەو
نووسینە ی نووسەر و خویندەواره عەرەبە بکە؛ کە لەم نزیکانەدا و لە
شاریکی ئیسلامی مەزن کە بە تێردان و (کئانە) پووگە ی ئیسلام
داده نری و لە گوڤاریکدا کە لە گەورەترین و پیشکەوتووترین و بەنیو
بانگترینی زانکۆکانی جیهانی ئیسلام بەنیویانگە کە ئەزھەری شەریفە

نووسىيوتى، دەبىئىت: " لەراستىدا يەككىتى موخەممەدى بەچەشنى كۆلۈڭىكى گىشى وايە، لەبەر ئەرەى بەندە لەسەر ەقىدەو باومېرى كە مېندە ناخايەنى لاواز دەبى و گۆرانى بەسەردا دىت، ەمرچى يەككىتى چاكسازىيەكەشىەتى وەك بەشىكى تايبەت وەھايە؛ چۈنكە بەندە لەسەر سولتان و دەسەلات، سولتانىش لەكۆتايىدا دوچارى لاوازى و سستى و پسان دەبىتەو، نامىنىت و لادەچىت. بەلام يەككىتى ناسرىي^{۶۴} دەمىنىتەرەو بەردەوامىش لە گەشەدايە، لەبەرئەرەى ئەر يەككىتىيە بەندە لەسەر سۆسىالىستى (الإشتراكىة) لە پۇزىداو، نازادى لە پراو يۇچوونو، دىموكراتى لە حوكومدا، كەرابوو ئەم سى بىنەمايە كەرەنتىيەكى جاويدانى و ەمىشەيى بەر يەككىتى و وەحدەيە دەبەخشى^{۶۵}.

ئەرى؛ كەسى و شەى ئىسلام گۆبىيەى بى و، باومېرى تەواوى بە پىغەمبەرى خۆشەويست (د.خ. ەينابى و، دەمى بازدان و (نزوة) تىپەراندى تەمەنى لاويتى بەسەر بردى و، زمانىشى دوچارى ەلنووتان (عثرە) بووبىتەو؛ وەھا قسەيەكى نابەجى و تفت و ەلئىت و پەلئىت بىشەرم دەلئىت و بەم چەشەنە ەيرش دەكاتە سەر مەقامى پەيامبەران؟. لە ولباتى ئىمە لەلای شىت و تەشقەلە بازو (المستەتر) سەرخۆشەكانىشدا، وای لىھاتوو ە بوو تە نەرىت كە ەمرچەندە لە باروودۇخىكى وەھاداو لەسەرخۆشى قسەى ەلئىت و پەلئىت و شىتگىرىدا بن؛ بەلام ەمرگىزاو ەمرگىز مەقامى پىغەمبەرايەتى نابەزىنن و ئەدەب نواندىيان لە ەمبەر

^{۶۴} - مەبەستى " جەمال ەبدولناسر" ە. غولامى

ئەو زاتانەدا لە ياد ناچيئتو، ھەردەم كە ناويانھيئرا دەزانن بەچ چەشنك قسە دەكەن، ئىدى ھەركەس بە لەونى بيئەدى بنويئى بەرامبەريان ئەوا ەك ئەو ەوايە قيامەت ھەستايى و تىكرائ ئەندامەكانى جەستەيان دەكەويئە ھەزان و خروشان و ەلاجەرييەو.

ئەو چيروكە بو خوينەرى بەريز دەخەمە پوو، كە رۆژنامەنووسىكى ديار دەربارەى شاعيريكى مەزنى نيمچەكيشومەرى ھىندى دەيگيرپتەو، كە ئەو دەمە لە ھەواو ئارمزوات و زەوقى لاويئيدا سەرتويى شاعيران بوو، ھاوكات لەوانە بوو كە ھەميشە مەستن بەخواردنەو ەى و شەرابەو، ئەويش شاعيري بەنيويانگ "ئەختەرى ئەلشيرازى" يە كە پيش چەن ساليك لەدنيا دەرچوو. مامۇستا "شورش ئەلكشميرى" ي لە پۆژنامە گەرۆكەكەيدا كە لە لاھورى پاكستان بەنيوى (چاتان) (Chatan) وە دەردەچيئت.

دەليت: " دەفعەيەكيان دەستەيەك لە لاوان و شاعيران لە ميوانخانەى (ئەلەرب) ي لاھور كۆبوونەو، لەنيوياندا كۆمەلە لاينكى شيوعى زىنگ و زيرەك و قسەويژى پيتۆل ھەبوون، لەتەك "ئەختەرى ئەلشيرازى" يدا كەوتنە كيشمەكيشى قسەو گفەتوگۆو مشت و مەرو گەنگەشەى چەن بابەتيكەو ەو قسەو باسى ھەمەچەشەيان دەكردو دەربارەى گەلى شت دەوان، "مامۇستا ئەلشيرازى" ي دوو پيك عارەقى خواردەو ەو بەو ھويەو ھرزو بيري لەدەستداو كەوتيوو نەشئەو، تەزو بەجەستەيدا دەھاتو كەوتيوو قسەى ھەلقو مەلقو ناتەواو،

يەككە بوو لەوانەى زۆر سەرسام بوو بەخۆى و ھەردەم بەشان و بالى خۇيدا ھەلپەداو، دانى بەخۇيدا نەبى بە ھىچ شاعىرىكى تردا نەدەنا.

چاك لەيادىم نىيە نەو رۆژە باسى چ بەتەكىيان دەکرد، بەلام ئەو ەم بىرە كە دەيووت: " بەراستى لە نىو موسولماناندا سى كەلە زاناو پىتۆل دەركەوتوون: كە ھەرىكە كە لە " ئەبولقەزىل" ^{۶۵} و " ئەسەدوللاى خان ھالىب" ^{۶۶} و " ئەبولكەلام ئازاد" ^{۶۷} ن، بەلام ھەرچى شاعىرانى ھاوچەرخ ھەيە، ھىچيانى بەھاوكوفى خۆى نەدەزانى و ئەسلەن ھەر دانىشى پىدا نەدەنان، يەككە لە لاو ە شوغىيەكان دەربارەى شاعىرى گەورە "فەيز ئەحمەد فەيز" پەرسىيارى لىكرد، كەچى پىشتى لە پەرسىيارەكەى كردو وەلامى نەدايەو، ھەرچى دەربارەى شاعىرى ناسراو

^{۶۵} - لە ەزىرەكانى ئىمپەراتۆر "فەكەم" بوو، خاوەنى "ئەكەبەنامە" يە، كە بە شاكارىكى زانستى ەزمار دەكرى و ھاوكات يەككە لە پەرتووكە نەمرەكان لەمىژو دەستووور و پلانى ولاتاندا.

^{۶۶} - شاعىرىكى "ئوردۆى" يە، بەيەككە لە كەلە شاعىرانى وولاتى ئوردۆ دادەنرى، دلراى فىرگەيەكى تايبەتە، لەسەدى سىازدەيەمى كوچىدا ژياو.

^{۶۷} - زاناو رووناكبىرىكى ناسراو بوو، سەرۆكارى كوڭگرەى ھىندى نىشتەمانى پىشوو و ەزىرى پەرومردە (معارف) بوو لە كۆمارى ھىنددا.

^{۶۸} - بەھەمان چەشن وەك چۆن دەوترىت: سى كوچكەى بابان لە شىعەرى كلاسىكى كوردىدا لە (نالى و سالمو كوردى) پىنكەتوون، بەھەمان شىوەش دەوترىت مىسر خاوەنى سى ئەھرامە كە لە (ئوموكەلسوم و ەادىل ئىمام و موھەممەد ەسەنەن ھەيكەل) پىنك ھاتو، وەك خۆم كەسىكى ترم بۆ زىاد كردو، كە ووتارووىژى بەنىوبانگ: " ەبىدولھەمىدى كووشك" ە. غولامى

"شەبەر حەسەن جۆش" یشە پرسیاریان لیکرد، وتی شاعیر نییە؛ بەلکو
 ھۆنەر و بویژە (ناظم)، ئیدی دەرھەق بە شاعیران و ئەدیباڤی ھاوچەرخی
 راو بۆچوونی (بەسووک تەماشاکردن، یان لووتەلای، یانەخۆ خەندە،
 یانەکو قۆشمەچیتتی و گەپکردن بوو) "

کە گەنجان زانیان بەھیچ شیوہیەک بەھا بۆ بزاقی ئەدەبی پێشکەوتوو
 دانانی، یەکسەری پەنایان بردە بەر بابەتیکی دی، بەلکو ئەمە خوایە
 نەختی بیجولین و ھەنی قسە ی لیبیننە دەری، ووتیان: ئاغا، رات چییە
 دەربارە ی فلانە پەیامبەر؟ چاوانی سوور بوو بوویەو، عەرەق چاوەکانی
 تەنی بوو، زمانی گۆی نەدەکرد؛ بەلام ھاتەو سەرخۆی و وتی: "بۆ
 ھەلیت و پەلیت دەلین؟ تەنھا دەربارە ی ئەدەب و ئینشا و ھۆنراو و
 شاعیران بدوین، جلەوی قسەیان وەردایە ئەفلاتون، و تیان: بۆچوونت
 دەربارە ی تووویژەکانی چییە؟ دواتر ئاگری قسەیان بەردایە ئەرستۆ و
 سوکرات، بۆ قسەکردن چالاک بوو، وتی: ئەوانە کۆمەلی بوون
 گوزەشتن؛ کە باسیان لە کەسایەتی و ئیستای ئیمەمانان کردوو، گەر
 ئەو فەیلەسوفانە لەم سەردەمی ئیمەدا بوونایە دەبایە بیوونایە بە
 قووتابیییمان. ئیمە چیمان داوہ لەدەرپرینی راو بۆچوون لەسەریان؟

یەکیک لە لاوہ چالاکەکانی شوعیی ئەم چالاک و شادومانییە ی
 بەھەلزانو و چاپووکانە ووتی: رات دەرھەق بە پینگەمبەری
 خودا (دخ) چۆنە؟ ھەر ئەوئەندە خۆش بوو ئەم قسەییە لەدەم ھاتەدەر،
 ئیدی وەک ئەوہی ھەرەتریشقە لیبداپی و زریان ی بەرپابووی، گەنج
 قسە ی تەواو نەکردو "ئەلشیرازی" سەرخۆش شووشە عەرەقەکە ی

كېششا بەسەرياو ووتى: "بى' ئەدەب! تۆ وەھا لەوچەلەوچ و پرسىيارىكى ناساز لە پىياوئىكى تاوانبارو خەتابارى وەك من دەكەيت؟ دەتەوى' چ شتى' لە كەسىكى فاسقەوہ بېيىستى؟ لاشەى دەلەرزى، بەكۆل نەستى كرد بە گريان ئەمما چ گريانى، پوى كرنە لاوہ لەوچە لەوچكەرەكەو بەس پەرى توورەيى و توندىيەوہ، وتى: ئەى پيس، ھەى بى' ئەدەب، ھۇ بى' شەرم، چۆن رىنگەت بەخۆتدا نارى زاتىكى وەھا پاك و بىنگەردو پىرۆز بھىنىت؟ يان چۆن چۆنى توانيت وەھا قسەيەكت لەدەم بىتتە دەم؟ بواريكى زياترت ھەبوو تا قسەى لەسەر بكەيت، ئىدى بۆچى خۆت خستە نىو ئەم شەپە پىرۆزەوہ؟ لەم پرسىيارە پروپوچانەت تەوبە بكە، من چاك شارەزاي نيازى پىسى ئەنگۆم، بەتەواوى شەپ لە پروخسارىدا بەديار كەوتبوو وەك ئەوہى بىەوى' ئەو گەنجە ھەپروون ھەپروون بكاو تارومارى بكات!"

بەلام ئەم لاوہ ھەروەك چۆن لەو كاتەدا عەقلى ئامادەكى نەبوو، ھاوكات تازەش كەوتۆتە داوى خۇيەوہ و بەناسانى لىنى قوتار نايتت، ھەرگىزىش چاوەرپنى وەھا وەلامىكى جەرگىرو ناھومىدى نەدەكرد، ئەو لە شاعىردا ھەستىكى شىر ئاساي بىداركردەوہو، ھاوكات تىكرای ئەو پرىشكە ناگرىنو، پزوسكى بارەرو سۆزەو، ئەو شەرارەتە گەرم و بەغىرەتەى تىدا ھەژاندەوہ، ئەو واى دەزانى تەنھا شاعىرىكى ئاسايىو گوى' بە ئارەزوات و رابواردنى دونيايى و غەزەل و غەراميات نەبى' بەھىچى دىكە نادات، بەلام پىچەوانە دەرچوو، زۆر ھەولنى دا كە سەرقالىكات بەشتىكى دىكەوہو ھەندى' بېھىنىتەوہ سەرخوى و

هیووری بکاتوه، بهلام سهرکهوتوو نهیوو هرچی کوشا "نهختهر"
 هیمن نهدهبیویهوه، فرمانی کرد له مهجلیسهکه بیکه نه دهرهوه، دواتر
 بهدریژیایی نهو شهوهی بهگریان و ناھو نزولهوه برده سهر دویوت:"
 ئەم گەنج و لاوانە وایان لێھاتووہ بەو چەشنە لەھەمبەر پیغەمبەری
 خۆشەویستدا (د.خ) لەرچە لەوچو ژاکیدن، ئەوان دەیانەوی ئه
 خۆشەویستی و وەفاو دلسۆزییەش بۆ ئەو سەرورە (د.خ) ههمانه و ئەو
 تاکه شتە ی که هەردەم جینگە ی شانازی و عیززەتی ئیغە بووه،
 نەمینیت و لەنیو بچیت، خودایە من تاوانبارم و دان بەتاوانی خۆمدا
 دەنیم، بەلام ئەوانە دەیانەوی ئەم گری بەمیزیە ی نیسلام لەت و پەت
 کەن و بیکەنەوه و له کۆشی نیسلام بمانهینتە دەرورە، نهخیز بهخودا
 هەرگیز بهشتی وەها رازی ناین."

بهلام -ئە ی داووبیداد-زۆر بەداخهوه، چەندە مەودای نیوان ئەو
 وەفادارییە عەجەمی و پەرۆشە هیندیە و هاوکات ئەو غیرەتی ئیمانە ی
 که پریشکی ناگری لیبەرزەدەبیتەوه دەرورە، که هەلقولابی خەیاڵدانی
 شاعیریکی عەجەمە، ئەو شاعیرە ی نه له نهوه ی عەرەبهوه نه تەنها
 جارێکیش بەزمانی عەرەبی قسە ی کردوه، ئەو بەئەندازەیک لەو ژینگە
 عەرەبییەوه دەرورە که حسابی نییە، دەرور له ژینگەیکە ی زانستی و
 نایینی ئەزەمەری شەریف ژیاوه، تەنانەت ئەو کەسیک بووه هەردەم
 لەنیو یانە ی شەوانەوه کۆر و مهجلیسی شەراب و عەرەقخواردنەوه و
 ناوەندی شیعر و ئەدەبدا کاتەکانی بەسەر بردووه، بەچەشنی شاعیرانی

گەشتىكى غىر فانى..... غولامى

دەك: "ھومەرى كوپى ئەبو رەببە" و "ئەبو ئەواس" و "بەششارى كوپى بوردا" بە بىئناپروى و قۆشمە چىتى لەشىعدا ناويان دەرکردىبوو.

گومانى تىدانىيەو بەلگە نەويستە؛ كە مەودايەكى دوورو جوداوازييەكى زۆر لە نىوان ئەو و پوناكپىرىكى دىكەدا كە بەشپىرى زمانى ەمرەبى و ناداب و نەرىتى ئىسلام گۆشكرابى و، ھاوكات بە نووسىنى سىرەتى پىغەمبەرو (د.خ) باباتگە لە ئىسلامىيەكان بەنىويانگ بى و سەرنووسەرى گۆقارىك بى كە زمانخالى ئەزھەرى شەرىف بى ھەيە، كە ەك زاناو داناىەكى كامل و بىرىارىكى مەزن تەماشاكراى.

چۆن ناويك كە سەرتۆپەى كۆى ناوەكانەو مەزنتىن و گەورەتىن ناوە لە نىو موسولماناندا، لەتەك ناوى كاربەدەستىكى مىسرى ەك "جەمال ەبىدولناسردا" بەراوورد دەكرى، دواتر ەيندە ناكەس و بىئەدەب بىت، فەزلى ئەو بەسەر پىغەمبەرى مرقايەتىدا (د.خ) بدات و بلئىت ئەو يەكگرتنەى ئەو باسى لىوۋدەكات سەدقاتى ئەوۋبە كە ئىسلام و پەيامبەركەى (د.خ) ەينئاويانە، ناي خۆزگە ھەر لەدايك نەبوايەو، ئىمەش بەراى بۆ ەھا شتىكمان نەبىستايە.

دواتر گەر بۆ جارىكش بايە بمانبىستايە جەمال ەبىدولناسر لەھەمبەر ئەم نووسىنە شەرمەزاركەرەى جەنابى ئەلزاىادا خورپەيەك يان خوتخوتەيەك بەدلىدا ھاتىبى و، يان خەوى لىزراىبى و ژيانى تال بووبى، يانەخۆ كۆشكى حكومەتەكەى كەوتبىتە لەرزەو، موسولمانانىش لە

مىسردا ھاۋارىيان لىبەرزىبوايە تەۋە: تىكرى خەلقى لە پەرمەى گرىان دابى و مىسرېش بەچەشنى تاقە پىداۋىك پىكەۋە ھەستاناىە تەۋە، ھاۋكات ئەۋ وىژدانەى گەلى مىسر كە ناسراون بە غىرەت و چاپوكيان بۇ ئىسلام و خۇشەۋىستىيەكى قول و لەرادە بە دەرىان بۇ پىغەمبەرى نازىز(د.خ)، بەھزى و بە جارىك بخروشى، بە لام زور بە داخوۋە ھىچىك لەۋانە پوويان نەدا؟! دوابەدۋاى دورمانگى دى بە سەر ئەۋ نووسىنەى ئەلزياتدا چاومان بە گۇقارىكى مىسرېى دەكەۋىت كە تىچوونى (تعلیق) لەسەر ئەۋ پووداۋە داۋە دەلىت: ((والزيات وامثالہ بهذا النفاق المتبجح الأحمق يؤذون الثورة، ويمكنون منها خصومها والمتربصين بها)) واتە: " ئەلزيات و ھاۋىتەكانى بەم كرادە دوپوۋىى و كالفامىيە خۇەلكىشەيانەۋە ئىشيان بە شۇرش گە ياندوۋە، رىگە خۇشەكەن بۇ نەياران كە ھەردەم بۇ شۇرش لە كەمىنداين "

لەپاش ئەم قسە ھەلىت و پەلىتەنە، زانايانى ئەزھەر چەندىن بىرپارو بروسكە و كۆپو كۆپوۋنەۋەيان سازكردو، ھەندىكيان چەن ھەلوئىستىكى ئەرنى و ھايايان نواند كە پىۋىستە دەستخۇشى لىبىكرى و سوپاس بىكرى، كە شىخى ئەزھەرى ھىنايە سەرخەت و بەياننامەيەكى دەركردو بەدۋايدا ئەلزياتىش بە بەياننامەيەك بەرپەچى داىەۋە، چاومان بە ھەردوۋ بەياننامەكە نەكەۋت، ئەۋەنەبى كە سەرنووسەرى گۇقارەكە تىچوونىكى لەسەر داۋە دەلىت: ((لم يغنيا عنهما من الله شيئا)) " ھەردوۋ بەياننامەكە بەردىكيان نەخستە سەر بەردى". بەرپەرسى گۇقارەكە بە شىكارىيى و بەش بەش درىژە بەقسەكانى دەداۋ دىتە سەر

گووتارەكەى ئەلزيات و دەلئيت: " ئەلزيات بەچەشنى خۆرھەلاتناسان لەلايەك يەكئيتى ئيسلامى بە نئوى يەكئيتى موخەممەدىيەرە ناو نارەو، لەلايەكى دىكەرە بەراوردى ناوى موخەممەدو سەلاح و ناسرى لەتەك يەكەدا كرددورە، ئەمەش يئنەدەبىيەكە لە گەل خوداداو شايستەى لىخۆشبوون نىيە".

دواتر دئتە سەر رەخنەو توانج لە گووتارەكەو دەلئيت: " ئەلزيات لەبىرى چورە كە سەيد رەئيس گەلى بەرئزترو لەسەر ئەورەيەبە كە خۆى دابەزئنيئە ناستى ئەو كەسە پيسواو سووكانەى كەوا يانگەشەى پيغەمبەرىتى دەكەن، تەنانەت ئەو قەتخين پازى نايئت بە فەزئدانى بەسەر پيغەمبەرى خودا (د.خ) ئەورە ئەو كەسانە خۆيان دابەزاندرورە بۆ ئەو ناستە نزمەى كە فەزلى كەسيك بەدن بەسەر ئەو زاتەدا، يان زۆر لەورە گەرەترە كە بووترى ئەو شتئكى هئناورە كە پيغەمبەرى خودا نەيھئناورە".

زۆر بەداخەو و سەرمسوردەميئنى، كە گوؤقارىكى ئيسلامى وەھاو سەرنووسەرەكەشى چەند پەروشى ئەدەب نواندن لە ھەمبەر مەقامى سەيد رەئيسو، بە چەشتئيك بەشان و بائيدا ھەلەدەن كە ھىچ پياوى بىرى لئنەكردبئتەو و بەخەيالئيدا نەھاتبى: لەبىرىدەچى كەبە ناوى (سەيد رەئيس) ھو بەسى دەكات، لەكاتئيدا تئكراى سيانەى پوچ و بەتال لە بەرامبەر گەرەيى و سەيىدى عەرەبو و عەجەم و سەرورەى مروؤقاىەتيدا دەبئت بەھەلم و دەچئت بەھوادا، ئەو گەرەيەبەى كە كۆى گەرەو پادشايانى جىھان بەشوئنيىدا وئل و عەودالئو، ھاوكات تئكراى

گەشتىكى غىرلانى..... غولامى

گەررەو مەزنانى ھەرچى ئوممەتى دۇنيا ھەيە تاج و تەخت و كاپتەنلار
بەجىھىشت و بە ملكە چىيەو ھاتنە خزمەتى پىغەمبەرى خۇشەويست و
(د.خ) دانىان نا بە مەقامى گەررەيى ئەو خۇشەويستە مەزەندا (د.خ)،
ئىدى چۇن نووسەرىكى و ھا بسولمان جورئەت دەكا بەرگىرى - خۇي
گوتەنى - لەو ھا نازادىيەكى پىرۇزى بكاو، پىاوى بەھاوشانى گەررەي
پىغەمبەراندا (د.خ) دابنى، پىيى بىژى (سەيد رەئىس)، سەربارى ھەموو
ئەوانەش بىكاتە وىردى سەر زمانى و بەشان و بالىدا ھەلداو بەكوتتە
قسەي ھەلئەت و پەلئەت؟!

ئەوى راستى بىت دەبايە نووسەر لەم شۆئەندا كە مەقامى
پىغەمبەرايەتتە (د.خ) ھەموو شتىكى لە بىر خۇي بەردايەتەرە جگە لەم
مەقامە نەرو سىيادەتە جىھانىيى و بەرئىزى پىرچورمەتە نەبىت، سەربارى
ئەو ھەش دەبايە بەررەوى ئەوانەشدا بوەستايەتەرە كە بىئەدەبى بەر
مەقامە مەزەنە دەكەن و، ھاوكات تىكراي ئەو قسەر قسەلۇكانەي كە
بەردە قسە ھەلئەستەكان و پۇژنامە ملكە چەكان لە نازناو گوتەي پووچ
و بىمانا باسى لىو ھەكەن لەياد كىردبايە. ئىدى ئەو ھەپەرى بى
زەوقىيە كە لەسەر نووسەرىكى گەررەو زانايەكى نايبىنى كە
سەر نووسەرى گۇقارىك بى نىمە پىلارو تىوانجى لىبگىرىن، ھاوكات ئەو
بەرگىيەكى ئەوپەرى لاوازييە كە بەرامبەر مەقامى پىغەمبەردا (د.خ)

نهجامان دابی، بویه چاوه پئی میسرین که بهرپه چیکی گهره ترو شه ریفتی له وهی کردیوویه تی بنوینی^{۶۹}.

ئیمه ههردم چاوه پئی زمانیکی له وه به هیزترو بهرگریه کی به غیره ترو به سازترمان ده کرد، چاوه پئیوین که سیك له میسرده دا بلئیت: ئیدی بۆ شهرفی ناسر بهسه که دان به گهره یی موحه مه ددا (د.خ) بنئیت و، ده بایه که سیکی وه ک ناسر شانازی بکردایه شوئینیکی له پیزی بهنده و بهرده راقییه کانی موحه مه ددا (د.خ) چنگ بکهوئیت، هاوکات قسه که ی بوئزایه و بیبئزایه و بیوتایه: ناسر گهر پشکیکی له و خوشبهختی و کامرانییی پئیشه و سه لآحه دینی ئه ییوی کوردی هه یبووه، نهویش هه یبوایه ئیدی بهسی بوو.

هه ی هاوارا ئه و میسره ی که ژماره ی موسولمانه کانی له ۹۰٪ که متر نییه و، نه میستاش ئیسلام ئایینی فه رمی ئه و وولاتیه، ئه و شیرینی وه ته نییه ت و حکومه ته شی چنگی که وتوو ه ته نها له فزل و گهره یی ئه و نازیزه وه یه (د.خ)، که ئیستا وای لیها توو ه دوو پرویه ک بیئت و تای شایه نی حاکمیک میسر بدات به سسر تای گهره ی به شه ریته ددا (د.خ)،

^{۶۹} - به لام به داخوه ئه م نووسینه ی ئه ننه لوی و ته وای نووسینه کانی دیکه، هیچ سوودیکی نه بوو، میسریش ته وای جیهانی ئیسلامی له خوی گۆرستانی جاویدانیاندا بۆ هه تا هه تایه مانه وه و نقه یان لیوه نه هات، بویه ئه م به شه ی که ده میگه نووسر نووسیویه تی وهرمگیزا بۆ ئه وه ی که سایه تی زانا که وه ها کرداریکی له بهرامه بهر مه قامی پیغه مبه رایه تیدا نواندوو ه، بزانی و خه لکی ئاگارداری بۆچوون و ره ئییه کانی بن. غولامی

نهمه و پیرای نهوهی که نهو کهسه یهکیک بی له گهوره زانایانی نهزهرو، جیی متامانهی میسر بیو، لهسهر سفرهو خوانی نهوان خوئی تیر کردبی، کهچی لهم سهر ههتا نهوسهری ولات کهسیکت چنگ نهکوی دهنکی بهرز بکاتهوهو بلیت: "خولی که پای پیداده نری لهکوی و ههسارهی سورهییا لهکوی؟، گوږ لهکوی و گوږهملکن لهکوی؟، بلقی سهر ناو لهکوی و پیغه مبرئکی نهمر(دخ) که خوئی لیناوانایی و بریسکی نهستیرهی لینوایی نایه لهکوی؟.

نایا له تیکرای میسر دا مرویه نییه برهه لستی نهه قسه هه لیت و په لیتانه بیتهوهو قوشقی (الغضب الشدید) بیتهو، بهم هه لهوه په ی که بهراورد له نیوان سه روکایه تییه که دهکات که مروڤه نازانی چاره نووسی بهکوی دهگا، هاوکات له نیوان سه روکیکدا که خو ره لات و خو رئاواو رابردو و نیستاو داهاتووی ریکخستوهو، ههروه ها بهراورد دهکات له نیوان یهکگرتووییه که عه ره بو عه جه مو تیکرای نهو نوممهت و گه لانهی که چه ندین سه دهیه ته زین له شهرو نالوژی کرد بهیه ک و بهرا دهیه که برایه تییه که یان زور له برای دایک و باوک به هیتهو به گروتینتر بو، بیژیت: ﴿وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءَ فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾ (آل عمران: ۱۰۳). واته: "بیر لهو چاکه بکه نهوه که خودا دهربارهی کردن: که نهنگو دژ بهیه کتر بوون، به دل کردوونی به هوگر؛ نهویش له سایه ی چاکه ی نه موره، نه میستا لی کتر بوونه برا".

گهشتیگی عیرفانی..... غولامی

به لآم زور به داخوره له م سهرده مه دا و رابردووشی له تک بیت، چه ندین کهس هاتوون و ده یانهوی ئه و یه کیتییه نه بهوییه نه مره به یه کیتییه و یه کگرتووییه کی لاواز له بارچوو وه سف بکن و، هاوکات ئه و هه نگله تونده ی (العروة الوثقی) که پیکه وه به ستره و و پسانی بو نییه به یه کیتییه کی سروستره و و ها وه سف بکن ؛ که هر خوی به که لینی و شیواوی له دایک بووه و؛ به بیماریش ژیاوه و، چه ندین جاریش دوو چاری گیانه نا (الإحتضار) بووه ته وه و؛ هه رده م له داروو خانی خوی تر ساوه. وه ک شاعیر ده فهرموویت:

کناطح صخره یوما لیوهنھا فلم یضربھا واوهی قرنه الوعل^{٧٠}

ده ممویت دوا به دوا ی ئه و قسانه ی که ئه لزیات کردی و، به چه شنیکه ناهه مواریش قسه ی به رامیهر پیغه مبهری ئازیز (د.خ) فرده دا، هه مان ئه و هونراوه ی ((بیخود)) ی گهره ی پی بلیمه وه که ده بیژیت:

برا، خو تو له لای خو ت مه خزنه ی هه قل و که مالاتی!

که چی تا ده و له مه تر بی فه قیرو سوالکرو لاتی

^{٧٠} - واته: ئیسلام به چه شنیه ئه و به رده گهره و به هیزه یه؛ که هه رچی له ته کدا بکه یه هر خو ت زیانت پیده گاو، ئه لزیاتیش وه ک ئه و به رانه وه هایه که سه ری گیراندیته ئه و به رده ی - که ئیسلامه - دواتر هر شاخی خوی ده شکینی و ئیسلام به و مزنییه و گهره ییه ده مینیتته وه. غولامی

گه شتيكى غيرفانى..... غولامى

به جاهى خوت مه نازه، پوسته مى قايبز له پرتايه

نه گهر سه د شاهى (چين) يش بى، كشيكت هاته بهر ماتى

🌸🌸🌸

شاعيرانى عه جه م له په سنى فه خرى عالم ❁

خودا پاداشتى هاوړنى خوشه ويستم زهيد بداتوره؛ كه هونر سازيكي گه لى چا كه له ميوانداريكرنى چيژه كانو، همژاندى سوزه كوژاوه كانو، به هره چه قبه ستووه كان. بويه چهندين يانه ي سازو تامانه كرد كه تاييېته به خوښندنه وه ي شيعرو نه ده ب و چرپنى چهندين به يته شيعرى همه چشمن كه له و هونراوه ديرينه ويزدانپانه پيكدن كه دل و دېروون نهرم ده كاو پوندك له چاوان دينى و هوره ماديه چرېكان بلاوه پيښه كاو (انقشاع)، خه لكى له جيهانيك كه نازارو خه م و

خەفەت و ناھەموارى ژيان و پووبەروبوونەوہ و کوژان و دەست و پيوەندکردن و ھەنوتانى بە کوٹوزەنجيرى کہ بەسەريدا زالىوہ ، بگوازىتەوہ بۇ جىھانىک کہ نەوازش و چىژو خوۋشەويستى بالى کيتشاوہ بەسەريداو، شنى شەمالى قودسى بەسەرياندا ھەلدەکا، ئيدى ئەو دەمە ھەست بە ناسكى پۇج، خوۋشى دل، پاكيزەيى دەروون، ھاوکات ھەست بە چىژو نەرمى ژيان دەکن، دواتر ئەو شتەي لە پيش داھاتنى تىکراي ئەم شتەنە دۇزەخ بووہ ئەمىستا بووہ بە بەھەشت، ئەوہشى کہ قورس بووہ ئىستا سووک و سانايە.

دوينى كۆرىكى بۇ ئەو شاعىرانەي عەجەم کہ خوۋشەويستى دەنوينن بۇ مەدينەو فەخرى عالم (د.خ) سازکرد، ئەوانەي کہ شىعر بەبالايدا (د.خ) ھەلدەدەن، بەھويەو بەھەريان ھەلدەقولى، ھەرچەند ئارەزوو بەکن سۆزو خوۋشەويستى و باوہريان لەھەمبەريدا (د.خ) دەردەبەن. گومانى تىدا نىيە، لەلای ئەو کہسانەي کہ پىسپۆن و ناگاداريان بەسەر ئەدەبى جىھانى ئىسلامىيەو ھەيەو، لە تىکراي كايەكانى زمانى ئەدەبى عەرەبىيدا كۆلىنەوہو خویندەنەويان ھەيەو، ھاوکات لە ولاتەشى کہ تىيدا نەژى و بەو زمانە قسە دەكرىو، بە كۆي ھۆنراوہكانىشى بەھەدەبەن و چىژى ليوہەدەگرن، دەركەوتوہو کہ؛ زمانى فارسىيى داراي دەولەمەندترين سامانەو، ھاوکات خوۋشەخترين پشكى لە مەدح و پەسنى پىنغەمبەرى خوۋشەويستدا(د.خ) بەركەوتوہو، بەدواي ئەويشتا زمانى (ئوردۇ) دىت کہ لە رەگەزىكى فارسىيە، ئەوہشى لە نىران و ھىند دەريارەي ئەو بابەتە و تراوہو، ئەوا لەوانى دىكە لەپووي

هیزو کاریگه‌ری و، نهرمی و پاراوییه‌وه جیاوازه، چونکه نه‌وازش و سۆزو ههستی نهرمی پۆحی تیدا پتر تر له‌وانی دیکه نهاره، له‌راستیدا ههر نمو شاعیرانه‌ن که چه‌ندین واتاو خه‌یالیان داهیناوه، چه‌ندان لیکدانه‌وه و ته‌عیریان هیناوه‌ته کایه‌وه که پیشتر و پاشتر نه‌بووه، بویه نیستاشی له‌ته‌ک بیت زانایان و نه‌ده‌ب دۆستان و بیریاران سه‌رقالی وه‌چنگه‌موتنی نمو نه‌ینییه‌ن که له‌م باب‌ه‌ته‌دا هه‌یه.

هه‌ندی‌ک له‌و بیریارو نه‌دیبا‌نه هۆکاری نمو نه‌ینییه بۆ ئاره‌زوی هیندی و ئیرانی ده‌گیرنه‌وه، که پینان وایه سه‌رووشتی فارسه‌کان و هینده‌کان سه‌رووشتیکی خوشه‌میستی و سۆزداری هه‌لکه‌موتوه‌و، زمانه‌که‌شیان زمانی غه‌زل^{٧١} و دیوانه‌ییه، به‌لام نمو ده‌مه‌ی تیکرای نمو وه‌سفو په‌سه‌نانه پروی کرده که سایه‌تییه‌ک (د.خ) که خودا بۆ خوی کوی شیوه‌ی جوانی و ناسکی و قه‌شه‌نگی و، هاوکات دیمه‌نه‌کانی دولبه‌ری و چه‌مال و که‌مالی پینه‌خشیوه، ئیدی شتی زۆر سه‌رسوپه‌ینه‌ترو عه‌لاجی تری به‌دوای خۆیدا هینا، که له‌ ته‌ک هیزو لیکدانه‌وه و جوانی ویناکردن و، نه‌وازشی خوشه‌میستی و پیزو، سووتای دل و^{٧٢} ویزداندا پیده‌که‌وت، نمو خودایه‌ی که بۆ خوی

^{٧١} - غه‌زل: به‌واتای ده‌ستبازی و چاوبازی و ماچ و مووچیش دیت. غولامی

^{٧٢} - چه‌شنی نمو ویناکردنه‌ی دانه‌ر، ((مه‌حوی)) گه‌وره‌ش شعرێکی له‌م باره‌وه هه‌یه که ده‌فه‌رموویت:

وتم نلی خۆت به‌نلی من بگۆره، گووتی

من به‌ردی به‌قیمت به‌که‌بابی ناهم.

گەشتىكى غىر فانى..... غولامى

مەدھى دەكاو لەلايەن خۇيەره خوشەويستى خستۇتە دليەره و جوانترين پۇشاكى زاھيرو باتىنى بەبەردا كىردووه و كۆى ھەست و نەوازشى لەھەمبەر مروقاىە تىدا پيئەخشيوه.

بەلأم ھەندىكى تر ھۆكارەكەى بۇ دووره ولاتى و رەو كىردنەوہ دەگەرپىننەوہ، وەك نالى گەرەش لە شا بەيتەكەى دا فەر موويەتى:

كەعبە ئىشراقى وەكو خورشيدە من چاوم زەميف

لېم بووہ مەملووم كە بوعدى قوربە، قوربى بوھنە بۇم^{۷۲}

واقە: " بەيارم ووت دلمان با بگۆرپىنەوہ، ووتى دلنى من وەك بەردى بەھادىرو بەقيمەت واىە؛ نايدەم بەدلىك كە وەك كەبابى لىھاتبى و سووتابى و كەلكى نەمايىت". غولامى

^{۷۲} - واقە: تيشك و رەنگدانەوہى تيشكى خۇرى ناولزەى كەعبەيە ھىندە بەخۇر دەچى ناتوانم بەدى بکەم، وەك ئەوہى پياويك كە بەسالچاوپويىت گەر بىھوى تەماشاي شتى بکات بەدەستى دوورى دەخاتەوہ لە چاوى بۇ ئەوہى جوانتر بىيىنى، دواتر نالى دەفەر موى: من دەزانم كە تا لىيەوہ نزيكەم ھىندە گوناھبارم ھەر لىيى دوورم، تا لىشيبەوہ دوور بىم ھىندە خوشەويستى و مەھبەبەتەم بۇى ھەيە ھەستدەكەم ھەردەم لىيى نزيكەم، وەك ئەوہى نالى بلى من بىروام بەوہ نىيە كەسى بلى دووريم لە كەعبەو مەدينەوہ وای كىردووه كە ئەو مەھبەبەتەم وەك ئەوانەى لىيەوہ نزيكەن ھەنئەقولنى، ئەو دەلنى ھەتا لىيى دوور بىم ئەوا زياتر لىيى نزيكەم. غولامى

گەشتىكى غىر فانى..... غولامى

كە گومانى تىدا نىيە ئەو دووانە كارىگەرىيەكى سەرسۇرھىنەريان لە قولپەدانى كانياوى دل و خوشەويستى، سەرلەنۇي لەدايكبونى و اتا سەرسۇرھىنەرهكان و داگىرساندى بەھرە شاراۋەكاندا ھەيە، لەراستىدا زۇرىك لەو شاعىرو بىريارانە دور لە نىمچەدورگەي ەھرەبى و مەدىنەي موونەوەرەو ە ژىاوونو، لەسەردەمىكدا كە مەلمانى و شەرو ئاۋاۋە و دودلى و دلە خورتىي تىدا باو بوو ە كە لەلەين كەسانى ناقولۋە پىادەكراۋە ژىنيان بەسەر بردوۋە، بە ئەندازىەك زۇرىك لە كاروانى حاجىيانى ئەو دەمە دوچارى دزىن و پقاندى بوونەتەو، ئىدى گەلىك ناپەھەت و سەخت بوو ە كە بتوان گەشتىكى وھا دورودرىژ ئەنجامىدەن كە تەزىيە لە ترسو بىمو توقان، بۇيە بە ووتنى ھۇنراۋە و لىكدانەوھى ئەو شىعرانەي كە سۆزو مەھەببەت و خوشەويستىيان دادەمركىنىتەو قەرەبووى ئەو گەشتە پىر لە ترسناكىيەيان كىرۇتەو، بۇيە ئەمىستاش شىعر تاكە پۇستەي دل و سۆزە، شىعر چەشنى ئەو كۆترە سەركىردەيەيە كە ھىچ شتىك خەفەتبارى ناكاو ھىچىش ناپىتە لەمپەر لەبەردەمىدا.

ھەرچى ھەندىكى دىكەيە بۇ ئەو تەسەۋفەي كە لە (ئىزان و ھىند)دا بەربلاۋە دەيگەرىننەرە، كە سەربارى ئەوھى -بەھق يان ناھەق- زۇرىك لە رەخنەگران رەخنەي لىدەگىرن، بەلام ھەر بە عاتىفەو خوشەويستى و برەپىدان و گەشەسەندى دەناسرى، سروسىتە بووترى: كە بىنەماي تەسەۋوفىش لە عاتىفەو خوشەويستى پىكىدىت، ھەر كەسىش داراي پشكىك لەو دوو پۇزىيە نەبىت، ئەوا بەدەگمەن ئەگىنا سەركەوتو و

گه شتیکی غیر فانی..... غولامی

سهر فیرازی به ختی نابیت، بیگومان نه و ش نه و ته سه و فیه بوو که له زور
قوناغی ژباندایا هاوه لایه تی (رافق) شیعر و نه دهبی ئیرانی کرد و وه،
هاوکاتیش له پیکهینان و فراوانکردن و به هیژکردنیدا به شداربووه،
بووه به سهرچاوه و سهرچه شمه ی نه و شیعره غه زله بییه ناسک و نه دهبه
ویژدانییه قولله، ئیدی وه ک ده ووتری جام که لیوان بوو لئیده پژی و،
دوای ناودانیش سهرخوشی دی و. دوای سهرخوشیش ستران و گورانی
چرین دیته ناراه: وه ک نه و شاعیره عمره بییه دیرینه ی نه م حه قیقه ته ی
له دیریکی ره وان بیژی و ناوازه دا دهر پریوه و ده لیت:

سقونی وقالوا: لاتغن ولو سقوا

جبال سلیمی ما سقیت لغنت

واته: تیرناویان کردم و مهستیان کردم دواتر ووتیان: نابی
گورانی بچریت، منیش ورم نه ک من ته نانه ت، گهر تیکرای کیوه کانی
(سوله یما)ش به م چه شنه مهستکرابی و ناوی خوراد بیته وه و م بوو بی،
نه و هر ده بایه گورانیان بچریبایه. من به م چه شنه له واتای شیعی
شاعیر گه شتووم که له م شهر حه دا ووتوومه له وانه شه که سیکی تر باشت
لیی حالی بی و واتای ناوازه تر له وه ی که من کردوومه بدات
به دهسته وه.

به هر حال جیگه ی بیرهینانه وه یه و گومانی تیدا نییه شیعر و هوئراوه ی
فارسی - ئیدی نه وه ی له ئیران یانه خو له هیندستان - گوترا بی: بوون
به زه خیره یه کی گرنگی وه ها که چه ندانی وه ک من ببین به قوتابی و

گهشتیگی عیرفانی..... غولامی

شستانی باشیان لیوه فیترین، بهرادهیک هیندیش له داهینانی مهدح و سه‌نای پیغه‌مبهری خوشه‌ویستدا. به تهنیشت قوتابخانه‌ی ئیرانی ره‌سه‌نه‌وه بوون به فیترگه‌یه‌کی سه‌ربه‌خو.

ئهو هاوړی به‌ریزه‌م سه‌رکه‌تووبوو له بزارد‌کردنی وه‌ها بابه‌تیک له‌م به‌شه‌ی شیعردا، ئهو یانه شیعریه‌ش که سازی کردبوو، چه‌ندین نه‌دیبو و شاعیرو هونه‌ردوستی مه‌زنی له خوگرتیوو، که چه‌شکه‌یان له‌شیعر ده‌بردو، لئیده‌گه‌شتزو به‌هیچ کلوجی پیویستیان به‌وه‌رگیږانی ده‌قه شیعریه‌کان نه‌بوو، هر له‌ناو ئه‌وانه‌دا چه‌ند پووناکفیکرو شاعیریکی عه‌ره‌بی له خوگرتیوو، سه‌رباری ئه‌وه‌ی چیژیان له‌موسیقیای شیعری فارسییو، جوانی ناوازه‌که‌ییو، ناوازیی نه‌داکردنی ده‌برد، به‌لام ده‌بایه ده‌قه‌کانیان بو‌وه‌رگیږدری.

خانه‌خوییه‌که داوای لیکردم هه‌ندی له‌وه‌ده‌قه شیعرییه‌ ناسکانه وه‌رگیږم، ئه‌شمزانی که کاری وه‌رگیږانی شیعر به‌تایبه‌تی و به‌تایبه‌ت تر شیعری فارسیی یان ئوردی، له‌سه‌خترین و نا‌ره‌حه‌ترین کاری نه‌ده‌بیی و ووردترینیانه، چونکه هه‌موو زمانیک پیویستی به‌که‌شیکی تایبه‌تی خوی هه‌یه، که تیایدا مرو‌ة بتوانی لیکدانه‌وه‌ی ده‌روونی ئهو که‌شه بکا، ئیدی به‌هیچ جوړی مرو‌ة ناتوانی ئهو که‌شو و هه‌وایه‌ی هه‌مان ئهو شیعره‌ی ته‌رجه‌مه‌ی ده‌کاتو: هاوکات ئهو زمانه‌ش که له‌ پووی که‌شو، چی‌وه‌وه (محیط): هه‌ریمو، سه‌روشتو، ده‌روونی نه‌وه‌کانییو، دیروکی (تاریخ) نه‌ده‌به‌که‌ی، ده‌گریته خو، بگوازیته‌وه.

شيعر زۆر لەو شووشەي كە خىرا دەشكى و سەختىش چاك دەكرىتەوه، ناسكترو ووردترە، ئەو نەينىيە نەرم و ناسكەش كە دەقە شيعىيە كە لەپرووى كاريگەرىي لە دەربىر و شىوازو نمونەكان و پەيرە و كردنيدا كرتوتە ئەستو، ئەوا لە وەرگىزانيدا نەك سەختە بەلكو ئەستەمىشە، بۆيە منيان راسپارد كە چەند دەقىك لەو دەقە شيعىيەيانەي ئەو پۆزە لەو يانەدا گووترا وەرگىزىم. بۆ ئەوئەي هەرچى شاعىرانى عەرەبىش هەيە لە هەست و سۆزو عەشقى عارىفانەي شاعىرانى فارس و نۆردى بگەن، منىش هەولمدا ئەو هونراوانە بۆرلە بكەم كە لەتەك زەوق و سەلىقەي شارستان و ژىارى عەرەبى يەكانگىر دەبى، بۆيە بە سوپاسەوه بۆ ئەو كارە سەختە پىنگەيان پىدام.

ئەو هاورپىيەم كۆمەلە شاعىرو پروناكبيرىكى هىنا بوو، بۆ ئەوئەي بەهەمان سۆزو عەشوق و خوشەمويستى و حوسنى تەماشاو، چەپكىك لە شيعرى ئەو كەلە شاعىرانەي فارس و نۆردۆ بەدەنگە بەسازو ئاوازه دلپەزىرەكەيان بەدەن بەگوئى نامادەبواندو بەيەكجار دەروونيان بەيئەنە جۆش و خرۆش و كەشكى تەژى لە عىرفان و پىر لە سۆزى ئەوينداران ساز بگەن.

يەكەمىن كەسى كە لەو يانەدا بە شيعرە ئاوازه كانىيەوه ئاوى هىنرا شىخى سەهدى^{٧٤} بوو، خاوەنى ئەو دوو پەرتوو كە نەمرەكەي كە سەرمەشقى پەرتوكخانەي ئەدەبى جىهانىن ئەويش " گولستان و

^{٧٤} - ٦٩١ ك وەفاتى كردووه.

بوستان^{۷۵} ە كەيەتى. كە ئىستاشى لەتەك بىت بە ئىزايى مېژو
 بەچەشنى دوو باخچەي پازاۋە تەماشايان دەكرى، ئەو شىعرەي كە دل
 كەوتە سەرى و سۆزى عارىفانەش شەيداي بوو و بژاردەي منىش
 مژارى^{۷۵} بوو، ھۇنراۋەيەكى گەلىك ناسان و پاراۋ بوو، نمونەي سەھلول
 مومتەنىع^{۷۶} بوو، ەك ئەۋەي دەريايەك بېژىنىتە جامۇلكەيەكەۋە، يان
 پەرتووكخانەيەك بېژىنىتە دېرىكەۋە. كە دەلىت: " ئەو سىۋىيەي^{۷۷} كە
 بە نەخوئىندەۋارىي گەرە بوو و ەك نەخوئىندەۋارىكىش ژىار، قەتەين
 لە كىتۇدا قورغانى نەخوئىندەۋەرە؛ ئەرا تۋانى پەرتووكخانەي زۇرىك
 لە گەلانى دىكە بىسپىتەرەۋ، بەھاۋ زىندوئىتيان نەھىلىت، لەبارتەقاشدا
 كىتۇوخانەيەكى نوئى بونىادنا كە؛ بوو بە سەرچاۋەي زانست و ھىرفان و،
 سەرچەشمەي ھەموو تىنگىك".

لەراستىدا ئەم ھۇنراۋەيە ئەو شۆرشەي كە لەسەرۋىي تىكرى
 شۆرشەكانى كۆن و تازەيە لە جىھانى ئايىنەكان و ئەخلاق و، زانست و
 داب و نەرىت و، ھاركات ژىارو مەدەنىيەت و، بەھاۋ چەمكەكاندا كورت
 كرەۋتەرە. ەك ئەۋەي بلىت: دەبىت چۆن ئەم حەقىقەتە مەزە
 لەسەردەستى نەخوئىندەۋارىك ھاتبىتە بەرھەم، كە تەنانەت تاكە

^{۷۵} - گفت وگو؛ قسەكردن دەربارەي شتى. غولامى

^{۷۶} - زۆر بىرم لە ھاۋ و اتاي ئەم ووشەيە كرەۋە بەلام پىم باش بوو ھەمان
 ووشە خۆي دانىمەرە؛ چونكە پىم و ابوۋ ئەو و شانەي بۇ ماناكەي دانابوون

كال و كچ بوون. غولامى

^{۷۷} - ۋاتە: مندالى داك و باب مردوو. مامۇستا ھەرژار

پوژیکیش له مهجلیسی کتیدا دانه نیشتووه و ناشنا نه بووه به چونییه تی پرتووک و له ژبانیدا رهشی نه خستوته سهر سپی، ناخو دهییت چوون هم سهردهمه زانستییه نوییه که هیچ کس ناتوانیت بیسپرتهوه، هاوکات هم تهقینهوه زانستییهی که هیچ کولینهوه و پیشهسازیهک ناتوانیت پهردهی بهسهردا بدات و راستهقینهکی بشاریتهوه هلقولیوهه و بو جاویدان ناوی پاراوی پر له رهونهقی بهخشیوهته بنیادهم. تیکرای نهمانه نهو نهینییهیه که باوهربوون بهتوانستی نیلاهی نهییت ناتوانری بههیچ کلوجی پهیی پیبری و شیکار بگری، وه گهر راستهوخوو بهداهت نهبوایه و، بینینی چاوانیش نهبایه و: هاوکات نهو میژروهش نهبوایه که راست و دروستییهکی یهکلاییکردوتهوه و بریویهتهیهوه، نهوا نهستهم بوو باوهرپیکردنیی و نیمانهینان بهشانیدا.

داوی نهو زاته که شیخی سههدییه هاته سهر باسی که له پیاونکی دی نهویش "فهره دودینی نهلهتتار"ه، که خاوهنی چهندين دیوان و پرتووکی پر بایهخه لهوانه "منطق الطیر"، کهوته خویندنهوهی چهند بهیتیکی نهو زاته گهرهیه، که پاراوی و ناوازهی لیدهباری و، تهوبه و پهشیمانی و (الإبابة)، خاکیتی و ترسان لهخوداو درکاندنی ههمو هلهو تاوان و کهمترخه مییهکانی تیدا پرشنگیدهدایهوه، له تیکرای نهو شیعرانهیدا دهپارایهوه و داوی دهکرد که به تکاو شهفاعهتی پیغهمبهری خوشهویست (د.خ) شاد بیته و، له پوژی حهشراو لهبهردهم

نەر هه موو چه شاماته دا خودا ئابرووی نهیا^{٧٨}، نهوهی که زۆرتر له وانی دیکه دلمی ههژاند نهو وتهیهی بوو که فهرمووبوی: " نهو تاکه چهقهی که پینم بپراوه و ههقی خۆمه، نهوهیه منیش ناوه کهم هه مان نهو ناوهی نهوه، گومانیشی تیندا نییه که بپاوه سه خییو بهرزهکان نهو مندالانهی که به ناوی نهوانهوه نیونراون له بهرچاویانهو مافی خۆیانی پینده به خشن^{٧٩}"

دوای نهویش دیته سهر شاعیری به نیو بانگی هیندی نه میر " خه سهروه^{٨٠}" که تیکرای شاعیرانی ئیران ئالای سه رکردهو، پینشه واییان پینبه خشیوهو، وهک دیارترینی نهوهکان و شاعیرانی ئیرانیش شاهیدیی جوان خویندنهوهو داهینانیان له شیعرای فارسیدا بو داوه، شیعره کهی

^{٧٨} - وهک نهوهی ((مه حوی)) گهوره دهربارهی رۆژی چه شر ده فهرمووینت:

به ناخوون سهروه تی یارم له سه لهههی سینه نووسیوهوه

له چه شرا وهقتی نه شری نامه کردن خۆمو سپاره م

واته: من به ههر پینج په نهجه کهم وینهی نه للام له سهر ته ختی سینه م نووسیوهو

دیاری کردوه، تا له رۆژی چه شردا خودا لینی پرسیم کوا نامه کهت بلیم:

خودا یه نهوه سینه مه که ناوی توئی لیتووسراوه. غولامی

^{٧٩} - نهو ناوهی که باوکی لینیانوه (موحه ممه ده) به (هه ره دودیدینی

ئه له هه تیار) هوه ناوی دهر کردوهو پینی ناسراوه، سالی ٦٢٧ ک وه فاتی

فهرمووه. دانهر

^{٨٠} - نه میر خه سهروه: له پینشه وایانی هونهری موسیقاو ئاوازو پیتمو

گۆرانییو به یه کهیک له دامه زیننه رانی هونهر له هیند دانهر نیت، سالی ٧٢٥ ک

گیانی سپارد. دانهر

ناماده‌بوانی به‌ناگا هیئا‌یه‌وه و گوئوقولاخی بوون و؛ سهرسورمانی خوئان له‌هه‌مبهر ئه‌و جوانیی و ناوازه‌یی و قه‌شه‌نگ ئه‌داکردنه‌ی داو، نه‌رمی ده‌نگیی و، هاوکات شیرینی زه‌نگی ده‌نگی تیئکرای جه‌سته‌یانی ته‌نی کردبوو، که نه‌مه‌ی خواره‌وه نمونه‌ی چهن به‌یتیگی ئه‌و شیعرانه‌یه: " هه‌ناسه‌و ناکاره‌ جوانه‌کانی سه‌رله‌نوئ فوویی ژیا‌نیگی دیکه‌ی کرد به‌به‌ری ئه‌و هه‌ره‌بانه‌ی که له‌ده‌می ئاوابوونی ته‌مه‌نی هه‌تا‌هه‌تایاندا بوون، له‌هه‌مان کاتدا ئه‌و ناگره‌ بلئسه‌دازه‌ی ئه‌بو له‌هه‌بیش^{۸۱} که ته‌پو وشکی پیکه‌و سوتاند کوژانده‌وه، ئه‌و (د.خ) به‌ دوو هه‌نگاو توانی له‌م جیهانه‌وه بگات به‌و جیهانه‌ی دیکه‌و^{۸۲}، له‌ گه‌پ‌کیشدا (جوله) له‌م جیهانه‌ ماددیپه‌ره‌ گه‌شت به‌ جیهانی پ‌وحیی."

دوای ئه‌وان نۆبه‌ هاته‌ سه‌ر مه‌ولانا " هه‌بدول‌په‌ره‌ حه‌مانی ئه‌لجامیی^{۸۳} " که له‌ میژوودا به‌ مه‌زنترین سه‌ناخوانی (المدیج) پیغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست (د.خ) داده‌نریت، هه‌روه‌ها له‌زۆر کۆپو مه‌جلیسی یادو زیکردا زۆریک له‌ زانایان و دانایان و پیاوه‌ به‌رزه‌کان له‌ تیئکرای ئه‌و ولتانه‌ی که له‌زمانی فارسیی ده‌گه‌ن، شیعو مونا‌جاتی ئه‌و به‌خویننه‌وه، چهنده‌ به‌یتیگی له‌شاکاری قه‌سیده‌ جوانه‌کانی که له‌پرووی

^{۸۱} - مه‌به‌ست به‌و وشه‌یه‌ی " ئه‌بوله‌هه‌ب" واته: گه‌وره‌ی بیتاوه‌پیی و نه‌زانی، بۆیه‌ له‌ ئه‌ده‌بی عه‌ره‌بیدا که‌سایه‌تی " ئه‌بوله‌هه‌ب" وه‌ک په‌رمزو ئاماژه‌یه‌ک بۆ ئه‌م ئاراسته‌یه‌ داده‌نریت. دانهر

^{۸۲} - ئاماژه‌یه‌ بۆ " ئه‌یسه‌راو میعراج" شه‌ره‌وی و بلئندبوونه‌وه. دانهر

^{۸۳} - سالی ۸۹۸ که‌ جه‌سته‌ی سپارد. دانهر

دهرپرین و لیکدانه ووه سهرتۆپی که له زانایانی زمانهوانی گرتیوو
 خوینده وه، منیش نه وهندهی توانیم و بۆم کرا هه ندیکم له بهیتانه
 وهرگیرا: " نهی نهو که سهی ره چه له کت عه ره بییه، نازناویشت
 نه خوینده وه ره، به راستی تیکرای عه ره بو عه جه م پیکه وه دان
 به خووشه ویستی و گه وهی جه نابتا (د.خ) ده نین؛ چونکه زمان
 پاراوییه که ت عه ره بی خووشاندو، پوو خووشیه که ت (ملاحه) دلی
 تیکرای عه جه می داگرت، نیدی چ عه بییه کی تیدایه که نه ده زانی
 بخوینتیه وه نه ده توانی بنوسیت؟، نه وه نییه به فهزلی هه ول و
 کۆشش و هاتنت نه خوینده وه ره کان فیرده بینو، نه زانه کان دهینه زاناو،
 هه ره به هوی تۆوه لاپه ره ی کرده وه کانمان سه ره له نوی سپی ده بیته وه،
 پوناکی تۆش گشت تاریکییه کان تارومار ده کاو تیکیان ده شکینی؟،
 نیدی با هیلکی ره شیشت به سه ره سپیه کداو یان ره شت به سه ره شه دا
 نه هینابی، نه وانه هه چی گرنگ نییه."

بیسهران به م هۆنراوه بهرزو ناسکه خووشان و له زرین، جهسته یان به م
 لاو لادا وه که شنه ی شه مال که وته جووله، بۆیه زۆریان پینشنیاریان کرد
 که هۆنراوه یه کی عه ره بی کۆن بلتیه وه؛ چونکه شیخ له که له زانایانی
 بواری (نه خو و سه رف و ره وان بیژی و نه ده ب) بوو، بۆیه پینان فه رموو:

و حدیثنا یاسعدُ عنهم فزدننا

شجوناً فزدنا من حدیثک یا سعدُ

واتە: ئەي سەعد - مەبەستى پى ناۋى كەسىكە نەك شىخى سەعدى: لىرەدا مەبەستەكە لە نىۋ ئەدەبى غەرەبىدايە - زۇر باس و خواسى ئەۋانت كىرد و خەلى دلمان خرۇشاو شادبوۋىن و شەۋوق و سۆز گرتىنى، دەسا توبى خودا بەردەۋامبە و كۆل مەدە، با لە و كەش و ھەۋايەداۋ بەھەمان ئەو عىشق و ئەۋىنەى خۇمانەۋە بمىنىنەۋە.

دواتر دوایان لىكرد باسى فەزلى ھاتن و بىعەستى پىغەمبەرى خۇشەۋىست و (د.خ) ھاۋكات باسى مەنتى لەسەر تىكراى جىھانى مەۋىى بكات، ئەۋە بو و تى: " ئاشكرايە پىش ھاتنى پىغەمبەرى خۇشەۋىست (د.خ) كەمبە تەژىى بو لە جۆرە ھا بتى لە بەرد و دار لىرەستكراۋ، ئەو ھەرمە بە و پان و پۆپى و مەردا فراۋانەۋە جىگەى ئەۋەى تىدا ئەدەۋىۋىرە كە كەسىك خوداى تىدا پىرستىت، بەلام ئەو ھات و تىكراى بتەكانى خست بە چۆكاۋ دوایراۋى كىردن و لەین دەرىھىنان و (ۋاستاۋل شافتھا)، فرىدانە زىلدانى ھەدەمەرە، ھاۋكات ئەۋە ئەو بو (د.خ) كە مەقامى ئىبراھىمى گەراندەۋە شوۋىنى يەكەمجارىۋ، ئەو نىازەى كە لە بونىادنانى بەیتو لھرامدا ھەببىۋى بۆى ھىنايە جى". ئەم چەند دىرەى نامادەبوۋانى ھىنايە جۆش و خرۇشى ۋاىانزانى ئىستا بەتىكرا شەۋوق و سۆزىان بەرەۋ مەدىنەكەى پىغەمبەرى خۇشەۋىست (د.خ) دەفرى، بۆيە ھەر بەو سۆزەى جارائەۋە بەو ئەۋىنەۋە لەبەردەم پىنى خۇشەۋىستىداۋ لە مزگەۋتەكەى پىغەمبەرى نازىزدا (د.خ) ۋەستاۋ، جامۆلكەيەك لەو ھۇنراۋە شىعرە ناسك و جوانانەى لەكرد بەسەر ئەو ھەست و سۆزەى كە لە ئاسۇكاندا

گەشتىكى غىر فانى..... غولامى

دەفېرىۋى رىۋارى خۇي گرتىۋوۋە بەر، بۇيە پىئىشنىياري ئەۋەيان بۇ كىرد، كۆپلەيەك لەم قەسىدە شەۋقىيەيان بۇ بچرى، ۋەك ئەۋەي پىئىشنىيارەكەي ئەۋانىش ھاۋراي ھەست و سۆزى بى، بۇيە پۇجە مۇسسىقىيەكەي خۇششاۋ، چەند ئاۋازىكى خەمىياري دورى ياري لىۋە ھاتەدەرىۋ ۋتى:

" ئەم پەرى دلخۇشم كەبە دىدارت شاد بووم گەشتە مەدىنە، بەۋپەرى شانازىيەۋە ھەزەكەم لەپاي ئەم سوپاسگوزارىي و داننان بەم نىعمەتانەي بەھۇي جەنابتەۋە(د.خ)دەستگىرمان بوۋە، بە پىلۇ و گلینەي چاۋەكانم تۇزى رىنگاكەت كسك بەدم^{۸۴}، لە مژگەۋتەكەتدا كىرئوشىكى سوپاسگوزارى بۇ زاتى پاكى خودا بىبەم كە تۇي بە پەھمەت و نىعمەت بۇ ناردوۋىن، ھاۋكات پۇجەم بىكەم بە پەروانەم بە دەۋرى شەمە نارايى تۇدا بىفېرىۋ^{۸۵}، فرمىسكى ئەم چاۋانەم كە

^{۸۴} - ھەزەرتى نالى ھەمان ئەم ۋاتايەي لەدىرە شىعەرىكىدا ئامازە پىكردوۋە دەفەر موۋىت:

بۇ تۇزى رەھت دىدە سەقاۋ مۇژە جاروۋب

ترسام لىم جى بىمىنى بەرى جىت بەالم

ۋاتە: بو تۇزى رىنگاكەت ئەي ياري شىرىنم چاۋم ھىندە فرمىسكى لىبارى: بوۋ بەئاۋپىرژىنكارى بەرى پىتەۋ، بىرژانگەكانىشەم بوۋن بە گسك، بەنام بۇيە زۇر بەرى پىتەم نەدەمالى دەترسام يەكى لەم بىرژانگانەي چاۋم بىكەۋىتە خولرەۋە ۋ بچىت بەپىتتاۋ ئازارت پىيگەيەنى. غولامى

^{۸۵} - ئەم دىرە دەتۋانرى بچۋىنرى بەم دىرەي((مەھۋى))يەۋە كە

دەفەر موۋىت:

زەمانىگە خەۋى لىتۈزۈۋە ۋەك ھەرى بەھار بېرۋىتتە خوار ۋەھ،
 بەئادەكەي گۆپۈ كەۋشكەنى مالىكەتى پى ئار بخواتەرە، دواتر ھاتمە
 لاي مېنبەرەكەت ۋ پووخسارم ھىنا بە كۆلەكەكانىداۋ، لە مىحرابەكەيدا
 كېنوروشى شوكرم بۇ خودا بىردو، شوين پىنى پىرۋى جەنابىشتم (د.خ) بە
 خوئنى چارم نەك بەفرمىسك شورىدو، پاشان لەبىردەم ھەر كۆلەكەيكەدا
 لەخودا دەپارامەرە كە مەقامى ئەر پاستگۇيانەم بەقسەمت بىكات،
 ئەوانەي بەردەوام لەلای ئەم پايانەدا بەپىرى دلسۆزى ۋ ۋەجەنەرە
 نويزيان بۇ خودا ئەنجامداۋه."

چەندىن زاناي پايە بلىند لە مەجلىسەكەدا ھەبوونو، ناۋە ناۋە لەتەك
 گوتنى ھەندى بەيتە شىعەردا سەريان بەرزەدەكردەۋەو، بەمۆزى (شەزرا)
 لە شاعىرو، بەسۆزۈ ناگاھىيەۋە لە ۋەرگىز دەيانرۋانىي، ۋەك ئەۋەي
 شاعىر شتانىكى نادرووستى ۋوتىيت، بۇيە پىمان ۋتن كە شاعىر لەكەلە
 زانايانەو داراي باۋەرپىكى دروستە، بەئام ئەۋەي باسى لىۋەكرد زامانى
 شىعەرۋ خۇشەۋىستىيە نەك زامانى فىقھو كەلام، ئەۋە زامانى مەجازو
 خوازىيە نەك حەقىقەت ۋ قەزىيە.

دواتر رۆلى گەرە شاعىرى ئىرانى كە يەكىنە لە پىشەۋايانى غەزەلو
 قەسىدەو، لە شىعەرى فارسىشدا خاۋەنى مەزھەبىكى نوبىيە، ئەۋىش

ئەرى دىل بى شەرابى لەعلى گول رەنگت لەگول چ بكا
 كە جىلوۋى گول لەگول شەندا نەبى بولبول لە چل چ بكا
 كە ھەلگىرسا لەنوورى يادە شەمعى ھوسنى جانانە
 نەچىتە سەر تەرىقەي ھەزەتى پەروانە دىل چ بكا

نازناوه‌که‌ی "هورفییی (۹۹۹ک)" یه دیته پیتشه‌وه، که من پیتشتر وه ک شاعیریکی کۆشکه‌کان و: سه‌ناخواهی پادشایان و مامۆستای شاعیرانی سهرده‌می خۆی ناسیبووم، به‌لام نه‌میستا کاتیتی که بیته سهر مه‌دحی پیغه‌مبهری نازدارو (د.خ) گه‌وره و پیتشه‌واکه‌ی، به‌لام له مه‌قامی ریساله‌تدا نه‌ده‌بی نواندو له وه‌لوئسته‌ی که هم شیعری بۆ پادشایان وتوه و هم بۆ پیغه‌مبهری نازداریش (د.خ) وتوه، پۆزشی هینیاوه‌یه و، وتی: " پیاو نابی له‌یه‌ک کات و ساتدا هم شیعری بۆ پادشایان و همیش بۆ سهرداری پادشایان (د.خ) بلی، پیم وایه نه‌و پهری بیته‌ده‌بی و شهرمه مروّ له‌یه‌ک کاتدا دوو مه‌دح و سه‌نای تیدا بکات و، هارکات دوو ده‌روونی نزیک له‌یه‌کی هه‌بی، ده‌روونی‌ک له په‌سنی پادشاو مه‌لیکه‌کانداو نه‌وی دی له مه‌دحی گه‌وره‌ی عه‌ره‌بو و عه‌جه‌مدا (د.خ)".

بۆیه به‌شهرمیزانی له و مه‌جلیسه‌ی که مه‌دحی پادشایانی تیدا کردوه په‌سنی پیغه‌مبهری نازدار (د.خ) بکات، نیدی مه‌جلیسه‌که پۆزشه‌که‌یان له‌به‌رچا و گرت و شیعره‌که‌یان بۆ بۆنه‌یه‌کی دی هه‌لگرت.

ده‌گیڤنه‌وه که شاعیری به‌نیویانگ ((بورمه‌یی)) هه‌رگیز شیعری بۆ پیغه‌مبهری خودا (د.خ) نه‌بیته، بۆ هیچ که‌سی نه‌نووسیوه، بۆیه نه‌و ده‌می به‌نیازی زیاره‌تی نه‌و خوشه‌ویسته (د.خ) به‌رپرده‌که‌ویته به‌ره و مه‌دینه‌ی مونه‌ووهره؛ له رینگادا ده‌گاته به‌در و خه‌وی لیده‌که‌ویته، له‌م کاته‌دا پیغه‌مبهری نازیز (د.خ) دیته خه‌ویی و پیتی نه‌فه‌رموویت: " نه‌ی بورمه‌ی باوه‌رکه گه‌ر بیته مه‌دینه له‌به‌رت هه‌لده‌ستم". چون ده‌بی وه‌فادار نه‌ب له‌هه‌مبهر نه‌و هه‌مگه هۆنراوه‌ی که به بالایی مندا نووسیوته

؟! ئيدي كاتي خه بيري ده بيته وه، نازاني چي بكات، له حه يبهت قسه ي
 پيغه مبهري خودا (د.خ) كه فرمويه تي له بهرت هه لده ستم، نه ده تواني
 بهر وه مه دينه ههنگاو بني و نه ده شتواني بگه پيته وه، چونكه به خوي
 ده لئيت: " ئه ي بوره ي تو په يمانت دا كه بجيته زياره تي نه و (د.خ)
 نيستا چلون ده بي بگه پيته وه و به دیداری شاد نه بي "؟! بويه هر
 له وي دا ده مين يته وه؛ تا گياني بهر زو پيروزي دهر ده چيت.^{۸۶}

له نيوه ندي تيكراي شاعيراني هيندا شاعيري گوره "غاليب"^{۸۷} بو
 نه وه ي وهك نه واني دي جيته مين ي لهو كاروانه ناوازه يه و به شدار بيت
 له م كوره نيمانيه نو بيه دا، هه ستايه وه و چهند به يته شيعر كي ناسكو
 پاراو و ساناي نه دا كردو، شيعره كاني هيچ زياده ره وييه كي له مه دح و
 ناردي نه ندي شه و نقو مكردي وشه سازي تي دا نه بوو، بويه يه كسه ر
 كه رته قسه و فرموي: " له ژيانيدا په نجه كاني (د.خ) پينووسي
 نه مگرتوه؛ به لام ديريكي نوسي كه پينووسه كاني ميژوو
 ده ستمه سائن له هه مبهريدا، هرگيز پنيه كاني (د.خ) له بيابان يكددا

^{۸۶} - ((خودي ئه م قسه يه م دوچار له ده مي د. سه باح بهر زنجييه وه
 بيستوه)). غولامي

^{۸۷} - ناوي ته وايي " له سه دوللا خاني (غاليب) ي ده هله روي "و، يه كي كه
 له به نيويانگرتين و خو شه ويستريني شاعيراني "ئوردو" له سالي ۱۲۸۵ك. وهك
 ريزيك بو نه و شاعيره گوره يه، هيند به حكومهت و شه عبه وه يادي سه د
 سالي كوچكردنه كه ي كرده وه، هاوكات به يه كي كه له شاعيره فارسه كانيش
 هرژمارده مكري. دانه ر

دانه‌ناوه؛ که دواى خوى نه‌یکردبى به به‌هشت و باخچه‌یه‌کى سوز.
 گوفتاره شیرینه‌کانى بیباوم‌پرنكى دمکرده موسولمان و زه‌ندیقیگی
 دمکرده باوم‌پدار، دونیای به‌نوورى نایین پووناک کرده‌وه،
 باوم‌پدارانیشى له سزای پوژى ره‌ستاخیز پزگار کرد". به‌نده‌کانى له
 پهرستنى بته‌کان پزگار کرد، دونیای ناوه‌دان کرده‌وه و کردى به‌یه‌ک
 مالى نیمان و باوم، نه‌و ماله‌ی که دلى نه‌یاران و دهرورنى دل‌په‌قه
 توندروکانى توانده‌وه، به‌لگه نه‌ریسته، که ورده به‌ردى که‌وشکه‌نى
 ماله‌که‌ی ناسنى نه‌توانده‌وه به‌ردى نه‌رم دم‌کردو له به‌رنویژه‌که‌شیدا
 (محراب) خوى ده‌چمانده‌وه دل‌یشى به‌ عمرشى په‌روم‌رینییوه
 په‌ساردبوو(معلق)".

دواى نه‌م شاعیره نیرانییه بیگردانه، نوبه‌ی شاعیریگی هیندى
 هاوچهره که له‌پروى پاراویى زمان و وشه‌سبازی و جوانیى شیواوی
 دهربرینه‌وه هیچی له‌شاعیرانى نیران که‌متر نییه، نه‌و که‌سه‌ش "
 ماموستا مسعود عه‌ل نه‌لمه‌حوى"^{۸۸}یه، نه‌م پیاوه مه‌زنه ده‌لایت:"
 له‌بهر هاتنى پیغه‌مبهرى نازدار (د.خ)، فیترت په‌رده‌ی له‌سمر
 رووخسارى لاداو، جوانترین دیمه‌نى وه‌ده‌رخستو، خوى وه‌ک به‌هاری
 دم به‌خنده لی‌کردو، به‌گولى په‌نگاو په‌نگاو گولاله سوروه لاله‌ی
 به‌هاره چه‌شنى پوژاکى پروى زه‌مینى داپوژشى، پوانینی نه‌و(د.خ)وه‌ک

^{۸۸} - له گوندیگی ته‌نیش "که‌هنه‌و" له دایک بووه: خوى فی‌رى زمانى

فارسی کردووه له خانە‌ی وه‌رگی‌زانی (هه‌یدەر ئاباد)بیش کارى کردووه،

هر له‌ویش كوچى دواىی کردووه. دانه‌ر

لهویدا ناماده بوان پینشنیاری نهو هیان کرد بو شاعیرو سه ناخوانی پیغه مبهری نازدار (د.خ) "موحسین کاکوری" ^{۸۹} که کوی ژبانی بو مه دخی پیغه مبهر (د.خ) تهرخان کردووه، بهرا دهیهک دهوتریت: "هرگیز بو پیغه مبهری نازدار (د.خ) نه بی شیعری بو که س نه نووسیوه، هاوکات پیی خوش نه بووه بهو پینووسهی مه دخی پیغه مبهری (د.خ) پیکردووه جاریکی دی مه دخی که سیکی تری پیبکات". شاعیر دیتته مهیدان و ده که ویتته په سنکردنی نهو شهوهی که پیغه مبهری نازدار (د.خ) تییدا شه ورهوی کرد بو ناسمانه کان و، هاوکات ناسمان نهو پهری شانازی پیبه خشرا که گوره و پینشه وایه کی لهو چهشنه (د.خ) بهره و نهو سه فمر بکاو خوی به هاتنی نهو نازداره (د.خ) موفهرک بکا، بویه هاته سهر سه ناخوانی و، فهرمووی: "نهو دهی لهو شه ودا به نهو پهری خاکیتی و نه مبهوه بی دار بوویه وه، له ناکاو نهو نازداره (د.خ) شتانیکی وها سراسیمه و هلاجیری بهر دیده که دلی مرؤله له همبه ریدا ده توایه وه، هاوکات هرگیز به دلی مرؤله کاندان ده هات پوژ و سال بهو چهشنه به دوی یه کدا بین و خوراو ژورر بینه وه، شهو خویشی شتیکی لهو چهشنه ی به بیردا نه ده هات، به لگه نهو یستیشه نهو شه وره و ییه ی که زهوی پی شه رفمهند بو، نیدی با دوی نهوش زهوی بووی به گوهرو زپ و نیکسیر، نهوا هر به خوی ههست بهره دهکات که نیتر بو جاویدان شتی وها به خویه وه نایی نیت، که په رحمت و بهزه ییه کانی خودا لهو شه ودا په یتا په یتا چهشنی نارنگو

^{۸۹} - ۱۳۲۳ ک وه لاتی کردووه.

شونم بیدوای یهکدا دههاتن و زمین و ناسمان پیکهوه پیوهوست
بوون".

دواتر نوره هاته سمر گهوره و سهرکردهی شیعیری ئیسلامی نوی شیخ " ئهلتاف حوسهین" که له هونراوهکانیدا به "حالی" ناسراوه، خواهنی نهو ههلبهسته ئیسلامیهیه؛ که پاش شوپشی ۱۸۵۷از کاریگهری تهواویی لهسهر پاتهکاندن ههستی موسولمانان و بیدارکردنهوهی پیاوهتی و جوامیریان (النخوة) ههبوو، مهردومینکی زور له ولاتدا پیئشووزیهکی بیئینهیان له هونراوهکانی نهو که له شاعیره دهکرد، هاوکات نهو هونراوانهی که لهه بونهیهدا دهیووتن، به وینایهکی ناوازه بۆ داکهوتهی (الواقع) میژوویی و دوورهپهریزی لهزیادهپهویی و شیوازی شاعیرانی عهجهم ناسراو بوو، بۆ نمونه له پهسنی پیغهمهبری نازداردا(د.خ) دهفهرموویت: "نهوه نهو بوو (د.خ) که لهنیوهندی تیکرای پیغهمهبراندا به (رحمة للعالمین) ناسراو بوو، چونکه نهییتی نهو زاته وایوو که ههیشه بهدهم پیووستیی ههژاران و نهدارانهوه بوو، مهردهم نارهنوو شاراوهکانی دههینانه جی و، نهو نازارو خهمانهی که دوژمنان یاراندبووی بهسهریاندا دهپهرواندهوهو، دوورو نزیك له خهمو چهرمهسهریی و مهردهسهریهکانیاندا هاوبهشی دهکردن، بهپانهیک به نازارهکانیان نازاری دهچهشت و به خوشیهکانیشیان خوشبهخت دهبوو، نهو پهناگهی ههژاران بوو، مهزلگهی لاوازهکان بوو، سهرپهرشتیاری بیئنهویان و بیباوکان بوو، پهرومهکاری بهردهو

^{۱۰} - ۱۳۳۳ک وهفاتی کردوه.

كۆيلەكان بوو، لە ھەلەكان خۇش دەبوو، چاكەى لەتەك ئەو كەسە دەكرد كە خراپەى لەگەل كرددو، ئەوەى خەلكى خراپيان كرددبوو ئەو چاكى دەكردو، ھۆزۇ تىرە پەرت و پەش و بلاوكانى يەكخستەو، ھۆگرى خستە نىوان دلە تۇراوكان.

ئەو دەمەى لە غارى حىرا ھاتە خواروۋە لە ناسمانەوۋە ئەو ئىكسىرەى ھىنابوو كە خۆلى دەگۆپى بەزىپرو، بەردى بە گەوھەر دەكرد ، پۆلى بەرەو ئەو ئوممەتە عەرەبىيەى كە چەندان سەدە بوو ئەزانى بالى كىشا بوو بەسەرىداو، شۆپشكىكى پىشەى تىدا ئەنجامدا، كە ھەم پەوشەكەى گۆپى ھەمىش پىچكەى مېژووى بۇ جاويدان ھەلگەراندەو، لەپراستىدا عەيامىك بوو ئەم كانزا بەنرخە لە ژىر خۇلدا نىژابوو (مطموراً) و كەوتبوو بن كەلەكە بەردى (ركام) ئەزانىيەو، ھىچ كەس بەھاو نرخی ئەدەزانى. ئىدى ئەو دەمەى ئەم نازدارە ھات (د.خ) تىكپراى شتەكانى گۆپى، فووى پەحمەتى بە بوونەمردا كرد، كۆى شتەكانى بە گەوھەرۇ زىپو زىو كرد، بەرادەيەك ئەو بەردەى كە گشت وەستايەك فېرى دەداو ھەموو تەلار سازىك فەرامۇشى دەكرد، ئەم بەدەستە پىچۇزۇ موھەرگەكانى ھىنايى و كردى بە بەردى گۆشەكان.

لەناكار ھەورىك لە چەمى (بطحاء) مەككەوۋە ھاوردى چا و گوئى زەمەنى پې كردو، گرمو بروسكەى ئەم سەرو ئەو سەرى خۇرئاواو خۇرھەلاتى گرتەو، ئىدى دەمىك بەسەر پووبارى "تاجە" لە ئىسپانىادا ئەيشرىقاندو، دەمىكىش بارانى پەحمەتى بەسەر پووبارى "كەنج" لە كىشورەى ھىندستاندا دەباراندو دەيدەماند، بارانەكەى

تىكرى باخچە وشك و برنگه كانى ئىسپانىي ژياندمو، چاگەى بەسەر
وشكائىي و دەرياكانيدا پرژاند، ئىدى ھەرچى لەم جىھاندا لە
تيرناويى و جوانيى و قەشەنگىي و ناوازيى و سەنا و پوناكىي و
شەونى بەرەبەيان و گولويى (رحيق) سەر تەختى كولمى گول و لالەكان
دەبىنى، تىكرىيان بۇ فەزل و گەورەيى و ھاتنى ئەو پىغەمبەرە
خوشەويست و نازدارە دەگەپنەرە."

ئىتر دواى ئەم ھەموو شاعىرو ھونراو جىيانەى كە گەر بە دىرە
شيعرىكىش بى سۆز ھەست و خوشەويستيان بۇ خوشەويستى خودا
دەربىو، ئىدى سەر ھاتە سەر "موھەمەد ئىقبال" ى گەرە شاعىر،
ئەو ئانەى ناوەكەى خويذىرايەو تىكرى خەلكى سەريان بەرز كەردەو
مىيان دىرژ كەرد، مەجلىسەكە شەپولكى جولانەرەو جقاتى تىكەوت،
دواتر خانەخويى بەرپىز ھەستايە سەر پى و ھەستى كەرد كە مەجلىسەكە
زۆر لەوە زىاترى خاياندو، وتى: بەرىزان ئەوەى كە بىستان و چىرتان
لىوەرگرت با بەس بىت، بەلام مەجلىسىكى دىكەى تايبەتمان بۇ ئەم
شاعىرە گەرەيە نامادەكردو، تەنھا شيعرى ئەو نەبى ھىچ كەسى
دى بۇى نىيە بەشدارى بكات، بۇيە ھەموان رەزامەند بوون و
ھەستانەرەو، لەخوشيدا زمانيان گۆى نەدەكردو پروخسارىان
خوشبەختى و كامەرانى لىدەبارى.

ھاوپرىكەم كە پەيمانى دابوو كۆپكى تايبەت بۇ شيعەرەكانى موھەمەد
ئىقبال كە تىيدا سەناخوان و موناچات لەتەك پىغەمبەرى خوشەويست
لەجىھانى خەيالدا ئەنجامىدات وەعدەكەى ھىنايە جى و، دواتر يەككىك

لە پووناكيران كە توپۇنەنەۋەيەكى تايىبەت و كۆلەنەۋەيەكى قولى دەربارەي ئىقبال كىردىۋو ھەستايە سەر پى و ئەم گوتارەي خوارەۋەي خويندەۋە:

" لەراستىدا ئەو ھۆكارە بىنەرەتىي و ديارانەي كە تىكپراي فەزل و گەرەيەكەي بۇ ئىروستىۋونى كەسايەتى و فەيلەسوفى گەرەمان موھەممەد ئىقبال دەگەرپتەۋە، ھاۋكات ئەو خۇگرتنەۋەي لەبەردەم كۆي ئەو ماددانەي كە مۇۋە بەرەو كەنارى لادان و تەۋزىمى ژىارى خۇرناۋا دەيات، تىكپراي فەزلەكەي بۇ ئەو پەيۋەندىيە پۇھىي و خۇشەويستىيە قولەي ئىقبال بۇ پىنغەمبەرى خۇشەويست دەگەرپتەۋە، كە گومانى تىدا نىيە خۇشەويستى چاكتىن پەردەو پاسەۋانى دلە، كە ھەر دلنىكى داگرت و سەرقالى كرد بەخۇيەۋە، ئەوا ھەرگىز ناھىلىت كەسانى دى دەستى تىۋەردەن بىكەنە پەرىك بەدەم باۋە، يان كالتە چىيان و قۇشمەگەران كالتەو گەپى پىۋە بكن، وەك خۇي دەلىت: ((بروسكەو بەرقى زانستە خۇرناۋاۋايەكان بۇ ساتىكىش نەيان تۋانى سەرسام بەكن، چاۋى دلەم بىۋىزىننەۋە؛ لەبەر ئەۋەي من بە سوورمەي مەدىنە چاۋانم كل پىژ كىردوۋە، زىاد لەۋەش من سالەھاي سال بوو لەنىۋەندى پەردەو فىركردنى خۇرناۋادا مامەۋە، بەلام سوپاس بۇ خودا بەچەشنى دەمچۈنى ئىبراھىم عليه السلام لە ئاگرىي نەمروود، دەريازم بوو))

ئىقبالى گەرە نىزە بەقسەكانى دەدات و دەلىت: "ئىستاشى لەتەك بىت لىرەۋنەكانى ئەم چەرخە ھەردەم لەكەمىندان بۇم، بەلام

له بهرئوهی هه لگری یه دی به یزام ئهوا هه رگیز لییان ناترسم، چونکه ئهوا پیاوهی که پۆزی خوشه ویستییهکی راستگویانه بی ئهوا هم خوی ده ناسی، هه م کهرامهتی ده پارێزی، به هه یج کلۆجیکیش پیویستی به پادشایان و مه لیکهکان نابیت، سمرتان سوورنه مینی یان هه لاجه ریتان لیئیه گه ر ئه ستیرهکان بکریته نیچیر، ناره حه تیهکان ملکه چم ببن، چونکه من غولامی ئه و پیغه مبه ره گه وره یه م که ته نانه ت چه و زیخه کانیش به قوبله کردنی پییهکانی شه ره فمهند بوون، به چه شنی له ئه ستیرهکانی ناسمان پیزو قه دری به رزتر بوو، هاوکات خولی شوین پییهکانیشی له هه تر و عه ییر بوونی خوشتر بوو."

له په رتووکی نه یینییهکانی خودیی (اسرار خودی) دا، شاعیر باسی بته ماکانی ژبانی ئومه تی ئیسلامیی و ئه و کۆلهکانی له سه ری وه ستاوه ده کات، دواتر دیته سه ر باسی ئه و په یوه ندییه جاویدانیی و خۆ گه لآه کردنه ی به رینه ماییهکانی پیغه مبه ری خوشه ویسته وه هه یه تی و فه نا بووه له خوشه ویستی ئه و پیغه مبه ره دا. به لآم ئه و ده مه ی دیته سه ر باس و خواسی پیغه مبه ری خوشه ویست ئه و زمانی دیته گۆو ده که ویته سه ر سه کی حه قیقی خویی، له ریی باسی ئاکارو ئه خلاقیه وه به هه ناسه ی سۆزو هه ستی قول و ئه وینه وه، چه ند به ییتیک ده چه ری که ئیستاشی له ته ک بیته به جوائترین سه ناخوانی نه به ویی و شیعری ویزدانی هه ژمار ده کری. ده لیت: " بیگومان دلی موسولمان به خوشه ویستی پیغه مبه ری نازیز (د.خ) که بته مای شه ره فمندیی و سه رچاوه ی شانازی ئه م جیهانه یه، ناوه دانه، ئه و پیغه مبه ره ی که

نوممه ته که ی تاجی کیسرای نایه ژیر پیی، زه مانیک بوو له سر حسیر شهریان دکرده وه. نو شاهی نه بیبایه ی که وای له بهنده و بمرده سته کانی کرد له سر ته ختی شاهانه بخون، له کاتیگدا خوئی چندی شیری به وه نه زه وه بردبووه سر و بی نه وه ی کل له چاوانی بکات. چندی شویشی له غاری حیرا برده سر تا دواچار نوممه تیگی بونیاد ناو، دستوریگی نویسیه وه، دهوله تیگی دامه زاند، نو ده مهش به دم دانو فوغان و نزوله وه به نویژی پر کړنووشه وه ده چوره بهر باره گاهی خوداو چاوانی له هسر قهتیس ده بوو، نو ساته شی کله بهر ی جهنگ بایه شمشیره که ی خوینی لیده تگا.

-داک و بایم به قوریانی بی- نو پیغه مبره خو شویسته ی، که هرگیز مرو فایه تی که سیگی وه ها له ناهینیته بوونه وه، مندالدانی میژوش دوا ی نو بو هه تابه نه زوک بوو بهر ی جارگی دی که سیگی چه شنی وی به سکیدا بهینیت، نیدی نو هات و به کلیلی ناین تیگرای که لویره کانی دونیای کرده وه، له جیهاندا دمرگای گهرگی (دوره) نویی والا کردو، بهر به یانگی تازه ی هلینا، له کن نو پله بهر زو پله نزم، هر زرو دوله من، ساغ و ناساغ، پیرو لای، ژنو پیاو وهک یهک بوون، له تهک موالیه کانی له سر یهک خوان نانی ده خوارد. نو ده مه ی 'کیزه که ی حاته می تانیان' به دست و پی به سترایی و شرمه زاری و سر نه ویدییه وه هینایه لای، پیغه مبری نازین (د.خ) شرمی کردو هه باکه ی خوئی بو پاخست هه تا له سر زه وییه که پونه نیشی. نیمه زور لهو نافرته تانییه پووت و رجالتین، نیمه له بهر دم نوممه تان و

خەلكانى دونيادا پووتىن، ئەمەيە پۈزۈ قەدرى ئافرىتان لاي ئەم نازدارە، ئەم كاتەي خەلكى لەمپەرى بىدەسەلاتىدايە، ئەم دوندى دەسەلات و شكۇيان پىدەبەخشى، بۇئەمەي ساتىك چىيە ھەستى نامرۇيانە بە خەيالدانىاندا نەيەت، نەرمىي و تورپەيىكەشى ھەر پەھمەت بوو، ئەمە لەھەمبەر نەيارانى، ئىدى چ جاي خۇشەويستان و دلارنى، ئەم قاپىي پەھمەتى لە دوژمەنى كىدەمە فەرمووى: ئەمەمۇ ھىچ كەس بۇي نىيە سەرخاتەسەرتان (تەئىب). ئىدى بۇ ئىمەيەك كە ھەريەكەمان خەلكى ((حىجازو چىن و ماچىن و ئىران و ولاتانى دىكەي جودا جوداين، لەچا و سۆزۇ چاكەي ئەودا تىنۇكىن لە نەريا، خالىكىن لە پەرتوكىك، دىرپىكىن لە كىتۇخانەيەك، ئىمەيەك كە چەندان گولى لەھەژمار نەھاتووين و لەبەرامبەردا داراي يەك بۇز و بەرامىن بۇ نەبىت خۇشمان نەبىت؟ بەداك و بابەرە خۇمانى قورىان نەكەين؟ بۇ سۆزى نەوين و كىلپەي نەروونمانى بۇ نەرنەبىن؟ لە كاتىكا ئىمە مروقىن، ئەدى لەيادتان چو لە تاو دورى پىغەمبەرى ئازىز گيانداران بۇي دەگرىان و، كۆلەكەي مزكەوت سۆزۇ ئەوينى بۇ نەپشت، باوەرم پىبەكەن لەلام خۇلى مەدىنە خۇشەويستە لە ھەرچى لەم ژيانەدا ھەيە، ئاي دەبى چ ئىمەتگەئى بەسەر ئەم شارەدا دابارى كە جەستەي ئەم نازدارەي ئىدا نىژراوہ!! پىشەمرا مالىك ھەردەم لىيان دەپرسى بۇچ بە پىلاوہو نايەيتە مەدىنە؟ دەيفەرمو: شەرم دەكەم پى بەسەر خۇلىكدا بىنم كە لاشەي پەرمۇزى پىغەمبەرى (د.خ) لەخۇ گرتىبىت. بەلى؟ ئەوان بەم چەشئە پۈزۈ حورمەتيان لەم پىغەمبەرى ئازىز (د.خ) دەگرت، دەيانزانى لەتەك كى مامەلە دەكەن.

ئىقبال ھەتا بەتەمەندا چووبا پترتر ئەوینی بۆ پىڭەمبەرى نازیز كۆلى دەداو تاسەى دەکرد. بۆیە تەنانەت ئەودەمەى گەشتیووھ لیواری گۆر و وورده وورده لە مەرگ نزیك دەبوویەوھ لەپانەبەدەر یادو بیرى لای ئەویندارەكەى بوو، ھەرچار لە مەجلیسى ئەودا باسى پىڭەمبەر(د.خ) كرابایە، پاتەوپات دەستى دەکرد بەگریان و فرمیسك بەچاوانیا فوارەى دەکرد، واتدەزانى تازە خوشەویستىن و چاكتىن كەسى لە دونیا دەرچوو، بۆیە تىكرای ئەم ئەوین و خوشەویستە قولەى وای لیدەکرد زۆر جار ھۆنراو و پەخشانی ناوازەى بۆ بیئت، جارێك لەتەك خوادا دەكەوینتە بەم شىوہیە دەپەیقیت: " پەروەردگارا تۆ ھىچ پىنووستىبەكت بەخەلكى نییە، ئەمنیش بەندەىكەى ھەژارم، لەرۆژى حەشرا وەقتى نەشرى نامەکردن بەلگەو بیانووم قەبول بفرموو، ئەى خودایە تكات لیدەكەم بە تكای پىڭەمبەر(د.خ) دانگاییم بکە، چۆن من بە كۆلى گوناھو تاوانەو، شەرم نەكەم بلىم: من لە زومرەى ئەوم (د.خ) یان خەجالەتى دامەدەگرى كە لەئوممەتى ئەو بىم^{۱۱} ". وەك ئەوہى ((مەھوى)) گەورە دەفەرمووت:

غەمى قاتیلە ((مەھوى)) موفتەھیل، ما

لەرۆژى حەشرا كلفنى خویناویى بە بەر چووم

^{۱۱} - بۆیە پىشەوا ((ئەحمەدى كۆرى حەنەل)) ھەردەم دەیفەرموو: " پەروەردگارا، گەر تىكرای ئەم چاكانەى لە نونیا كردوومە، بۆم حساب ناكەیت، ئەوا لە قیامەتا نەیدەى بەروماو بلىیت بۆرپا كردووتە ". ئەى قوور بەسەر ئىمە، ئەو لەكۆنو ئىمە لەكۆى!! (غولامى)

واته: ئەو منی کوشتوو، کهچی من خەممە کاتی کفنی خویناویم دەبینی. که به تیری ئەو کوژراوم و لەخوینا چنراوم، شەرم بکات. بۆیە مەحووی دەفەرموویت: حەزناکەم شەرم بکات که منی کوشتوو، دەبیئت من شانازی بکەم که به تیری ئەو کوژراوم نەک به تیری رەقیب.

موحەممەد ئیقباڵ زۆر پشنتی بەم برۆایە قاییم بوو: لەزۆر پوودای ژوانیدا پشنتی پێدەبەست. ئەو پینی وابوو ئەو هیزو تایبەتمەندیی و زەخیرە و سامانەکیەتی، پای وابوو کهچەند ئەندازە زانست و ئاوەزت زۆر بیو، دارای زۆرتەین زانیاریی و لەبەرکردن بیئت، تیکرایان بایی ئەو باوەرە سادە و بەسیتە نییە. لە شا بەینیکدا لەتەک خۆیدا دەکەوێتە قسەو دبیژی: "ئەو هەزارەکی که لە کۆمەلگە یاخییە، تەنها دوو وشەکی چکۆلە نەبیئت که لە جەستەیا دیئت و دەچی و تیکرای بیرو هۆش و هزری داگرتوو و ئەویش هەردوو وشەکی: (لا إله إلا الله، محمد رسول الله) یە، هیچی دیکەکی لەبارگەو بنەدا نییە، زۆرن ئەو زاناو فەقیهانەکی که هەر یەکیکیان خاوەنی چەندان وشەکی حیجازی زل و زۆرن؛ بەلام بەداخووە چەشنی ئەو قاروونەن که گەنجینەکی هیچ سوودیکی پێنەگەیاندا."^{۱۲}

ئیقباڵ زۆر شانازی بەم پەیکەکی پێغەمبەری ئازیزو کەسایەتی ئەو سەیدە مەزنەو دەکردو، لەهەمبەریدا غیریەکی زۆری لە خۆرناوا دەکرد، هەرگیز پێگەکی بەخۆی نەدەدا لەسەر سفرەکی بیگانەو ئەجنەبی

^{۱۲} - روائع إقبال، ل ۲۵ - ۲۷. (دانەر)

گەشتىكى غىر فانى..... غولامى

دابىنىشى، يان قورگى بەسەرچەشمەيەكى نامۇ غەربە تەر بىكات. بۇيە دەلىت:

" يارسول الله بەزەيىت بە كەسىكى پشكنو زۇمدارو (غىور) ھەژارنىكى
وہك مندا يىتتەو، كە ھەرگىز كوپىك ناوى لە پووبارى بىنگانە
نەخواردۇتەو."

ئەو دەمەي لە سىنى مانگى ئەپرىلى سالى ۱۹۳۶ز لە شارى "بەھۇيالى
ھىند" كەوت و بىمارى سەر جىگا بوو، دلە گەرەو بەسۆز
ئەويندارەكەي لەدورى پىغەمبەرى خۇشەويست ھەژاو، گەلەك نازارى
بەدەست ئەو پەوشەي كە جىھانى ئىسلامى پىدا دەگوزەراو ئەو
بۇشايىە فىكرىي و پۇحىي و پەوانىيەي كە تىنى كەوتبوو ھەرەھا ئەو
كەسايەتتىيە ئىسلامى كەنەقت و لاوازە ئاپرۇبەرەو دەكىشا. بەرادەيەك
زۆرىك دادو فوغانى لەدەست تىكراي ئەم نەوە نويىە ھەلتروشكاو بوو
كە پوويى بەرەو بىرو ھەزرى خۇرئاوا ناوەو، پشنتيان لە پەيامو بەھاو
مەركەزىيەتى پىغەمبەرى خۇشەويست(د.خ) كەردو، ھەستى شىعرو
نەستى وىژدان و دەنگى تەوژمى دل و خۇشەويست پەوانى بەسەر پەپەي
نويى سپىدا پۇژاو، دىر دىر وشەكان دەكەوتە سەر يەكو، بەيەك دەم
تىكراو دەماودەم لە جىھانى خەيالىدا سكالاي لەدەست سستىي و
لاوازي و لادانى پۇحىي ئەم ئوممەتە بىھىممەتە لەكن پىغەمبەرى
خۇشەويست(د.خ) دەكردو دەيفەرمو و^{۹۲} " ئەي پىغەمبەرى

^{۹۲} - روائى اقبال، ل ۲۵ - ۲۷. (دانەر)

خۇشەرىست(د.خ) سكالاي خۇم لەدەست ئەم ئوممەتە دەكەم كە ترەس لەمەرگ زالېوۋە بەسەرىياندا، تۇگشت بىتەكانى چەشنى ((لات و عوززاو مەنات))ت تىك وپىنكداو، ئەم جىھانە كۆنەت نوئى كرىدەو كە پىرى داپىزاندىو و مەرگىش تىيدا كەرتىوۋە ھەلەكە سەما، ئىدى و ايلىھات بەم پىرى سۆزۈ باومېر وىردو بانگەرە تىكرای جىھان بەخىرھاتنى پۇژىكى نوئىيان كرىد، لەپىگەى ئەم شەھانەبىيەى كە فىرتكرىدبوون پىشكى ناگامىي و ئامانەگىي و پووناكىي و خۇشىيان وەرگرتىوۋ.

سەرىارى ئەوەى ئىمە - زانەى و لاتىكىن گەلىك دىرىنە لە بىتپەرسىتيدا - بەلام بۇ ساتىكىش نە "گا"مان پەرسەت نە "مانگا"و، نە سەرمەن لەبەردەم كاھىن و سەنەنەكانى پەرسەتگادا نەوى كرىد نە لەبەردەم خۇداوۋەندە كۆنەكاندا بەچۇكا كەوتىن، ھاوكات ھەرگىز بەدەورى كۇشكى پادشاىان و تەلارى ئەمىرەكاندا نەخۇلاوینەتەرەو تەرالفان نەكرىدەو، بىگومان تىكرای فەزلى ئەمانە بۇ ئەم ئايىنەم ئەم جىھانەى كە پىنى ھەستای دەگەرتەرە، ئىمە لەسەر ئەم سەفرەبە پەرومردە بووین كە بۇ كۆى جىھانت پراخستىوۋ، ئىدى بەدرىژاىى ئەم سەدانەى پابردوۋ قەسەر گوفتارەكانت بۇ ئەم ئوممەتە، بوون بە سەرچاۋەى شەوق و خۇشىي و كامرانى، ئوممەتىك كە توانى سەرىبەز بى و پىنوئىستىشى بە ھىچ كەس نەبى، بەلام بەداخەرە جىھانى ئىسلامى ئىنستا زۇرىك لەھىزە بەھای خۇيى لەدەست داۋە.

چواردەورى جىھانى ئىسلامى گەرام، ولاتانى ھەرەب و ھەجەم تەيى كرىد، كەسەم نەدى شوئىنكەوتەى تۇبى و بىروباومېرى بەيادى تۇ نوئى

بىكاتەۋە؛ بەلام ئەوانەى لە پېرۇ گروھى ئەبولەھەب بىوون گەلى نۇر بىوون، لاۋانى ئىسلام ئاۋەزىيان پۇشنىبۇرەۋە، دالو وىژدانىيان تارىك بوو، ئەوان چەشنى حەرىر بىوون بەلكو لەرىش ناسكتر، كە نە ھومىدىكىيان پىيەو نە تىپرامانىكى دوور مەوداش، ئەوان لەسەر بەندايەتى پىگەىشتەن ۋە نەۋە سوای نەۋە لەسەر ھەمان شىۋەم نەزم پىيان دەكرد، بەرادەيەك وایان لىھات نە ھىز و وزەيەكىيان پىمابوو نە دەيانتوانى خەون بە نازادىشەۋە بىيىن. بىگومان سىستەمى خۆئىندەن و دامەزراۋەكان وەھا خواستى نايىنى لە كەن تىكپراى ئەو لاۋانە دامالىى تا بىوون بەئاردى بىن دېك و ۋەك دەۋترى بىوون بە خەبەرى كان، ئەوان بەچشنى دلىان بە خۇرئاۋادا چوو بوو كە بەھای خۇيانىيان لەياد كرىبوو، خواخوایان بوو خۇرئاۋا پارچە نانى يان لەتى نانى جۇيان ۋەك خىر پىيىبەخشى، خۇيان لە پىنداۋىسى تىكە نانىكى پوچ و بىمايەدا فرۇشت، بەئەندازەيەك تىكپراى ئەو ھەلۋىانەى كە بەئاسمانەۋە دەياندە لەشەقەى يال ئەمىستا چەشنى پاسارىيەكى بىتوانايان لىھاتوۋەو بەھىچ كلۇجى كارىيان بەو ئاسمانە پان و بەرىنەو بەو جەنگەلستانە چپە نەماۋە.

ئىقبالى گەۋرە بەچەشنىك باسى ئومەتى ئىسلامى و لاۋان دەكات ۋەك ئەۋەى لە مۇخىيان شارەزابى و كورتى و درىژى بەھای ئەو مرويانەى خال بەخال بزانى و چارەسەرى راستەقىنەشيان بۇ ۋەدى بىنى، لەبەرامبەرىشدا بەھەموو كەين و بەينەكانى خۇرئاۋا شارەزا بىو، بزانىت لەپىشت ھەموو كارىكىيانەۋە نىيازىكى گلاۋيان ھەيە دەيانەۋى

موسولمانانى پېغرىو بدن؛ بۆيە ئىقبال پىتى وايە سەرجه م نەھامەتیی و چەرمەسەرىيەكان كە بەسەر جىھانى ئىسلامىدا دىت، ھۆيەكەى دورىي و كەنارگرتنىانە لە نايىنە پىر شكۆيەكەى پىغەمبەرى نازدار؛ چونكە گەر تىكراى جىھانى ئىسلام لەم حەقىقەتە بگەشتنايە كە چەندە بەدواى خورناواوہ دل پەروان و خوشيان لەشوينكەوتنى ئەوان دى؛ ئەوا زۆر بەباشى بۆيان دەردەكەوت كە بەدرىزايى چەندىن سالى چەندىك خەسارەتيان لەدەست ئەو شوينكەوتن و بەگوڤىكرەنى خورناوا كردوہ، پىم خوشە لىرەدا ھونراوہى ((مامۇستا جوتيارى)) گەرە شاعىر^{۱۰} كە لەپەسنى ئەو پىغەمبەرە نازدارەدا نوسىويەتى و تياشيدا نامازە بە (ئىقبال)ى گەرەو چەندان شاعىر و كەلە زاناي دىكە دەكات، بخەمە بەر دىدەى ئىوہى ھىزا، كە دەلىت:

پۇحم فىداى پىبازەكەت، پىشەراكەم ئەى سەرورم

شاىستە نىم، بەگەردى ژىر پىلارت بىم، تاجى سەرم

ئەى سەرورمى كائىنات، تەكا خوازى پۇژى مەحشەر

بىورە منى نالايەق، بەچەند وشەى بى سەرور بەر

^{۱۰} - وەك خۇم زۇر تامەرزوى شىعەرى ئەم پىاوە گەرەيەم؛ ھەرچەن دور بەدور نەبى ئەم پىاوە مەزنە ناناسم بەلام كۆى ھونراوەكانى كارىگەرىيەكى تەواوى لەسەر ژيانم وەك موعجەبى ئەو پىاوە ھەيە. (غولامى)

گەشتىكى غىرقانى..... غولامى

لە دەسلى تۇدا چى بلىم؟ خوا دەلمومى: رەوشت بەزى

نە "حەسسانم"، نە "بوسىرى" نە "ئىقبال" م، نە "شاعومەر"

نە "مەھوى" م و نە "بىخود" م، نە "ئالى" م و نە "مەولەوى"

نە "سەدى" و نە "نورسى" م ((جوتيارىك)) م و ئىلى ھونەر

بە پىنئوسى بى پىزەو، پەنجەى لاوازى لەرزىم

چى بنورس لە پىناسەت ئەى موزدەدەر و ترسىنەر

چاكترايە ھەلتوتىم، ھەلتروشكانم دەست كەوى

لەر دەريايى بى پەرى سۆزت ئەى خاوەنى حەزى كەوسەر

ھەر چەشنى ماموستا ((جوتيار))، پىم خۇشە ئامازە بە ھۇنراوہ يەكى

ماموستا "سەيد رەزا"^{۹۵} بکەم، كە بەو پەرى ھەست و ئەوينىكى ليوان

ليو لە سۆزەوہ شاکارىكى نكويى و جوانى بۇ ئەو پىغەمبەرە مەزنى ﷺ

نوسيووہ دەلييت:

^{۹۵} - ھۇنراوہى مودەپرىسو پىشئونىزى خانەقاي سەردەشت ((سەيد

رەزا)) يە، لە شاروچكەى سەردەشت كوردستانى رۇژھەلات. بە سوپاسەوہ

ئەم ھۇنراوہ يەم لە دەستى ھىژا، دكتور "غىفان رەشىد" مو، بە دەست

گەيشت. غولامى

گەشتىكى غىرقانى..... غولامى

يارسول ﷺ تو ھىممەتە مەردانەكەت

بى نەوا، ھاتومەتە دەرگانەكەت

سەر بەسەرگەردت سوپەر بى بۇ بەلنا

گىيانى شىرىن، گىيانەكەم قوربانەكەت

وا دلم دانا لەبەر پىنى رەھ گوزەر

تا قەدەم رەنجان نەبىن، ميوانەكەت

خۆم و ئەولادو كەسم، سەرىك فېدا،

بۇ سەقار و خادىمى دەرگانەكەت

ھاشقانەت رەك پەپولەى دەورى شەم،

گىيان دەبەخىشنى بېنە نىو ئاستانەكەت

شاو گەدا كەرتوون بە پوردا بۇ ئەدەب

تاكو ماچ كەن، خاكى بەرھەيوانەكەت

گەشتىكى غىرفانى..... غولامى

بەقەم ۋە لەھجە زوبانە غەزىيەيى

بۇ نەجاتى پۈتۈن خۇرىي خۇانەكەت

ئەشكىي خۇزىر ئەشكىي شادى تىكەلن

خەشەرە نەورى بارەگا شاھانەكەت

دال بە ۋەسلىت مەست ۋە سەرخۇشە بەلام

كولىبەتول ئەخزانە، لەبەر ھىجرانەكەت

يا نەبى ﷺ بەندە نەوازىت بۇ ((پەزى))

خۇ شىفایە، لەستەكەم دامانەكەت..

لەپراستىدا مامۇستايانى ئەم جىلە كالئى زانستىيان بە چەشنى تىكەل ۋە پىكەل بوۋە كە ھىچ ھەملىكىيان لە پىنگە پۈنگەيان نەماۋە، ئاگرى خۇرئارا ئەم نەۋەيەي ۋەك مۇمىك تۈاندەۋە، پەنگىكى دىكەي بەبەردا كىردەۋە، تا ۋاى لىھات لەم جەھەندەمەدا مىلشۇپكار بەتەۋاى ۋاتا بىسپىرىتەۋە، ئەمىستا موسولمانان ۋاىان لىھاتۋە نازانن نەينى ۋە چىژى مردن چىيەۋ، ۋەك باۋەردارانى ئەوسا كە باۋەريان ۋابوۋ (لاغالب إلا اللہ) ئەۋ ئىمانەيان لەھەگبەدا نەماۋە دلىان لەناۋ جەستەياندا مردۋەۋ ۋاىان لىھاتۋە بىريان لە خەۋ ۋە خۋاردن نەبى لای

ھىچى دىكە نەمارە، ئەو لارە موسولمانە بۇ خۇى خۇرئاوا دەكات بە داۋەر بۇ ئەۋەى كولىپرەيەكى چىنگ كەۋى، تەنانەت لەبەر سىكى، منەتى سەدان كەس قەبول دەكات، ئەمىستا تىكپراى شتەكان لىنگاۋقوۋچ بوونەتەرە، بەرالەيەك بتشكىن و ئەۋەى ئىبراھىم بوۋەتە (نازەر) و بتان نەختەكار دەيكۆلى، ئەو ئەمىستا لە ئىفرەنج و ئەۋرۇپا بتە نوئىيەكان دەكپى.

ئەم ئەۋەى ئىستا لە ھەمۇر كاتى زىاتر پىۋىستى بە دووبارە زىندووبوونەرە ھەيە، بۇ ئەۋەى جارىكى تر پىى بلى: بە ئىزنى خودا ھەلسەرەۋە(قەم باذن اللە). ژيارو شارستانىيەتى خۇرئاوا جادوىى لىكردىن، ئەوان توانيان بى ئەۋەى لىما بەن و جەنگمان لەتەكدا بىكەن، بەمانكۆژن^{۱۶}. ئەى پىغەمبەرە نازدار ئەۋە خۇ ھەر ئوممەتەكەى تۇ و ھاۋەلانت بوون توانيان عەرشى كىسراۋ قەيسەرى پۇم بىگرنە دەست،

^{۱۶} - بەلى رۇژئاوا بەم چەشئە لەتەك ئىمەدا دەجولئىنەرەۋە لەگەل كەسان و ھاۋانىشتەمانىيانى خۇياندا زۇر بە ئەمەكدارى و بەۋ پەرى دىسۆزىيەۋە كار دەكەن و مامەلەيان لەتەكدا دەكەن. ۋەك دىكتۇر (ئەحمەد زەۋەيل) دەلى: " ئەۋرۇپاىيەكان لەئىمەمانان زىرەكتو زىنگتر ئىن؛ چونكە ئەۋان پالپىشتى لە دۇپاۋ دەكەن و ھەلوئىستىيان بەرامەبەرى ھەيە، بۇ ئەۋەى دواچار سەركەۋتوۋىيىت؛ بەلام ئىمە لەتەك مەۋقانى سەركەۋتودا دەكەۋىنە ھىزش كىردنە سەرىى و نژايەتى كىردنى بۇ ئەۋەى بىدۇپىۋ، گەر بۇ جارىكىش بوۋە ھەست بە سەركەۋتوۋى خۇى نەكات". (غولامى)

ئەمىستان جىھان چاۋەنۋارى شۇپشگىپىكى نويىيە كە باۋمېرى بەخودا
ھەبىۋ لەھەمبەر غەيرى خوادا بىياۋمېرى، تەلىسىمى ئەم شارستانىيە
بشكىنىۋ جادۋرەكەي بەتال بىكاتەرە.

ئەي سوارچاكي بەئەمەك پۇخو پەوانم قورىانت بى، دەسا توبى خودا
جلموى ئەسپەكەتەدەستەرە بگرە و، ساتىك گوى بۇ خەم و خەفتە و
ئازارە جاويدانىيەكەم پادىرە، چىبىكەم ئەمىستا زوانم تەتلە دەكاو
دەربېرىنىشم خىانەتم لىدەكات، من ھەردەم لەنىۋان سولتانى سۆزۈ
سولتانى ئەدەبدا مەملانىمە. سۆز پىم دەلى: ئازابەم چاپووكانە وەخۆت
كەرەم قەسى خۆت بىكە خۆتۇ گەلىك لە خۇشەويستەكەتەرە نىزىكى.
ئەدەبىش دىتە پىشەرەم دەبىزى: ئاكا داربەم فرولى مەنۋىنە و خۆتى
تىپەلنە قورتىنى، چاۋانت بىكەرەمە لىۋەكانت دابخە، بەلام سۆزۈ
ھەستەم زۆر سەرکەش و ھەزىنەرەم، مەل بۇ ئەدەب كەچ ئاكاۋ دەلى من
تەنھا لاكردەنەۋەيەكەم لەتۇ دەۋى، من ئەو ئاسكە سەرکە ونبورەم كە زۆر
كەس بەدورمدا وىلن و، پراۋچىيەكانىش وازىان لىۋى ھىناۋە، بۇيە بۇ
كارىكى گەلى گىرنگ پەنام بەجەرەمت ھىناۋەم خۆم خىستە كۆشى
مەدىنكەتەرە؛ چونكە دەنگم لەگەرورمدا خىنكارەم نايەتە دەرمەم،
بلىسەي و تىنىشم لەسنگمدا تىناپەپىۋ، ھەناسەشم لەنىۋەندى دەنگى
خىنكاۋ بلىسەي سىنگمدا، ((مەخوى)) گوتەنى: پىسار، ماۋ، بى
ئەسەرچۈۋە، من دەمىكە چەشكەم لە خويندىنى قورتانى بەرەبەيان

نەبىردۈۋە، ھەر بەيەكجارى پىشتم تىكردۈۋە. لەراستىدا كارى من نۇ
 لەكارى ((فەرھاد)) گراتترو قورسترە كە دەيوست ھەر بەنۇر پووبارى
 شىر لەو كىۋە پەق و تەقە ھەلقولى^{۱۷}، بۇ ئەۋەي پىكابەرى سەرسەختى
 ئەم كىۋەش بىكەم پىۋىستىم بەچەندىن ئالەتى تىزترە بەھىزتر ھەيە، تا
 كارەكەم بەكۇتا بگەيەنم، ئارمۇزەكەم جىۋەجى بى، ئىدى دواجار
 منىش باۋەردارم ھەرگىزىش گالتم بە كەسايەتى و بەھرەمەندى خۇم
 نەكردۈۋە تا سەر ئىسقان پىروام بە خۇم ھەبوۋە، ھەرەك چۇن دەبىت
 ھەمور كەسىكى پىروادار ھەمان ئەم پەپىرەۋەي ھەبىت، دەسا بىمە لە
 ھەسان (المسن، المشخذ) چۇنكە من لەر ئاسنەم كە ئەۋەي كانگايەكى
 سەخاۋەتمەنە.

من سەربارى ئەۋەي گەنجىتىم لەدەست چور و ژيانىشم بەفەرۇدا، بەلام
 خۇ خاۋەنى شتىكەم كە پىنى دەوترىت (دل) ئەو دلەي كە ھەردەم
 ھىرشى دەكەمە سەرۋ لەبەر چاۋى خەلكىش دەيشارمەۋە، چۇنكە
 ھەلگىرى شۆينەۋارى جىپىنى ئەسپە پەسەنەكەتە، بىگومان ئەو
 بەندەيەي پىشتى لە نازو نىعمەت و جوانىيەكانى دۇنيا كرد تەنھا بە
 بەسۇزۇ بەزەيى و پەزەمەندى گەرەم پىشەۋاكەي دلئى تىمار دەبى و ھەر

^{۱۷} - مەبەستى ئەۋەيە زۇر ھەولیدا كە فەلسەفەي خۇرئاۋا ملكەچى خۇي
 بىكات، تا ئەۋەي بتوانى لىيەۋە فەلسەفەم بىرىكى نۇي بىنىتە كايەۋە، كە
 خزمەتى ئىسلامى پىبىكات. (دانەر).

گولتارەكانى نەرىش دەتوانى تىمارى قەلبى داغداری بکات، ئەمۇ دلەى
كە ژيانى كۆچ و دورى لە دلدارو خۆشەويستەكەى بە مەرگىكى
حەقىقى دەزانى.

دەسا ئەى ئەمۇ كەسەى شەيدايى و خۆشەويستى ەەرەبت
خستۆتە دلئى كوردىيەكەمە^{۹۸}، بە پىگەبە بە ەىندىيەكەش لەبەردەمتدا
پاوەستى و باسى كۆژان و خەم و خەفەتە جاويدانىيەكانى خۆيت لە كن
بىركىنى، ئەمۇ ەىندىيەى ەلگى دلىكى خەفەتبارو، جگىرىكى زامدارە
(مقروح)، كە ئىستاشى لەتەك بى ھاوول و رەفلىقەكانى نازانن كە ئەمۇ
تووشىارى چ خەم و نازارو خەستەيك بووئەتەم، ئەمۇ ەردەم چەشنى
ئەمۇ نەيە^{۹۹} كە بۇ ساتىكىش نارامى نىيەم دەنگو نالەم نىزولەى لى
بەرزەمبىتەم، ناوازە خەمبارو لىو بەبارەكانى لىنابى، من وەك
چىلكەى ئەمۇ بىبابانەم كە كاروانىيەك بەلايدا تىدەپەپى و ناگرى
تىومرەدەداتو، دواتر چاپوكانە دەكەرىتە غارو تىدەپەپى و بەجىنى

^{۹۸} - مەبەستى پىشەواى كورد "سەلأاحەددىنى ئەيىوبى" يە. (دانەر)

^{۹۹} - وەك (مەولانائى رۇمى) دەفەر موويت:

بشنو زنى چ حىكايت مى كند

زى حال جودائى شكائيت مى كند

واقتە: گوى بۇ نەى پادىزە چ چىرۆكى باس دەكا، چۆن لە دەست دەردى

جودايى سكالائى حالى خوى دەكا". (غولامى)

گهشتیگی عیرفانی..... غولامی

دیلی، ئیدی نهو چیلکه به ناگر تیبه ربوی و هک خوی ده مینیتته وه،
چاوه پروانی کاروانیکی دیکهیه؛ تا بیت و بلنسه ی ناگری به تینی
دامرکینیتته وه، نه دی ده بی لهم بیابانه کاکی به کاکییه تاریکه دا، کهنگی
نهو کاروانییه نوییه به لایدا گوزهر بکات"۱۹.

له کوتاییدا به چه شنی ((مه سعود موحه ممد)) ی شاعیرو نه ده ب
دوستی گه لی کورد، پیتان ده لیم:

دهستیک گول، دهستیک نیرگز

هرگی کورد و کوردستان نه بینم هرگیز

Zana naje ghulamı

۲۰۱۴/۵/۷

سوپاسنامه

زور سوپاسی هاور بیانی به ریزم ((کاکه نه بیل و، هیوامه حموود))
ده که م، که خاکییانه و گهر به ووشه به کیش بی، له ناماده کردنی
نهم پهر توو که دا یارمه تیان داووم.

((غولامی))

بهره مه کاني وهر گير

ژ	ناوی پرتووک	نووسر	وهر گير	ساغکردنه وه پیداچوونه وه نووسینه وهی
۱-	په یامی پڅ	د. خلیجه نوبرایی	غولامی	-
۲-	دهستی قه دمر	باباعالی سوله یی	غولامی	-
۳-	زنجه که ی مام توډم	هاریت ستاو	باباعالی سولیی	غولامی
۴-	دیدیکي نیسلامی نوی بۇ چه مکی جیهانو خیلافهت و وهلاء و بهره	پ.د. عمل قهره داغی	غولامی	-
۵-	له پیناوی تاجا	موسته فا لوتفی ئهلمه نفلوتی	باباعالی سولیی	غولامی
۶-	مفهوم الاسلامیه المجتمع المعاصر إليها وحاجة	الغولامي		-
۷-	گهشتيگي غير فاني بهره مه دینه ی مونه روره	ئهبولحه سهن ئه نه دویي	غولامی	-

geştêkî îrfanî berew medîney minewere

ئەو لەمێژە لیڤە نییە و دەنگ و سەدای هەر نوێ یە و بەردەوام بەبێ تەقوڵباب خۆی بەناو ژوور بە ژووری دل و وێژدانماندا ئەکات، ئەو بە خۆی و قافلە یەك خۆشە و یستییە و هەمیشە میوانی مرۆڤە، ئەو بە خۆیی و زەمیلە یەك نە ورسە وە، قاچ لە ئاسمانی باوەرمان گیر دەکات. بە وەدا دەیناسمە وە جانتایەكە بۆ هەموو سەفەرێك و سەفەرێكە بۆ گەشتی دنیاکان. چیت پێبێم ئەو دۆستی من؟ جیگە ی توستنەكەت كە خودا لە پەراوە كەیدا تۆماری کردووە، دلی هەژارانە و پێخە فی ژبانی مال بە مالی ئەم دنیا یە. ئەمێستاش دەیبینم، بەلی ئەو ئەو ئەو كە" بە ئەوینە تەژییەكە یە وە، بە سۆزی پر تاسە یە وە، بە هەمان ئەو وەجدە ی جارانیە وە، دەستە گولی ئاشتی بە سەر تێکرای شەرەنگیزانی جیهاندا دەبەخشیتە وە، دەستی میهر بە سەر سەری بێنە وایان و لانه وازان و دلپەستیواندا دەهینێ و، ئاوی سازگاری سەرچەشمە ی چەشنی دیدە ی قەزأل كە خۆری زیوینی بەرەبەیان داباریبیتە سەری، بە قورگی ووشکی کرێکارانی دلماندو و دەست وپی قلیشاوی دنیا دەکات و، پێیان دەلێت: " ئیدی ساتیک لە دەستی چەرخێ چنگ بە خوینی کە و نە وە ئۆقرە بگرن و تاویك بە وینە وە".

رێبوارێکی ماندو وای ووت

هێما ئاهنگۆری

ZANA NACI XULAMI
2014

ژمارە ی سپاردنی (١٨٥١) پیدراوہ.